

†
ANDREJ
MARKOVIC
SLO
1976-2000

POŠTINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

2

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 2001

POZOR: OPREMA VAM LAHKO REŠI ŽIVLJENJE

MAMMUT

Vrvi, plezalni čevlji, pasovi, oblačila, nahrbtniki.

Za katalog in dodatne informacije pokličite:

T.E.R.R.A., Slovenska 17, 2000 Maribor, telefon: +386 02 2500 966, fax: +386 02 2500 967

E-mail: terraclimb@siol.net

www.promel.si/terra

www.mammut.ch

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 2001

2

letnik CI

izhaja od leta 1895

vsebina

Damijan Meško	Ne zapustite me!	50
Marjan Raztresen	Predlagatelji in nagrajenci	51
Urban Ažman	Grob pod himalajskim Jongsangom	52
Stane Klemenc	Antarktika ni hotela	54
Danilo Škerbinek	80-letnica častnega načelnika GRS	58
Dušan Jelinčič	Umor pod K2	61
Neža Maurer	Hrepenenje	63
Slavica Štirn	Bele sanje, kamnita resničnost	64
Helena Giacomelli	Valovi navdušenja	66
Neva Mužič	Zamudnik, ki je prehitel vlak	67
Neva Mužič	Himalaja, otroštvo nekega vodje	68
France Malešič	Ali si dec ali pa butara!	72
Igor Zlodej	Veliki Encijan in Veliki Klek	75
Jože Dobnik	Hudičev slap na Lovrenškem Pohorju	78
Janez Turk	Planini Krnici v slovo	80
	Odmevi	82
	Iz planinske literature	83
	Društvene novice	89

Slika na naslovni strani: **V skalo vklesan spomin, zadaj Kangčendzenga in Jalung Kang**

Foto: Tone Škarja

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 2001 znaša 5400 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 2001, posamezna številka stane 600 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

ZGODBA IZ POD EVERESTA, KI BI SE LAHKO KONČALA DRUGAČE

NE ZAPUSTITE ME!

DAMIJAN MEŠKO

V spomin Andreju Markoviču in Andreju Zamanu, ki sta ostala na gori in počivata v Himalaji.

V Planinskem vestniku sem prebral zgodbo o smrti na gori. Naslov zgodbe je bil »Drama na vrhu sveta« in to je pretresljiva izpoved o umiranju na gori.

»Ne zapusti me!« je zašepetala **Francis Arsentijeva**. In vendar so jo zapustili. Odprava, ki jo je srečala, bi doživela neuspeh, če bi ji pomagali. Zaman bi bil ves trud, ves s težavo zbran denar in ves čas, ki so ga vložili v pot na vrh sveta.

Pozneje sem srečal **Marijo Štremfelj**, prvo Slovenko, ki je bila na Everestu. Sedela sva v travi pod cerkvico in se pogovarjala o hribih. Povedala mi je svojo zgodbo z Everesta.

Ko so se vračali z vrha, so srečali Korejca, ki je bil na poti proti vrhu in zmanjkovalo mu je moči. Očitno je bilo, da ne bo dosegel vrha. Ni imel kisikove bombe in vrh si je močno želel. Prosil jih je za kisik.

Marija je premišljevala: če mu odstopim svoj kisik, bo nadaljeval pot, vendar ne bo dosegel vrha in bo umrl. Če mu ne damo kisika, bo uvidel, da ne zmore poti in se bo obrnil. Tako ima možnost, da bo ostal živ, saj vrnitev pomeni zanj življenje.

Niso mu dali kisika, upajoč, da se bo obrnil. Toda Korejec je nadaljeval pot proti vrhu. In je umrl.

»Tolikokrat se spomnim tega Korejca! Kaj bi morali napraviti, da bi ostal živ?«

Večkrat je Marija ponovila to vprašanje, ko sva se pogovarjala. **Cankar** je napisal: »Srce je pravičen in nezmotljiv sodnik.« Marija je želela tistemu Korejcu rešiti življenje, napravila ni nič slabega ali grdega. Pa vendar jo vest neprestano opominja.

Spominjam se številnih smrti na Everestu leta 1996. Takrat je **Davo Karničar** prvič poskušal smučati z vrha in je imel srečo, da so mu pomrznilci prsti; izgubljeni prsti so mu rešili življenje. Pustil je smuči na višini 8000 metrov in se vrnil v dolino.

Takrat sva s **Tonetom Škarjo** doživela svojo zgodbo. Namenila sva se na Severno sedlo. Na »depoju« sem si navezal dereze in bil kmalu na »planjavi«, na prostranem snežišču pod Severnim sedlom. V steni sem videl nekaj drobnih pik. Ljudje. Sonce je sijalo.

Pod vrvo, ki je visela iz stene, sem zagledal človeka, ki je ležal v snegu. Pomislil sem, ne vem zakaj, da leži na koncu tiste vrvi Rus, ker je takrat ruska odprava plezala novo smer levo od naše poti. Videl sem, da se je postava skušala dvigniti, toda obvisela je na vrvi kot lutka: s sklonjeno glavo, roke so obvisle ob telesu in noge so bile skrčene v kolenih.

Hodil sem naprej proti steni, tista neobgljena postava je spet skušala vstati, toda zgrudila se je v sneg: najprej z glavo naprej, nato so ji klecnila kolena, tudi roke je spustila v sneg. Slišal sem silovito kašljanje.

Hodil sem sklonjen naprej, razločil sem že obraz, videl sem, da je obraz indijski in ko sem prišel še bližje, sem videl, da je to ženski obraz. Pogledal sem navzgor: ledena strmina nad menoj, Severno sedlo, Everest, pod steno pa ubogo bitje, ki leži ob vrvi, kašlja in grebe s prsti po snegu. Prišel sem do nje. Indijka je imela glavo v snegu, kašljala je in po snegu ob njenem obrazu je bila rumena sluz, pomešana s krvjo. Ob njej je ležal napol razvezan nahrbtnik. Roke so nemočno počivale v snegu. Ni imela rokavic in ni čutila mraza. Kapo je imela globoko poveznjeno čez ušesa, lasje so bili zlepljeni na čelu – pramen povsem črnih las. Ustnice so bile rahlo razprte, uvele in razpokane. Utrujen obraz, skoraj nobenega življenja v njem. Na obrazu sem zaznal sonce, ki je sijalo od vzhodne strani. Tisti dan ni bilo vetra; samo sonce, mraz in utrujenost.

Z vrhnjega žepa nahrbtnika sem vzel termovko in zdravila, ponudil sem ji topel čaj in v drobno, temno dlan sem ji položil tableto. Odkimavala je z glavo. Rekel sem ji, da sem zdravnik. Nekaj se je premaknilo v njenem obrazu, gledala je mene in potem tablete v svoji dlani, dvignila je roko k ustom, potem sem ji dal termovko s čajem k ustom in je pila.

Postala je ubogljiva kot otrok. Odvezal sem nahrbtnik in zmetal na sneg vso obleko, kar sem jo imel, pod glavo sem ji dal pulover, noge z derezami sem ji položil višje na njen nahrbtnik. Rekel se ji, da ji bom pomagal, da pride do baznega tabora.

Dvignila je glavo in odkimala, potem je glavo spustila v sneg in je kašljala in hipala; nekaj mi je skušala povedati, nekaj je šepetala, ker je bila povsem brez glasu; pokazala je na sneg, ki je bil poškopljen s krvjo in razumel sem, da je zašepetala »bleeding«. Povedal sem ji,

50 Damijan Meško, miss Poonam, Tone Škarje v baznem taboru pod mogočno goro, ki bi bila lahko usodna.

da na tej višini skoraj vsak kašlja tudi kri in da to ni prava »bleeding«. Verjela mi je, spet spustila glavo na sneg in se pomirila.

Spet sem ji rekel, da jo bom spremljal do baznega tabora. Začela je jokati, rekla je, da moram naprej gor in da bo sama prišla do baznega tabora. Večkrat sem ji rekel, da grem lahko gor tudi jutri ali katerikoli dan in da s tem ničesar ne izgubim.

Poskušala je vstati, opotekla se je, sedla na sneg, mi z obupno kretnjo pokazala, da moram gor – in potem je kašljala, pljuča so ji plapolala v silovitem kašlju in spet se je pokazala kri, ki je pordečila sneg ob njenem obrazu.

Počivala sva. Vprašal sem jo, kako ji je ime in zašepetala je: **Miss Poonam**.

Čez čas sem ji pospravil stvari v nahrbtnik in skrajšal svoje palice na njeno višino. Dolgo sem se ubadal s tem, ker vijaki v mrazu niso hoteli prijeti. Nadel sem ji rokavice, dal sem ji palice in vsak prst posebej sem ji moral potegniti skozi zanko.

Začela sva hoditi. Do naju je prišel Tone Škarja in povedal sem mu, kako je z Indijko in da jo moram peljati dol. Ni pomišljal, pogledal je proti Severnem sedlu in mi rekel: »Pomagal bom.«

In smo hodili, počasi, opotekajoče. Pogosto smo se ustavljali. Prišli smo čez planoto do skal, sneli dereze in tam nekaj časa sedeli. Poonam je bila veliko boljša in ko smo šli naprej, se je še opotekala, toda hodila je že sama.

Življenje je rešeno – kako lepo je!

S Tonetom sva Miss Poonam pripeljala do baze. Ko smo se bližali indijskim šotorom, naju je s šepetajočim glasom povabila, da se oglasiva pri **Mr. Singu**, da se nama bo zahvalil za pomoč; Mr. Sing je bil vodja indijske odprave.

Tibetanski romarji prinašajo v Laso darove. Nekateri prinesejo živali, ki so jih kupili od mesarjev, da jih rešijo smrti. Plačajo jih s svojim bornim denarjem. Bolj krepstno je rešiti življenje kot svoje bogastvo.

Američanka Francis Arsentijeva je šepetala pod vrhom Everesta: »Ne zapusti me...«

namesto komentarja

PREDLAGATELJI IN NAGRAJENCI

Pomembno je imeti dobre prijatelje in društvene ali klubske tovariše, brez katerih gre tudi v planinstvu težko.

Pri tem ne mislim na gorniške naveze, ki pomenijo v gorah varnost. Mislim na naveze, ki so trdne predvsem v dolinah in za mizami, kjer se odloča o marsičem, tudi o usodah občutljivih ljudi.

Krovna planinska organizacija in planinska društva vsako leto, najpogosteje ob koncu letnega koledarskega štetja ali ob pomembnih društvenih praznovanjih, podeljujejo svojim zaslužnim članom društvena ali zvezina priznanja. Obstajajo nekatera merila, po katerih naj bi nagrajevali, ker pa ta merila določajo ljudje, so pogosto osebno obarvana.

Da visokih priznanj ne bi razvrednotili, jih vsako leto podelijo le redkim in če imata dva planinca zelo podobne planinske zasluge in poleg tega še nekakšno okroglo visoko rojstno obletnico, dobi priznanje tisti,

ki ga nekdo predlaga ali ki ima več podpornikov, drugi pa nemara nikoli.

Dogaja se, da nekateri vrhunsko zaslužni slovenski planinci vsaj v krogih, ki odločajo o priznanjih, nimajo prav nikogar, ki bi jih predlagal, ker tisti krogi njihovih nekdanjih velikanskih planinskih zaslug bodisi ne poznajo, bodisi so se kdaj prej komu iz teh krogov kakorkoli zamerili, pri čemer pa so njihove planinske zasluge ostale enako velike. Tako ti planinci ne bodo nemara nikoli dobili planinskega priznanja, ki bi ga vsekakor zaslužili, ker nimajo dovolj močnih predlagateljev. Na drugi strani jih dobijo ljudje, katerih zasluge za planinsko gibanje so sicer velike, vendar objektivno manjše od tistih, ki nimajo predlagateljev, medtem ko jih ti imajo.

Marsikomu, ki se je vse življenje razdajal planinstvu in marsikaj vgradil v veliko stavbo slovenskega gornišstva, ne da bi kdajkoli pomislil na kakršno koli nagrado, bi bilo zdaj, na stara leta, veliko do tega, da bi se ga organizacija spomnila in mu na prsi pripela majhno značko ali mu dala v roke nekakšen uokvirjen list papirja. Zdaj se od najbolj aktivnega planinskega delovanja poslavlja generacija, ki je zidala temelje povojne Planinske zveze Slovenije in nemara bi bilo prav, da bi jih ta organizacija nagradila. Če bi ta leta podelila nekaj več značk, te ne bi izgubile nobenega od svojih karatov.

Marjan Raztresen

PRIJATELJU ANDREJU MARKOVIČU, KI SE JE SMRTNO PONESREČIL V JANAK HIMALU

GROB POD HIMALAJSKIM JONGSANGOM

URBAN AŽMAN

Bel nasmeh in krepak stisk rok sta naju seznanila, ko sva se prvič srečala pred gorjansko trgovino z željo po plezanju v Centralnih Alpah. Prvič sva se skupaj navezala pod severno steno Grandes Jorasses februarja lani. Po treh dneh plezanja v trdih zimskih razmerah na grebenu Velikih Stebrov sva ob pogledu na zasneženi Courmayeur vedela, da to ni bila najina zadnja skupna smer. Lanskega avgusta sva ob sončnem zahodu z vrha Vertov spet obujala spomine na zimsko avanturo, pred nama pa se je rojevala nova, himalajska zgodba.

Zvezno odpravo Janak Himal Planinske zveze Slovenije je sestavljalo dvanajst članov: vodja **Andrej Štremfelj**, zdravnik **Miran Rems** in mladi alpinisti, med njima tudi midva z **Andrejem Markovičem**.

PLEZANJE NA OŠILJEN VRH KOTE 6470

Dostop do gorá pod Kangčendzengo, kjer smo postavili bazni tabor, je eden od najdaljših v Nepalju. Območje, ki je na skrajnem vzhodu na meji Sikima, Tibeta in Nepala, zahteva štirinajst dni hoje mimo polj riža in nasadov banan v deželo snega. Tovore nam je nosilo okoli sto nosačev. Žilave in odporne ljudi, ki si za spodnjo ustnico tlačijo tobak, so v vasici Gunza na višini 3700 metrov zamenjali jaki. Od glavnega tabora Pangpema, ki je izhodišče za plezanje na Kangčendzengo, nas ločuje še tri dni počasne hoje in aklimatizacijskih vzponov.

S cepinom kopljem raven prostor za šotor, izmučeno se usedem in zvečer termometer izpod pazduhe pokaže 38,4 stopinje. Antibiotiki in želja opravijo svoje, čez dva dni stojim skupaj z drugimi člani na vrhu 6200 metrov visoke gore, ki se dviga nad bazo. Vreme brez oblaka in vetra nam podari pogled na dolino, ki se v zavoju odpira proti gorški skupini Janaka.

Dodatni ABC tabor bo postavljen na ledeniku pod stenama Patibare in Jongsanga, določi izkušeni vodja, in čez tri dni se pod močnim soncem že prebijamo po ledeniški moreni; šotore nam pomagata nesti dva kitchen-boys. Zvečer zaviti v spalke opazujemo koničast vrh, ki je naš naslednji cilj v boju za aklimatizacijo, in prelepe stene. Andreju in meni se polomi šoba na gorilniku, velikodušnost Blaža in Matica naju spet spravi v dobro voljo, saj nama obljubita rezervnega, ki ga imata v Pangpemi.

Zjutraj odrinemo proti ošiljenemu vrhu Kote 6470 m, ko prečimo labirint zapletenih razpok in počij v steni Jongsanga, ki jo zamegli piš ogromnih blokov podrtega seraka. Prenočimo v zavetju grebena tik pod vrhom ob nenehnem taljenju snega za pijače. Jutranje sonce nas prežene na vrh, od koder se odpira veličasten razgled na Makalu, Everest, Kumbakarno, Jalung Kang in druge visoke vrhove. V glavah se rojevajo cilji, želje prihodnjih dni, in po vrnitvi v bazo se z Markovičem

Andrej Markovič na vrhu Jongsanga: to je zadnja fotografija nesrečnega prijatelja, ki počiva pod to goro.

odločiva za južno steno Jongsanga. Lepa logična linija, ki pripelje direktno na še neosvojen Južni vrh, je najprimernejša za vzpon na alpski način.

PRVENSTVENI ZADNJI VZPON

Pogled mi tava po grozečih serakih južnega ledu, ko napredujema prvi dan do ABC-ja, drugi dan s težkim nahrbtnikom pa do pod stene na 6200 metrih višine. Nikakor nama ne uspe vzpostaviti zveze po UKV postaji. Pozno popoldne postaviva šotorček in opazujeva ostenje, ki ga ovijajo mračne meglice. Kuhava ves večer, pijeja in pijeja brez občutka žeje. Pogovarjama se pozno v noč, ki nama nameni le uro spanca.

Budilka naju predrami ob polnoči. Spet taliva sneg in ob dveh ponoči s prvim udarcem cepina preženeva strah negotovosti. Nahrbtnike imava zelo lahke – vsak samo liter pijače, čokolade, rezervne rokavice in nogavice, alu folijo, kamero, fotoaparata, 60-metrsko vrv, ledno sabljo. Za pasom so jermena, klin in ledni vijak. Napravljena kot medveda se lotiva strme vstopne stene, katere odstavki dosejajo naklonino do 70 stopinj. Ves čas plezava nenavezana, trd zmrznjen sneg nama omogoči hitro napredovanje in ob svitu sva že skoraj na polovici stene. Naklonina je vseskozi okoli 60 stopinj, prsti pa od mraza in od plezanja po konicah derez neobčutiljivi.

Gora naju začne obstreljevati s kosi skal in ledu. Na izpostavljenem delu, kjer zavijeva desno v žleb, hitiva kar se da in nato petnajst minut loviva sapo. Sonce neusmiljeno žge v vrat, višina se neizprosno veča, delava le še po deset korakov in udarcev s cepini in se nato ustaviva. Zakrijejo naju megle, žlebu noče in noče

biti konec, zaradi padajočega kamenja plezava po desnem, ledenem robu. Nekajkrat se obesiva na cepine, da sprostiva omrzone noge, ki se nikakor ne ogrejejo.

Ob petih popoldne priplezava na vrh, izmučena od sonca in višine. Brezvetrje je, pod nama morje oblakov. Brez občutka zmago slavja, da kot prva človeka stojiva na tem 7350 metrov visokem Južnem vrhu, se objameva in si čestitava. Fotografirava rdeče ožarjene nakovalaste oblake, ki krasijo Kangčendzengo, še zadnjič si seževa v roke, popijeva preostanek pijače in začneva sestopati.

SOLO PLEZANJE V ŽIVLJENJE

Skrbijo naju oblaki, ki zakrivajo sestop, iz megle štrlijo le ostri grebeni. Prezgodaj zavijeva v desno med skale; zavedejo naju ogromne razsežnosti gore. Beli trakovi snega, ki ga prekinjajo skoki, kažejo možnost sestopa. Neizmerno izmučena si pripraviva spust po vrvi in ko pod skokom v temi čakam prijatelja, završi mimo mene...

Ne morem verjeti, kličem v temo, grabi me suh jok, z glavo naslonjen na cepine jokam in molim. Tako hudo mi je zate, Andrej! Spet vpijem v temo, a pod mano je osemsto metrov skal in ledu, spokojnost teme mi ne da odgovora na pretežno resnico.

Ujet med skalnimi grotami, brez vrvi in UKV postaje, pijača je že davno pošla, a z ogromno voljo po življenju na višini 7000 metrov spoznam, da je meni dana še ena priložnost. Počasi začnem sestopati, čez skalne skoke plezam brez rokavic, preko enega od skokov se spustim tako, da povežem skupaj vse vrvice, kar jih imam, od cepinov, traku, še celo pulover privežem. Čez steno mi zleti še cepin, tako da plezam samo še z enim.

Na ledenem pobočju počivam z glavo naslonjen na ledišče, zaspiam in sanjam – dvakrat se še ledi zadnji trenutek ujame. Ne vem več, kdaj sanjam in kdaj plezam; haluciniram, podoživljam trenutke iz preteklosti.

Po sedmih urah se ob dveh ponoči uležem na ledenik, rešen strme stene, ki me je izmzgala do konca. Matic in Blaž, ki sta vstopila v drugem delu stene, opazita begajočo svetlobo in sestopita. Pretrese ju tragična novica in brezuspešno iščeta zvezo z ostalimi navezami in bazo. Zame skrbita kot za majhnega otroka. Zaspiam, prebudi me šele opoldansko sonce. Vračajoč spomin mi spet odtrga solze od oči.

Matic in Blaž sta že ponoči pod steno našla Andrejevo truplo. Plezanje v takih trenutkih izgubi smisel, morala je na tleh, želimo si samo še domov. Vse naveze se vračajo iz sten. Na grebenu Patibare je Nejcu prizansla odlomljena opast, a mu je odnesla cepine in nahrbtnik. Bevk s soplezalcem se je trudil v severni steni Nepal Peaka in jima je crknil gorilnik, nato pa sta še slišala za nesrečo, Štremfelj, Marenče in Kresal so preplezali težji spodnji del stene Jongsanga, nato pa zaradi Andrejeve nesreče sestopili.

POGREBCEI POD MOGOČNIMI GORAMI

Po dnevih počitka se odpravimo pod steno, da opravimo žalostno opravilo. Pogrebcev nas je pet, Štremfelj, Matej, Blaž, Matic in jaz. Pokojnika zavijemo ter spustimo k zadnjemu počitku v ledeni grob.

Andrej, za vedno boš ostal v mrzlem objemu Himalaje, v objemu gorá, ki si jih tako ljubil. Zato, ker si ostal zvest sebi in svoji poti, poti brez udobja in prevar, poti, kjer si se bil prisiljen soočiti s svojo resnico. A nisi sam, na drugi strani pod Jalung Kangom spi Čita, pa Mariča in Jože na Kanču.

S solzami na očeh zapustimo prizorišče. Tih sestopamo skozi gozdček himalajskih borovcev in brez na višini štiri tisoč metrov. Vase vlečem vonj zgodnje jeseni in uživam podarjen dan. Oba, Andrej, sva se ga veselila in ga sanjala. Večkrat, na poti, v bazi, na gori, vsakega od dni, ko sva se po opravljenem delu vesela vračala med orumenelim listjem na višini štiri tisoč metrov.

Himalajski Jongsang z vrtačno smerjo prvega pristopa na vrh; s krožcem je označen kraj, kjer je Andrej Markovič zdrsnil v smrt; njegovo truplo so našli približno v višini puščice na levi strani grebena.

Plezanje na Jongsang, na strmini Andrej Markovič

Foto: Urban Ažman

Sedaj, ko v hladu ledeniške razpoke sanjaš večne sanje, mi nikakor ne steče svetlo nepalsko pivo in mi ni do nesmiselnih praznih besed. Bil si odličen alpinist s preplezanimi mnogimi težkimi smermi v Južni Ameriki in Himalaji, predvsem pa si imel rad steno Grandes Jorasses v gorah nad Chamonixom. Željá in sten je preveč za to kratko življenje na poti, ki se je prezgodaj končala.

Hvala ti za prijateljstvo, Andrej! Cenil sem te kot človeka, v življenju si ubral lastno pot, na kateri si vztrajal in se nisi prepustil toku povprečnosti. Odličen učitelj podarjanja nasmehov si bil, tvoj stisk roke je bil vedno iskren in močan, brez kančka nevoščljivosti. Pravi prijatelj, vedno pripravljen pomagati. Nikoli ti ne pozabim

tople paradiznikove juhe, ki si jo prinesel, ko sem z visoko vročino ležal v baznem šotoru.

Še sedaj mi gre na smeh, ko se spomnim, kako sva se lani vračala iz Francije. Na italijanski avtocesti sva se med vožnjo delala, da spiva, ti na volanu, jaz na šipi, potem pa sva pokala od smeha, ko sva videla obraze voznikov, ki so naju prehitevali. Drugič spet sva se sredi noči na bencinski postaji pred Milanom dve uri pogovarjala o smislu alpinizma.

Okusil si življenje s težjih plati in zato znal ceniti prijateljstvo. V iskanju lastne poti si stopil čez rob, prek katerega ni vrnitve. Delček mojega srca bo vedno pri tebi, pod razsežnostmi gore Jongsang, kjer si pustil svojo zapuščino meni – bel nasmeh, ki naju je tistega dne spoznal pred gorjansko trgovino.

PRVA VELIKA SLOVENSKA POLARNA PUSTOLOVŠČINA SE JE KONČALA NEUSPEŠNO, A SREČNO

ANTARKTIKA NI HOTELA

STANE KLEMENC

Januarja leta 1997, ko sem s prijatelji priplezal na 5140 metrov visoki Mt. Vinson, najvišji vrh Antarktike, smo s tem vrhom končali projekt plezanja na najvišje vrhove vseh celin. Na štirih od njih so preplezane prvenstvene slovenske smeri.

Po tej odpravi sem se načrtno lotil spoznavanja polarnih krajev, čeprav sem jih dotlej nekoliko le poznal. Leta 1998 sem bil prvič na severnem tečaju. Presmučali smo 100-kilometrsko razdaljo prek razbitega ledu, številnih grebenov in kanalov vode, nekoliko krajšo različico pa sem potem ponovil še dvakrat. Dodatne izkušnje sem pridobil s samostojnim prečanjem dela Kontinentalnega ledu na argentinsko-čilski meji za Fitz Royem in Cerro Torrejem, kamor sem pred leti tudi vodil alpinistične odprave. Smučarsko tekaško tehniko

sem izboljševal na zanimivem smučarskem teku preko Finske, ko smo v sedmih dneh po tej državi pretekli 444 kilometrov od ruske do švedske meje.

Vse to so bile nekakšne priprave na daljšo polarno odpravo, načrtovano za november leta 2000, ko naj bi s smučmi prišel na južni tečaj. Doma sem dolgo redno treniral za ta podvig: tekal sem okoli Bohinjskega jezera, hodil po gorah, veslal in kolesaril, za trening vleke polarnih sani pa sem po odmaknjenem strmem kolo-vozu vlačil avtomobilske gume.

Začetek dolgega pohoda je bil predviden za 1. november 2000, dva tedna pred odhodom pa so mi organizatorji civilnih letalskih poletov na Antarktiko, ki so hkrati nudili podporo odpravam na tej celini, Adventure Network, predstavili odhod na ledeno celino iz južne Afrike v Čile. S težavo mi je vendarle uspelo dehidrirano in zmrznjeno hrano za nekaj mesecev preživetja in

vso potrebno opremo poslati v Punta Arenas na jugu Čila, kamor sem lanskega 28. oktobra prispel tudi sam. Šele tam sem izvedel, da moram dodatno plačati 10.000 dolarjev za morebitno reševanje, ker so mi ta podatek prej menda pozabili povedati. S plačilom zavarovanja sem porabil tako rekoč vso denarno rezervo za vrnitev domov z druge strani Antarktike, tako da je že pred začetkom potovanja dobesedno zmrznila zamisel o prečanju celine, kar sem imel v načrtu. Nato je vse antarktične odpravljare tistega časa v Punta Arenas celih 13 dni zadržalo še slabo vreme na Antarktiki, zaradi česar tam ni moglo pristati nobeno letalo, medtem pa so znova spremenili načrt poletov: 10. novembra smo iz Punta Arenasa odleteli v južnoafriški Cape Town, od tod pa po 10-urnem poletu z ogromnim ruskim tovornikom iljušinom 76 na Antarktiko.

PRIPRAVE V BAZI BLUE 1

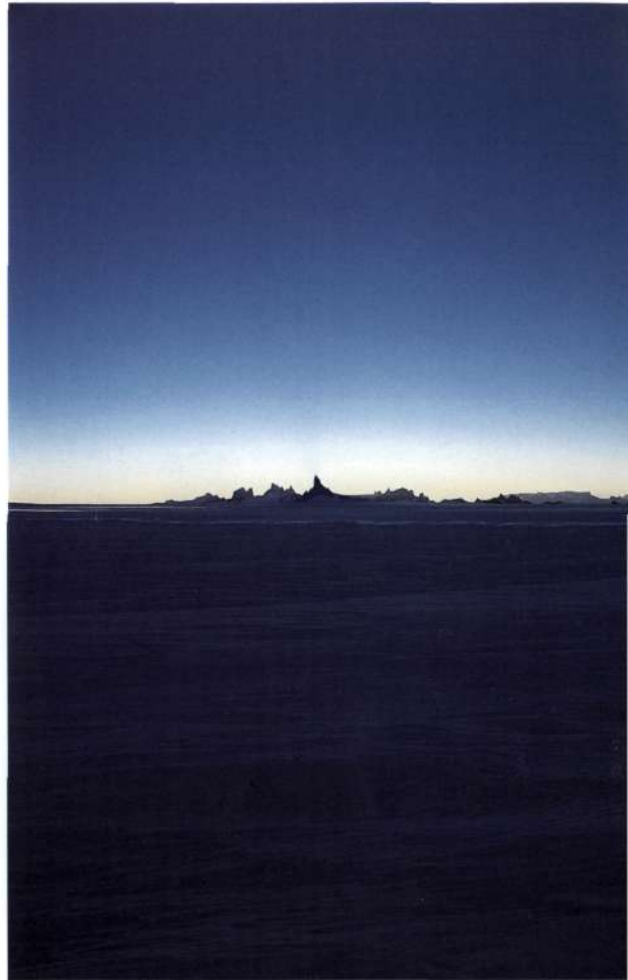
Čeprav bi moral biti v polarni bazi Blue 1, ki jo je uredila agencija Adventure Network, že 1. novembra in dan ali dva pozneje odriniti na dolgo pot, sem tja priletel šele 13. novembra. Ta baza je v Deželi kraljice Maud dobrih 71 stopinj južno od ekvatorja in 8 stopinj vzhodno od Greenwicha v čudovitem predelu gorá, večinoma nepreplezanih in podobnih oblik, kot jih imajo patagonski vršaci. Bazo sestavlja nekako deset šotorov, ki tam stojijo dva meseca. Središče dogajanja je velik bazni šotor s kuhinjo, jedilnico in kotičkom za komuniciranje s sateliti in računalnikom, vse naprave pa napaja šest velikih akumulatorjev na sončne celice. Bazo oskrbuje šest ljudi, ki jih vodi izkušen polarni pilot **Mike Sharp**, drugi znameniti prebivalec baze pa je **Geoff Somers**, udeleženec najdaljšega prečanja Antarktike, ki je leta 1990 v sedmih mesecih presmučal 6000 kilometrov, tudi s pomočjo pasjih vpreg in s podporo letalstva.

Takoj po pristanku letala sem se lotil natovarjanja svojih sani, na katere sem pritrdil vlečna drogova in poseben nosilec za kamero ali fotografski aparat. Tako je bilo na dnu sani 58 kilogramov zmrznjene hrane, čisto na koncu sem dal na sanke še 15 litrov čistega bencina za kuhalnik.

Pred menoj je bilo do južnega zemeljskega tečaja nekaj več kot 2000 kilometrov poti in še tisoč kilometrov nazaj do polarne baze Patriot Hills. Na antarktičnih ledenih prostranstvih, velikih kot Avstralija, naj bi se zadrževal skoraj 80 dni. Hodil sem na Elanovih turnih smučeh z okovjem in vezmi, podobnimi tistim za tekaške smuči, in vlekel za seboj 160 kilogramov težke sani.

TEK ZA PADALOM

Sani so po gladkem ledu skoraj brez trenja drsele za menoj. Ko se je teren začel dvigati, sem smuči zamenjal z derezami. Vlečenje sani po snegu je bilo bistveno težje kot po ledu, tako da sem po snežni strmini v eni uri prehodil le približno poldrug kilometer. Vsaki dve uri sem med krajšim počitkom pojedel nekaj koščkov čokolade in popil nekaj decilitrov čaja. Po šestih urah garanja po počasni se dvigajočem ledeniku sem si izbral

Ledena ravnina, do koder seže pogled, čisto na obzorju pa je venec gorá.

Foto: Stane Klemenc

primeren prostor za svoj prvi polarni tabor na tej poti. Ta dan sem prehodil 8,5 kilometra in se povzpел za 140 višinskih metrov.

Vreme je bilo ta dan izredno lepo, skoraj brez vetra, temperatura je bila od 5 do 12 stopinj pod ničlo. Sonce zvečer ni zašlo, ker ta čas ponoči ne zaide, ampak se samo spusti nad obzorje. Postavil sem si šotor, si pripravil ležišče, si natalil snega, si skuhal večerjo in vzpostavil radijsko zvezo s polarno bazo.

Tretji dan hoje je okoli poldneva začel pihati severovzhodni veter, ki bi bil nemara lahko primeren za jadrnanje s posebnim vlečnim padalom. Zamenjal sem smuči (s seboj sem imel dva para), ker so bile tiste za jadrnanje spodaj brez kož in so imele fiksne, netekaške vezi. Glede na moč vetra sem izbral srednje veliko od treh padal, ki sem jih imel s seboj, ga pred sanmi raztegnil po ledu in robove obtežil s snegom, raztegnil vlečne vrvice, pritrnil na pas kontrolno palico in na

Večer pod južnim nebom: samotni šotorček na nepregledni ravnini, nekaj deset kilometrov zadaj pa so lepe gore.

smučiči posebno ogrodje s sedežem, kar sem imenoval smučanke in kar so mi izdelali v Sloveniji, pripel polarne sani na vlečni pas, sedel na smučanke in vtaknil noge v košarice na smučeh ter jih trdno zapel. Potem sem obteženo padalo previdno potegnil izpod snega, veter ga je lepo napihnil, sledil je dokaj močan sunek – in zajadril sem.

Čudovito je bilo hitro drseti z vetrom, namesto da bi težke sani naporno vlekel. Vendar je bilo, žal, moje veselje kratko. Veter je padalo kmalu nekajkrat zavrtel, ga spraznil in spet močno napihnil, vrvice so se zapletle in več kot pol ure sem se trudil, da sem jih razpletel. Še nekajkrat sem potem poskusil zajadrati, vendar so se vsi poskusi izjalovili. Tako sem padalo sklenil pospraviti in peš nadaljevati pot.

S pasu sem odpel sani in padalo – ko je padalo nenadno sunek vetra dvignil od tal ter ga odnesel skupaj s smučmi in sedežem, preden sem oboje lahko zadržal.

56 Skušal sem vse skupaj ujeti, vendar je bil veter hitrejši

od mene. Kot v risanki sem tekel za smučmi in ko sem že mislil, da jih držim, so mi spet ušle. Uro dolgo sem dirkal za smučmi, sopel in obupaval, saj so mi nekajkrat sani z vso opremo in hrano na valovitem ledu že izginile izpred oči, ko se je vrstica padala naposled zataknila za napihan rob snega, padalo je padlo in obležalo. Stlačil sem ga skupaj, ga stisnil pod roko, smučanke pripel za pas in se počasi odpravil nazaj k sanem, kamor sem prišel po redkih sledeh v smeri vetra. Za kratko jadranje in lovljenje padala ter za pot nazaj do sani sem napravil štiri ure. Po tej bogati izkušnji sem peš nadaljeval pot. Med tekom za padalom sem izgubil eno od aparatov za satelitsko določanje svojega položaja, ki sem jo imel v odpetem žepu bunde.

ANTARKTIČNI VIHAR

Naslednji dan se je vreme pokvarilo in se sprevrglo v divji vihar. Sunki vetra so dosegali hitrost do 150 kilometrov na uro, kljub štirim slojem oblačil me je preprihalo do kosti. Postavljanje šotora v takih razmerah je bila zame čisto nova izkušnja, vendar mi je po dvajsetih minutah divjega plesa podvig le uspel. Ko je šotor stal, sem robove zadela s snegom, postavil anteno, zmetal vso opremo, ki sem jo potreboval, s sani v šotor in hitro še sam zlezal vanj. V njem je bilo polno snega in kar dolgo je trajalo, da sem vse počistil in bivališče pripravil za spanje.

Potem sem se spravil h kuhanju. Da vročina kuhalnica ne bi dosegla v vetru plapolajoče tkanine šotora, sem kuhalnik pomaknil na sredino prostora, odprl zračnik pod vrhom, povečal pritisk v bencinskem rezervoarju, postavil okrog gorilnika zaščito iz aluminijaste folije, previdno odprl gorivo in ga prižgal. To je bilo eno od najnevarnejših opravil, ki ga je bilo treba opraviti karseda previdno: paziti je bilo treba, da se ne bi vžgal šotor, da ne bi v njem zmanjkalo zraka, da mi plamen ne bi ožgal rok ali obleke. Če bi se mi to zgodilo, bi bil v antarktičnih prostranstvih in v peklenskem mrazu izgubljen. V loncu z dvojnimi stenami, da so bile izgube toplote bistveno manjše, sem vsak večer natopil dva do tri litre vode, katere del sem porabil za pripravo hrane in čaja, ostanek pa sem v termovki shranil za naslednji dan.

Peti dan je zjutraj še vedno divjal vihar, zato sem sklenil počakati, da bi ponehal, pa sem potem v šotoru ostal ves dan, ker se vetrovi niso umirili. Z rezervnim GPS sem poskušal dobiti zvezo z Ljubljano in oddati elektronsko sporočilo, vendar mi ni to nikoli uspelo. Dobil pa sem šibko zvezo s polarno bazo na Antarktiki, od koder so potem moja sporočila z elektronsko pošto pošiljali v Ljubljano.

VSE SE JE ZAROTILO PROTI MENI

Naslednjih osem dni sem hodil vsak dan po sedem do devet ur. Sončno je bilo samo dva dopoldneva, veter je vseskozi pihal z močjo 15 do 90 kilometrov na uro. Na dan sem prehodil od pet do največ 11 kilometrov, dolžina prehojene poti pa je bila odvisna od strmine ledenika.

Do tisoč metrov nad uravnavo segajo še nikoli preplezane stene nebeško lepih antarktičnih gor.

Na koncu gorske verige se je ledenik začel bolj strmo dvigati proti visoki ledeni planoti. Vlečenje smučí je bilo naporno, po trdem spihanem snegu so psi na smučeh pogosto slabo prijemali, smučí so zdrsavale, vsa teža je bila na rokah, če sem popustil, me je teža sani potegnila nazaj. Enkrat mi sani ni uspelo zaustaviti, zdrsel sem skupaj z njimi nazaj, ko sem se ustavil, pa sem izbral nekoliko lažji, a daljši ovinek.

Prav tam, kjer je bilo najbolj strmo, na nadmorski višini od 2100 do 2600 metrov, je bilo na ledeniku največ razpok, ki sem se jim umikal proti vzhodu. Od višine 2600 metrov naprej pa je ledena pokrajina vendarle postala položnejša in se je sto metrov višje proti jugovzhodu povsem zravnala. Temperature pa niso bile prav prijetne, od 18 stopinj pod ničlo do 35 stopinj mraza, kadar je pihal veter.

Šestnajsti dan sem prehodil devet kilometrov, kajti veter še vedno ni bil primeren za jadranje. Ves čas sem upal, da bodo moje vsakodnevne zveze na vrhu uravnave, na odprtem svetu, vendarle boljše, a ni bilo tako.

Ta dan sem zvečer ugotovil še nekaj: v hrani sem našel plesniv sir in potem še plesniv krompir, ki naj bi bil zmrznjen, pa ni bil dovolj dobro. Tedaj sem šele ugotovil tudi vzrok svojih prebavnih motenj.

Vse jasneje mi je postajalo, da na tej odpravi nimam sreče: najprej sem imel težave z denarjem, ko sem moral plačati dodatno zavarovanje, nato sem z veliko zamudo začel hoditi, potem sem izgubil svoj stari, dobri GPS, ki sem ga bil navajen, imel sem veliko in preveč slabega vremena, nikoli ni bilo pravega vetra za jadranje, zveze s svetom so bile izredno slabe, zdaj sem še ugotovil, da se mi je v Južni Ameriki in Južni Afriki pokvarila hrana, ki je niso primerno skladiščili.

ZAKAJ SEM SE ODLOČIL VRNITI

Vendar je bilo na tej poti tudi nekaj uspehov. Predvsem sem že prehodil fizično najtežji del poti, saj sem prišel na nadmorsko višino skoraj 3000 metrov. Do tečaja je

bilo od tod sicer še 1959 kilometrov, toda z jadranjem bi po izkušnjah ljudi, ki so tod že hodili, lahko premagal do 60 kilometrov na dan. Počutil sem se odlično, kondicijo sem imel izvrstno.

Zvečer tega dne sem Geoffu omenil vse svoje težave in tudi možnost, da bi končal odpravo. Dogovorjena sva bila, da se slišiva naslednje jutro, ponoči pa sem napisal vse pluse in minuse, če bi šel naprej ali če bi odnehal. Ugotovil sem, da bi bilo tveganje vendarle preveliko, če bi pot nadaljeval, saj me ob slabšem vremenu na ledenih prostranstvih Antarktike ne bi našli, če bi nekaj dni jadril in bi se mi kaj zgodilo, a ne bi mogel sporočati svojega položaja.

Naslednji dan sem v bazo sporočil, da se vracam, čez dva dni, ko je bilo vreme primerno, so prišli pome z letalom in 2. decembra lani sem popoldne pristal na uravnavi blizu baznega šotora v bazi Blue 1.

Greste na severni tečaj?

Stane Klemenc odhaja letošnjo zgodnjo pomlad spet na Arktiko: na geografski severni tečaj bo peljal somišljenike na odpravo in pustolovsko potovanje. Polarno smučarska ekspedicija bo šla na pot aprila in bo trajala 12 dni.

»Če želite doseči vrh sveta in iti po stopinjah legendarnih raziskovalcev in avanturistov **Nansena** in **Cooka** ter v šestdnevni hoji s smučmi skupaj z enajstimi drugimi člani odprave stopiti na severni zemeljski tečaj, me pokličite po telefonu 01/421 66 70 ali 041/66 70 70,« pravi Stane Klemenc. Cena potovanja je 6900 ameriških dolarjev. V ceni so potovanje, hrana in spanje naprej od Moskve, potrebna oprema, kot so smučí, sani, šotori, kuhinjska oprema in hrana. Prijaviti se je treba do konca marca. Predavanje z diapozitivi o severnih in južnih polarneih krajih je mogoče prav tako naročiti na obeh omenjenih telefonskih številkah.

80-LETNICA ČASTNEGA NAČELNIKA GRS

DANILO ŠKERBINEK

Bineta, kot mu pravi planinska srenja, poznamo kot planinskega delavca, reševalca, člana GRS in načelnika komisij za Gorsko reševalno službo Slovenije.

Rodil se je 23. februarja 1921 na Duplici pri Kamniku čevljarju **Ivanu** in **Frančiški Vengust**, rojeni **Majdič**. Osnovno šolo je obiskoval v Kamniku, se izsolal za strojnega ključavničarja in delal v takratni tovarni Remec (danes Stol) v Duplici.

Še kot vajenec se je vključil v revolucionarno gibanje, postal leta 1940 član SKOJ in tega leta sodeloval v okolici Kamnika v napisni akciji proti tedanjemu režimu.

Bine Vengust je nosilec partizanske spomenice 1941. V partizane je šel 27. julija 1941, septembra 1942. je bil sprejet v KPS. Sprva je deloval v Kamniškem odredu, nato v Šerčerjevem bataljonu in brigadi ter v Kokrškem odredu.

Leta 1943 je v Kamniškem okraju pričel organizirati partizanske tehnike, leta 1944 je bil načelnik odseka pokrajinske tehnike Gorenjske, ob končani vojni je bil načelnik OZNE pri Devetem korpusu za Primorsko. Dosegel je čin podpolkovnika. Po vojni je delal v organih za notranje zadeve v Novi Gorici, Mariboru in Ljubljani. Nazadnje je bil načelnik odseka Ministrstva za notranje zadeve v Ljubljani.

Leta 1958 je začel delati v gospodarstvu. Zaposlil se je v Inštitutu Jožef Stefan. Vrsti tamkajšnih strokovnjakov je omogočil specializacijo in študij v inozemstvu. Nato je prevzel vodenje tovarne Telekomunikacije in bil eden od nosilcev združive električnih dejavnosti v novo podjetje Iskra.

Od leta 1962 do 1976 je bil glavni direktor Združenih papirnic Ljubljana (danes Papirnica Vevče). Pod njegovim vodstvom so prenovili eno od najstarejših papirnic v tem delu Evrope, naslednico še starejše proizvodnje papirja na tem področju. V času njegovega direktorovanja so tam postavili sodoben papirni stroj za izdelavo visoko kvalitetnih grafičnih papirjev, zgradili obrat za izdelavo tapet in novo industrijsko toplarno. Papirnica se je s svojimi proizvodi ponovno odločno zavihtela med najpomembnejše izvoznike papirnih izdelkov za zahtevne tuje trge.

Od leta 1966 do 1976 je vodil slovensko in jugoslovansko združenje papirne industrije, v tem času je izpopolnjeval svoje znanje v Združenih državah Amerike, prišel v tesnejši stik z založništvom, kar je dalo spodbudo, da je v Vevčah uvedel proizvodnjo kvalitetnih premazanih papirjev za luksusne umetniške knjižne izdaje. Več let se je s strokovnimi članki vključeval v razprave o papirništvu.

V Vevčah je sprožil in realiziral nekaj trajnih zamisli: ureditev papirniškega trga, spomenika padlim papirničarjem in **F. Terpinu**, knjigo **M. Kokalja** »Vevški pa-

pirničarji za svoje pravice«, obnovo kulturnega in adaptacijo godbenega doma in vseskozi podpiral delovanje Papirniškega pihalnega orkestra Vevče.

Od leta 1976 do 1980 je deloval v Skupščini mesta Ljubljane in bil dva mandata predsednik Izvršnega sveta te skupščine. V tej funkciji je uveljavil smiselno in sistematično obnavljanje in prenavljanje stare Ljubljane po načelu: mesto naj se prenovi, arhaična podoba naj se ohrani, obvaruje naj se zgodovinska vrednost objektov skupaj z okoljem. Dajal je številne pobude, nekatere akcije je tudi osebno vodil, omogočal dotacije za spomeniško varstvene posege, med drugim Magistrata, ureditev Viteške dvorane v Križankah, obnovo Ljubljanskega gradu, ureditev površin za pešce v centru (Nazorjeva, Čopova ulica, Ribji trg, Cankarjevo nabrežje), pokopaliških površin in objektov (predsednik gradbenega odbora za izgradnjo krematorija) na Žalah v Ljubljani. Bil je tudi predsednik koordinacijskega odbora za čisto in zeleno Ljubljano in vodja gradbenega odbora za izgradnjo biološkega središča v Ljubljani. S svojo dejavnostjo je segel tudi v širšo okolico Ljubljane, predvsem na Veliko planino (ohraniti krajinsko podobo smučarskega centra in zimovišča, zasnova arhitekture **V. Kopač**). Bil je tudi predsednik odbora za obnovo gradu na Fužinah. Bil je član več političnih forumov, od 1959. do 1968. član CK ZKS, od marca 1980. do 1982. predsednik občinske konference ZKS Ljubljana Center.

Bine – planinec je že pred drugo svetovno vojno kot samohodec ali v manjših družčinah obiskoval gore, pa tudi najvišje alpske vršace nad Kamnikom. Član PD Kamnik je postal leta 1936. Že takrat je bil tudi navdušen smučar; kasneje je navezal stike s smučarskim klubom v Mariboru, opravil kadrovske smučarske tečaj in pomagal smučarjem v mestu ob Dravi pri organizaciji prvih smučarskih tekmovanj. Po preselitvi v Ljubljano se je še bolj posvetil goram in smučanju, zla-

sti visokogorskemu turnemu smučanju. Že kmalu po vojni je kot prvi presmučal Turski žleb nad Okrešljem. Najdemo ga tudi med organizatorji in vodji republiških turnosmučarskih pohodov.

Snežna ujma leta 1952 ga je kot pripadnika Ministrstva za notranje zadeve in dobrega smučarja pripeljala v Bovec in v Zgornjo Soško doino, kjer je s svojo preudarnostjo veliko prispeval k odpravi posledic divjanja narave.

V Gorsko reševalno službo je bil sprejet leta 1953. Kasneje je bil kot predstavnik Ministrstva za notranje zadeve imenovan v komisijo za GRS, saj je bilo med obema več stičnih področij dela. Poskrbel je, da so bile reševalcem na voljo sredstva zvez takratne MNZ in milice. Posodobljen je bil tudi sistem za obveščanje preko milice v primeru gorske nesreče.

V tem obdobju je mnogo prostega časa posvetil različnim dejavnostim v gorah, alpinizmu, še posebej visokogorskemu smučanju, kajakaštvu, pa tudi drugim športnim aktivnostim.

Ko je **dr. Miha Potočnik** leta 1965 na Krvavcu želel odločiti načelnštvo nad slovensko Gorsko reševalno službo, reševalci niso imeli večjih težav z iskanjem naslednika.

Kot njegov predhodnik je tudi Bine vedno izkazoval polno zaupanja sodelavcem ter tako ustvaril dobro utečeno delovno skupino. Vsak načelnik (tako podkomisije kot postaja) je bil vselej v širokem obsegu svoboden pri delu in odločanju, vezan na skupaj dogovorjeno politiko in sklepe ustreznih organov. Pustil je delati, delo je usmerjal, sodelavci pa njegovega zaupanja niso zloračili. Naredili so mnogo več, kot bi pod kakršno koli silo. Zato mu gre vsa zahvala.

V svojem večkrat potrjenem mandatu kot načelnik Komisije za GRS je spričo razgledanosti in poznavanja problematike veliko, da ne rečem bistveno prispeval k dogajanju v GRS. Bil je soustvarjalec dogovorov z nekaterimi republiškimi organi: Sekretariatom za notranje zadeve in ljudsko obrambo oz. civilno zaščito, Zdravstveno in Zavarovalno skupnostjo, Zavarovalnico Triglav in Rdečim križem Slovenije. S tem je službi zelo olajšal delo. Tudi z normativnimi in organizacijskimi akti je uredil delo službe.

Utrdil in dopolnil je sodelovanje z reševalnimi službami v takratni Jugoslaviji ter jim nudil pomoč pri vzgojnoizobraževalnem delu.

Pod načelovanjem B. Vengusta se je še okrepilo odpiranje in povezovanje slovenske GRS z reševalnimi službami onkraj državnih meja. Zelo so se utrdili stiki s tujimi reševalnimi službami, zagovarjal in zahteval je aktivno sodelovanje naših predstavnikov na mednarodnih tečajih, seminarjih in v IKAR. Takšna praksa v delu GRS je privedla do njene še večje razpoznavnosti.

Že leta 1969 je vpeljal v slovensko GRS letalsko reševanje in v začetku sedemdesetih let Komisijo za GRS organiziral po zgledu Mednarodne komisije za reševanje v gorah IKAR. Z razpredenim strokovnim delom po podkomisijah in možnostjo sodelovanja delavljnih in sposobnih gorskih reševalcev je dvignil slo-

vensko GRS na svetovno raven. Kot takšno nas je leta 1982 ocenila IKAR na svojem rednem vsakoletnem zasedanju, ki je bilo to leto v Bovcu.

O GRS, njenem delu in pomenu je pisal v strokovnih in javnih glasilih. S tem je še prispeval k strokovnosti in javnosti službe.

Leta 1972 je vodil uspešno jugoslovansko alpinistično odpravo na Pik komunizma v Pamirju.

Odločilen je njegov delež pri ustanovitvi planinskih društev Rašica, Vevče in Sladki vrh.

Dolga leta je bil tvorni član Izvršilnega, Upravnega in kasneje Glavnega odbora PZS, član častnega razsodišča PZS, bil je strokovni izvedenec v več gorskih nesrečah in se še danes, kadar le uspe, udeleži sestankov matične postaje in Komisije za GRS.

Po 18 letih uspešnega načelnikovanja se Binetovo delo in sodelovanje v GRS seveda ni končalo. Dolga leta je zastopal GRS v Loteriji Slovenije in drugih organizacijah. Z njemu lastno doslednostjo in pravičnostjo je v organih Loterije tudi v dobro drugih koristnikov sredstev Loterije deloval uspešno.

Častni načelnik GRS Slovenije ob zasedanju IKAR v Bovcu

Bine Vengust ob svoji 75-letnici

Bine je rad aktivno sodeloval tudi v brezštevilnih drugih delovnih odborih in sestavah GRS, kjer se je pač pokazala potreba po sodelovanju. Pri vsem tem seveda nikakor ni šlo za rutinsko udeležbo na sestankih, temveč za zelo aktivno pomoč in oporo pri izvajanju življenjsko pomembnih odločitev. Naj so bile te odločit-

ve v obliki dela in v praktičnem sodelovanju, financiranju, spremembah ali uvajanju novih zakonov, pravil, radijskih zvez GRS ali varstvu pred snežnimi plazovi, povsod je imel priložnost, da prispeva svoj delež znanja in je to tudi storil.

Za vse navedeno aktivno in tvorno sodelovanje v delu GRS mu je zbor reševalcev leta 1987 podelil posebno priznanje in ga imenoval za častnega načelnika GRS. V času načelnikovanja, pa tudi kasneje je sodeloval ali vodil priprave in tisk strokovne reševalne in druge literature, kot npr. Reševalni priročnik, kasneje separate tega gradiva, prevod knjige **dr. W. Phlepsa** o urgentni prvi pomoči, gradivo za knjigo Slovenski gorski svet in drugo. S svojo zagnanostjo in prispevki je sodeloval pri nastanku 1. in 2. jubilejnega zbornika GRS, bil je urednik, oblikovalec in soavtor prispevkov v 3. jubilejnem zborniku GRS, tehnični urednik publikacije Gornikov svetovalec in je odločilno pripomogel pri izdaji teh in številnih drugih publikacij.

Brez slehernih prekinitev »reševalne delovne dobe« pa ga še danes srečujemo med tistimi reševalci, ki si znajo sami najti in poiskati delo ter ga tudi uspešno opraviti.

S svojo veliko voljo in vnemo nas je Bine presenetil in navdušil tudi pred nekaj leti, ko je končno uresničil svojo željo in se leta 1986 po upokojitvi kot redni študent vpisal na Filozofsko fakulteto na študij umetnostne zgodovine. Marsikateri izpit je opravil z najvišjo možno oceno. V diplomskem delu je odkril podatke, ki

Gore so del kulture

V Celovcu so sredi lanskega novembra slovesno proslavili 100-letnico organiziranega planinstva med Slovenci na Koroškem. Napovedali so uspešno prihodnost Slovenskemu planinskemu društvu Celovec, ki je skupaj s Slovensko prosvetno zvezo izdalo almanah »Na planine vleče me srce«.

Med gosti iz Slovenije so bili tudi slavnostni govornik in hkrati velik ljubitelj gora **dr. Matjaž Kmecl**, podpredsednik Planinske zveze Slovenije **Franc Ekar**, ki je koroškimi planinskim prijateljem izročil priznanje, in nekateri gorenjski planinci, zlasti iz Planinskega društva Kranj in Dovje Mojstrana.

Dr. Matjaž Kmecl je poudaril, da je planinstvo vsa leta trdno stalo ob strani slovenstvu in mu je bilo opora, danes pa s sodelovanjem z nemškimi društvi in društvi iz Slovenije presega meje in podira predsodke. Slovensko planinsko društvo Celovec je namreč včlanjeno tako v Zvezo avstrijskih alpskih društev kot tudi v Planinsko zvezo Slovenije. Mnogim bolj ali manj znanim planincem gre zahvala, da je društvo nastalo in ostalo. To sta med drugimi zanesljivo ustanovitelja društva **Alojzij Knafelj**, tajnik Ziljske podružnice Slovenskega planinskega društva (po njem se, kot je splošno znano, imenuje znamenita rdečebelna markacija), in **dr. Josip Oblak**, tajnik Koroške podružnice, kasneje pa so breme organizacije in vo-

denje prevzeli sedanji častni predsednik **Lubo Urbajs**, **Tonči Miklavčič**, **Franc Rehsmann**, **Danilo Kupper** in **Franc Kropivnik**, sedaj pa **Hanzi Lesjak**.

Hanzi Lesjak prejema priznanje, ki ga je Slovenskemu planinskemu društvu Celovec ob 100-letnici izročil podpredsednik PZS Franc Ekar.

so bili dotlej spregledani in je leta 1993 pridobil naslov univerzitetno diplomiranega umetnostnega zgodovinarja.

Po pretresljivi nesreči petih gorskih reševalcev v času obnavljalnega seminarja reševalcev – letalcev nad Okrešljem je Komisija za GRS sklenila ustanoviti Sklad za pomoč pri šolanju otrok v reševalnem delu ponesrečenih gorskih reševalcev. Več kot leto trajajoče obsežno administrativno urejanje dokumentov in statuta Sklada Okrešelj, oranje ledine na Slovenskem pri tem ter sama ustanovitev ne bi uspela, če Bine ne bi vodil vsega tega z njemu lastnim pristopom ter vztrajnostjo. Njegova je tudi zasnova spominskega obeležja na

Okrešlju, v Sklad Okrešelj pa je prispeval tudi zgleden finančni delež.

Bine Vengust je kljub svojemu visokemu jubileju danes še vedno aktiven planinec, skrbi za svojo telesno in duševno kondicijo in je odličen ter konstruktiven sogovornik doma in v katerikoli snovi, ki jo z njim načneš.

Od ustanovitve skupine za izdelavo slovenskega planinskega razlagalnega slovarja na Inštitutu za slovenski jezik SAZU je njen aktiven član.

Člani smučarske, planinske in gorsko reševalne srenje mu ob jubileju iskreno čestitamo in želimo še vrsto zdravih let ter zadovoljstva na njegovi življenjski poti.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

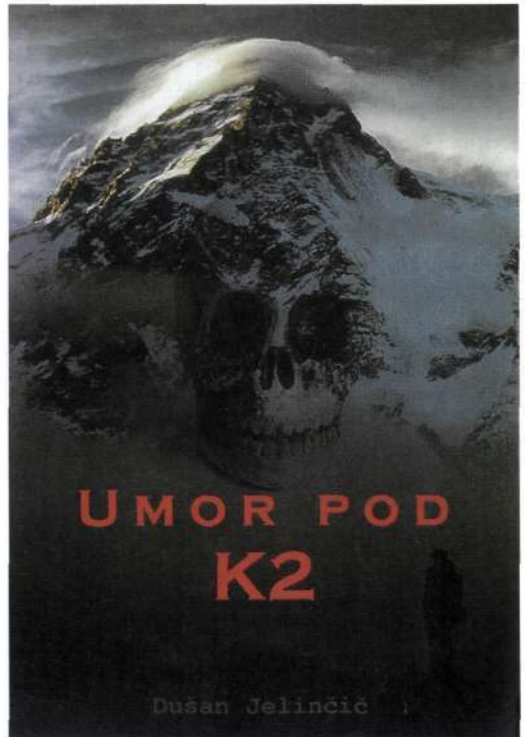
UMOR POD K2

DUŠAN JELINČIČ

V Založbi Lipa iz Kopra, ki je nekakšna matična založba tržaškega pisatelja, novinarja in alpinista **Dušana Jelinčiča**, je konec lanskega leta izšla njegova knjiga »Umor pod K2«, napeto delo, ki prinaša tudi novo tematiko, kot je napisano na zavihku knjige. Novosti so sicer značilne za njegov književni opus, saj tem po pravilu ne ponavlja, marsikatero pa je pionirsko vnesel v slovensko književnost – »Budovo oko« je prvi slovenski new age alpinistični roman, »Umor pod K2« pa je prva slovenska alpinistična kriminalka.

Svetovni popotnik in alpinist Dušan Jelinčič zna svoje življenjske izkušnje tako tenkočutno vkomponirati v svoja dela, da nam tudi oddaljeni kraji postanejo domači, prav tako tudi odnosi med ljudmi, ki se znajdejo v skrajnih razmerah – v visokogorskem boju za preživetje. V romanu se zgodba najprej odvija v švicarskih gorah z Eigerjem na čelu, nato pa v Himalaji s K2. Njeni protagonisti so seveda alpinisti z vseh koncev sveta, v prvem planu angleška in pakistanska naveza, in ne nazadnje tudi nekoliko skrivnostni svet šerp. Avtor torej predstavlja svet, ki ga zelo dobro pozna, preseneča pa dejstvo, da je lahko tudi ta v snežno belino zavit – kar je pravzaprav simbol za čistost – svet zaznamovan s človeškim zlom. Umori, nanizani v romanu, so po eni strani plod častihlepija in maščevanja, razlagamo pa jih lahko tudi na ravni usodnosti oziroma zla, ki sproža nekakšno verižno reakcijo. Avtor se tudi tokrat predstavlja kot večč pripovedovalec, saj odnose med junaki, z vsemi umori vred, konsistentno tke v prepričljivo celoto, kar daje romanu gladko in napeto strukturo, ki je za žanr kriminalke še kako pomembna, kot piše na zavihku knjige.

Romana pa, kot vsa avtorjeva dela doslej, ne moremo brati enonivojsko. Za odlično, obrtniško dosledno izpeljano kriminalko se namreč skriva globlji svet eksistencialnih in transcendentnih vprašanj, kjer se usodno in nepomirljivo srečujeta tudi oba svetova, zahodnjaški in vzhodnjaški, kar je avtor odlično zastavil že v

Naslovnica Jelinčičeve knjige Umor pod K2

romanu *Budovo oko*. Tudi v novem romanu sta prepoznavni dve stalnici Jelinčičevega sloga: svež, živ jezik s plastičnimi dialogi in slikovitimi opisi narave, ter naračija, ki na impliciten način odpira mnoga za človeka katera koli kulture bistvena vprašanja, odgovorov nanje pa ne daje, vsaj eksplicitno ne.

Z dovoljenjem avtorja objavljamo zaključena odlomka iz knjige *Umor pod K2*, ki sta nemara tako zanimiva, da bosta marsikaterega bralca spodbudila k branju celot-

ne knjige – že iz radovednosti, če ne zaradi drugega, saj gre na koncu koncev za prvo slovensko alpinistično ali gorniško kriminalko. (Op. ur.)

* * *

Po strašnih naporih, ko so izgubili smisel za čas, so v silni severni steni Eigerja v prvih popoldanskih urah dosegli vršno ledišče. Ob pogledu nanj se niso razveselili, saj jih je njegova strmina, kateri niso videli konca, zelo vznemirila. Zajela jih je neskončna utrujenost, da bi se najraje usedli v sneg in tam zaspali. Tedaj je Bruce presekala brezvoljnost, ki je že začela stegovati svoje smrtonosne tipalke:

»Fantje, na koncu smo! Danes je zadnji dan. Ali izplezamo ali umremo, saj ne bi preživel še ene noči v steni. Zato moramo naprej, naj se zgodi karkoli.«

Drugi so ga poslušali v tišini in se nemirno pripravili na nadaljnji vzpon. Tedaj se je razbesnela nevihta. Zapičili so cepine v sneg, se stisnili obnje in obmirovali. Po dolgih minutah groze na robu preživetja, ko je sneg neprestano grozil, da jih bo odplaknil iz stene, se je ujma nekoliko unesla in Radživ je ponovno prevzel vodstvo. Navezan s svojim pakistanskim rojakom Aftabom se je začel odločno vzpenjati, takoj za njim pa je napredovala še druga naveza. Kjer je bila stena presterna, je izsekal nekaj stopinj, z grozo pa se je zavedel, da bi, če bi padel, potegnil za seboj še soplezalca. Varovanje je bilo bolj simbolično, saj sta s prijateljem plezala istočasno in se pravzaprav nista varovala. Enako je bilo z angleško navezo, ki je napredovala neurejeno in v sunkih, kot da bi plezalci valovali v boju z naravnimi elementi.

In tedaj se je zgodilo. Bruce, ki je vodil svojo navezo, je nepričakovano zdrsnil in za sabo povlekel Walta in Richarda. Bruce je takoj pograbil za cepin in ga z vso silo uprl v led, a ta je bil pretrd in se ni vdal. Čeprav so skušali vsi trije s cepinom in z vrtoglavi gibanjem nog upočasniti padec, je hitrost vse bolj naraščala, oni pa so neizogibno drveli v prepad. Ko so že mislili, da je vsega konec, se je vrh pri Waltu nenadejano zataknila v kamnit štrcelj in po nekaj sekundah so telesa obmirovala. A stanje je bilo nedvse kritično. Walt se je z rokama krčevito prijel odrešujočega kamna in si pri tem do krvi postrgal kožo, Bruceovo telo pa je z izredno silo vlekel navzdol druga dva alpinista. Richard je bil namreč le nekaj metrov nad Waltom in se ni mogel premakniti, Walt pa se je z vso močjo, ki jo poganjata obup in nagon za preživetje, držal kamenja. Vendar je bil na koncu z močmi in ni vedel, koliko bo lahko še zdržal.

Tedaj so se od zgoraj zaslislali vzhiceni glasovi. Mlada Pakistanca sta kljub veliki nevarnosti in izpostavljenosti hitela navzdol po ledu in kričala: »Vzdržite samo še sekundo! Takoj sva pri vas! Vzdržite! Vzdržite!« Glasovi so se izgubili v megli, ko je Richard zakričal Waltu: »Ne morem več! Prereži vrh, sicer bomo vsi umrli!«

Walt pa, ki se je krčevito boril za življenje in sta mu roki že polzeli s kamenja, kot bi ne razumel. Le rjovel je: »Richard, pomagaj mi! Padel bom!«

»Odreži vrh! Odreži vrh!« se je sedaj Richard že drl kot obseden. »Vsi bomo umrli! Vsi bomo umrli!« je odme-

valo v snežnem vrtincu, ki se je spet dvignil od vrha Eigerja.

Walt pa je končno razumel in v skrajni odločnosti ter z zadnjimi močmi segel po cepinu. Le nekajkrat je udaril po do skrajnosti napeti vrvi, ko se je ta začela cefrati.

Tedaj je Radživ osupel doumel, kaj se dogaja, in zgroženo zavpil: »Ne, Walt, ne! Takoj sva pri tebi in te zavarujeval! Zdrži samo še nekaj sekund!«

A Walt ga ni slišal in je še naprej divje udarjal po vrvi, medtem ko se je Richard drl: »Še! Še! Tako! Tako! Hitro! Hitro!«

Tudi Bruce, ki je končno razumel, kaj naklepata soplezalca, je obupano rjovel in obenem rotil: »Ne! Ne! Ne!« A njegov glas se je izgubil v belih prostranstvih Eigerjevega preletstva.

Walt je s skrajnimi močmi še zadnjič udaril po vrvi in ta je končno popustila. Bruce je z ostrim krikom, ki je še dolgo odmeval v globinah severne stene, zgrmel po pobočju, se odbil od prvih skal in izginil v megli.

Walt je globoko sopol, ko sta se Radživ in Aftab spustila do njega. Na nemo vprašanje je z ugaslimi očmi, iz katerih so švigale sive iskre, tiho izdahnul: »Nisem mogel drugače. Tudi mene in Richarda bi povleklo v prepad...«

Tedaj je prisopihal tudi Richard, ki je kot odmev potrdil: »Nisem mogel storiti drugače. Le s silo obupa se je držal kamna!«

Pakistanca sta nekaj kot večnost dolgih trenutkov molčala, nato je Radživ strogo pribil: »Bila sva že skoraj pri tebi! Zabila bi klin in z njim zavarovala vrh. Še bi ga lahko rešila...« je še dolgo kot sodba odmevalo po eigerskih širjavah.

Tragični dogodek jim je pognal adrenalin v kri in v nekaj urah so v snežnem metežu in v skrajni zbranosti preplezali vršno snežišče. Ko se je mračilo, so bili na vrhu, kjer so se takoj odločili za sestop. Ob mraku so na pobočju v daljavi prepoznali lučke, ki so se jim vse bolj bližale. Kmalu so bili prepričani, da prihajajo reševalci. Potem ko so jih tri dni opazovali z daljnogledi in videli, kako jih premetavajo nevihte, veter, sneg in led, so se odločili, da jim gredo naproti. Na koncu se jim je zazdelo, da eden manjka...

Kmalu so jih vzele v varstvo usmiljene roke in šele takrat so bili končno prepričani, da so rešeni. Pospremili so jih v Kleine Scheidegg, kjer so Radživa in Walta, ki sta bila ranjena po rokah, obvezali in vsem pripravili izdatno večerjo. Bili so do skrajnosti izčrpani, polni udarcev in bušk, sicer pa zdravi. Le eden je ostal v steni, kot sta skoraj v solzah povedala Walt in Richard.

Radživ in Aftab sta se pozno zvečer vrnila v svoj šotorček pod steno in se naslednjega dne odpravila v Grindelwald, Angleža pa so pospremili v bernsko bolnišnico na natančnejši pregled.

Ko sta navsezgodaj pospravljala šotor, sta Radživ in Aftab videla reševalce, ki so šli v steno po Bruceovo truplo. Tedaj se je Radživ obrnil k Aftabu in ga vprašal: »Kaj praviš, ali bi morala povedati resnico?«

»Ni treba. Saj bodo reševalci videli odrezano vrh in razumeli, kaj se je zgodilo. Midva imava čisto vest in

najbolje je, da izgineva in pozabiva najin tragični Eiger,« je odvrnil Aftab.

A bil je nemiren in še sam ni prav zaupal svojim besedam. Kaj pa, če se bodo skušali Angleži na vse načine, tudi z lažjo oprati krivde, mu je ključalo v možganih.

Ko je posijalo sonce, se mu je povrnil optimizem in končno sta pozabila na dramatične dneve, ki so jih preživeli v najbolj razvpiti steni na svetu. Naposled sta se zavedala, da sta med redkimi izbranci, ki so jo premagali, in da sta ostala živa. Domenila sta se, da se bosta še ves dan brezskrbno podila po vznožju Bernskih Alp, naslednji dan pa naj bi šla v Zermatt in poskušala preplezati severno steno Matterhorna. Navdušena sta bila nad načrtom in naslednjega dne sta že navsezgodaj sedla v avtobus, ki ju je odpeljal proti jugovzhodu.

Že opoldne sta bila v Zermattu in si ogledovala svoj cilj. Bila sta srečna, a njuna blaženost ni trajala dolgo. Ko je šel Radživ kupit časopis, se je vrnil blede kot smrt. Nič ni spregovoril, le s prstom je pokazal članek na prvi strani. Na veliki sliki Eigerjeve stene je bila manjša fotografija umrlega Brucea, naslov članka pa se je glasil »Umor na Eigerju«. Ko sta Radživ in Aftab hlastno požirala članek, nista mogla verjeti svojim očem. Walt in Richard sta namreč v bolnišnici v Bernu obtožila »neka Pakistanca«, ki sta naključno plezala z njimi v klasični smeri severne stene Eigerja, da sta namerno povzročila smrt njunega prijatelja in soplezalca Brucea, le da bi hitreje izplezala in se tako rešila nevihte, ki jih je zajela.

Angleška alpinista sta natančno opisala dogodek. Dejala sta, da so se njihove vrvi zapletle, pri tem pa je Brucea vrglo iz stene, da je obvisel na vrvi. Ko sta se pripravljala na dolgotrajno reševanje, naj bi prišla Pakistanca in naduto rekla: »Nimamo časa zanj, sicer bomo vsi umrli!«, nakar naj bi eden od njih bliskovito potegnil cepin in začel z njim sekati vrvi, na kateri je visel nesrečni Bruce. Ko sta hotela reagirati, ju je drugi Pakistanec ustavil, medtem pa je prvi končal svoj morilski posel. »Ničesar nisva mogla storiti. S smrtjo v duši sva morala izplezati skupaj z morilcema in se delati, da je prav tako, sicer bi nama še huda predla. Še dobro, da so prišli reševalci,« sta še dejala Angleža, kot je pisalo v članku...

Walt in Richard sta sedela na kamenju daleč za šotori baznega tabora pod K2 in dolgo molčala. Walt je imel pepelnat obraz, Richarda pa so razjedale globoke gube skrbi in komaj brzdanega besa.

»Kaj naj po tvojem narediva?« je Walt končno spregovoril.

»Ne vem,« je otrplo odvrnil Richard, ki je še vedno živčno premleval prijateljeve besede. »Le kako je lahko po tolikih letih prišla ta zadeva na dan, in prav tu?« je govoril bolj sebi kot Waltu. Nato je nadaljeval v vedrejšem tonu: »Kaj nama pravzaprav morejo? Saj nimajo nobenih dokazov, mi pa lahko mirno rečemo, da gre za običajno hudobijo, s katero se hočejo Pakistanci rešiti krivde in nam vzeti ugled v očeh ostalih...«

»Tebi je lahko tako govoriti, saj nimaš dosti izgubiti. Jaz pa lahko izgubim vse. Ti imaš doma le športno trgovino,

jaz pa bi moral še letos postati minister za šport. Ali ti ni jasno, da je dovolj, da kdo podvomni o uradni verziji nesreče v Eigerju, pa sem končal svojo politično kariero? Ne potrebujejo dokazov, dovolj je le dvom...«

Walt in Richard sta dolgo molčala. Nenadoma se je Walt dvignil in se odločno zazrl v prijatelja: »Richard, sedaj sva midva na potezi. Ne moreva dopustiti, da naju ta predrzni American izsiljuje. Njemu se nič ne mudi in lahko čaka, da se živčno izčrpava, potem bo še lažje pometel z nama. Prehiteti ga morava!«

»Kako... kako pa?« Richard se je prestrašil prijateljevega temačnega obraza in povesil oči. »Kaj... kaj nameravaš?« je v zlih slutnjah vprašal.

»Ne skrbi. To nalogo prevzamem jaz.«

Odprave so pri vzponu dobro napredovale. Alpinisti so postavili drugi višinski tabor nad kaminom House, kjer so na najbolj strmem odseku obnovili aluminijaste lestvice in se že vzpenjali proti trojki. Njihovo napredovanje je zaustavila Črna piramida, najtežji tehnični del smeri. Na tem izpostavljenem in strmem skalovju so morali biti nadvse previdni, saj bi bila vsaka napaka usodna.

Tudi Walt je prežal na svojo priložnost. Zalezoval je Conchisa in zvedel, da po prvem poskusu do enke še ni šel na goro. Vendar si je mladi American v nekaj dneh opomogel in se odločil za ponovni vzpon. Vedel je, da mu primanjkuje aklimatizacije in treninga, zato se je odločil za čimprejšnjo plezarijo.

Tistega dne je Walt še pred zoro z nosačem zapustil bazni tabor in se napotil po ledeniku k izpostavljeni bazi. Bil je v dobri formi. Šotore je dosegel v poldrugi uri, po kratkem počitku pa se je zagrizel v Abruško rebro. Ni se mu mudilo, saj se je odločil, da bo prespal v enki.

Po postanku pred zadnjim snežiščem, nad katerim so se že videli šotori prvega višinskega tabora, sta ga dohitela Američana Axel in Thomas, ki sta naravnost norela navzgor. Prijazno sta ga pozdravila, plavalasi Thomas pa je na Waltovo vprašanje, kam nameravata, odgovoril: »Do dvojke, zato morava pohiteti. Conchis pa je dosti počasnejši od naju in bo očitno prespal v enki. Samo nekaj bi te prosil. S tem ritmom bo Conchis

Hrepenenje

NEŽA MAURER

*Hodim, tekam okrog vogalov
kot psoglavka: z obrazom v tla.
Da ne vidim
brezizraznih oči okrog sebe,
da ne vidim
belosivih planin do neba...*

*Da ne zblaznim
od želja.*

dosegel šotore šele proti večeru ali celo s temo. V tem primeru, tudi če greš spat zgodaj, pusti prižgano luč v šotoru, da bi vedel, v katero smer naj gre. Že res, da je bil že enkrat tu, a takrat ga je dajala omotica in je verjetno vse pozabil.« Thomas se je nasmehnil in nadaljeval: »Conchis je podcenjeval Himalajo. Misli je, da je dovolj, da si dober alpinist v skali, pa bo na osemtisočakah šlo kar samo. Kako je optimističen ali pa le domišljav! Sedaj je izkusil, kaj pomeni, ko ti neprestano zmanjkuje zraka in ko se ti zdi, da ne moreš narediti niti koraka več... No, pustimo to, le na luč ne pozabi, da se ne bo še izgubil!«

»Nič ne skrbi, Thomas, svetila bo v šotoru, dokler ne pride,« ga je pomiril Walt, plešasti Axel in plavalasi Thomas pa sta se mu zahvalila in že hitela navzgor. Walt je dolgo gledal za njima. Tiho se je nasmehnil in se tudi sam pripravil na zadnji del plezarije.

Sredi popoldneva se je že udobno nastelil v šotoru, kupal čaj in zrl v dolino. Dobra sta ta dva Američana. Do sedaj sta prišla najvišje in če bo šlo tako naprej, bo sta prva dosegla vrh. Tudi jaz ga moram, je razmišljal.

Ko se je mrak počasi gostil na ledeniku daleč pod njim, je Walt še vedno zrl v dolino. Čas se mu je v čakanju upočasnjal, v nestrpnosti pa pospešil.

Ko je bila že trda noč, je končno daleč pod seboj zaslišal znano škrtanje cepina in derez po ledu. Šel je v svoj šotor, vzel butanovo svetilko in se spustil na

snežišče. Kmalu ga je zapustil, prečkal izpostavljeno skalovje, nadaljeval po robu prepada in se naposled ustavil. Prižgal je butanovo svetilko in čakal. Napeto je sledil vsakemu šumu, ki je prihajal iz doline. Škrtanje derez je utihnilo, kot da bi človek razmišljal, kam naj gre, nato pa se oglasilo še odločneje.

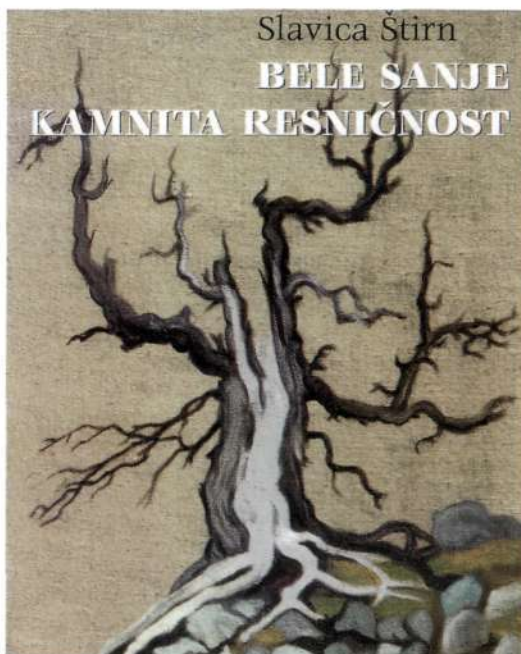
Conchis je videl luč daleč nad seboj in si oddahnil. Bil je do skrajnosti utrujen, a svetloba ga je napojila z novo zalogo neslutene energije. Sedaj je skoraj tekkel po ledu in se kmalu znašel v strmem skalovju. Malce se je začudil, saj je bil prepričan, da šotori niso tako stran od grebena, zato se je razgledal naokoli, skomignil z rameni, ko pa je videl luč, se je spet pomiril. Sledil ji je, saj mu je kot svetilnik kazala pot navzgor. Čeprav je bila smer vse bolj strma in neprehodna, je vztrajal, dokler se ni znašel na koncu kamenja in ni mogel ne naprej ne nazaj. Pred seboj je imel prepad, spust po isti poti, od koder je prišel, pa bi bil skrajno nevaren. Zato je prečkal steno proti desni in se znašel v strmi ledeni vesini. S cepinom je odločno udaril v led, ki je najprej sumljivo zaškrtal, potem pa popustil. Conchis je začel drseti po ledišču. Skušal se je ustaviti s cepinom, vendar je bil že prehitel. Kmalu ga je odbilo v skalovje, kjer ga je dolgo premetavalo, od tam pa ga je vrglo na snežišče, kjer je končno obmiroval. Še nekaj časa se je slišalo ječanje, nato je zavladata grozeča himalajska tišina.

ŠE ENA NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

BELE SANJE, KAMNITA RESNIČNOST

SLAVICA ŠTIRN

Slavica Štirn, Medvodčanka po rojstvu in Kranjčanka po kraju stalnega bivališča, ni »diplomirana pesnica«; širši slovenski javnosti je skorajda neznan, uvrstili pa so jo že v nekatere pesniške zbirke z zaokroženo tematiko. Pesniti je pravzaprav začela v gorah – ko se je kot navdušena planinka vračala z dobro uhojenih gorskih poti, je doma začutila, da se ji občutja tega gorskega sveta miselno oblikujejo, kot se ji niso dotlej še nobena druga doživetja. To, kar je čutila, je začela zapisovati in nekega lepega dne je nekatere od teh upesnenih misli dala v presojo Planinskemu vestniku. Objave so jo opogumile, da je nadaljevala začeto; ko je bilo tega veliko, je iskala založnika, ki bi bil pripravljen njene misli natisniti. Planinska založba je ponudbo sprejela, če sama zbere denar za knjigo, zbrala ga je – in zadnje dni lanskega leta je izšla njena prva samostojna pesniška zbirka »Bele sanje, kamnita resničnost«, ki jo je posvetila lanskem stotemu letniku Planinskega vestnika; to je bila nasploh edina proslavitev tako visokega jubileja izhajanja te častitljive revije. Ugledna in priznana slovenska pesnica **Neža Maurer**, ki je bila zadnja leta nekakšna pesniška mentorica Slavice Štirn, je za ta pesniški knjižni prvenec napisala tole:

»Pesmi so zelo različne, četudi je sredica vsake kamen z gore: zdaj bleščeč, očarljiv; drugič vrtoglavo vabeč, pa spet nevaren. Grozljiv kot bele kosti. Hrepenenje je neustavljiva moč, ki avtorico ob vsakem vremenu zvabi v strmine in vsakič je darilo gore drugačno. Nikdar pa se ne vrača praznega srca. Imamo nekaj pesnikov-ic, ki bolj ali manj redno objavljajo v Planinskem vestniku. Samo s planinsko tematiko je doslej izšel izbor več avtorjev »Človek Gora Poezija«.

In ta knjiga – Bele sanje – Kamnita resničnost? Izmed listov vam bodo zažareli planinski cvetovi, zašumeli samotni macesni, gorske kavke bodo raznese vašo radost ali stisko z vetrovi; po prepadni grozi vonjajoča megla vas bo ovila.

Naštevaje lepot gorskih razgledov in jezer je odveč tistim, ki tega ne poznajo; ljubitelji gorá o njih s pesmimi vred zavzeto mrmrajo. Prenekateri verz – se jim bo zdelo – so napisali bralci sami. Vsaj v mislih, v čutenju. Zato so jim (so nam) planinske pesmi tako dragocene: so neke vrste fotografija presunljivo lepote, bežnega občutja, čustva; so ohranjena resničnost. Tudi resničnost strahu, negotovosti, šibkosti, groze. Vsega tistega, kar je bilo v višinah trda resničnost, a na asfaltu rado zdrсне z nas in iz nas kot prah, kot izdih. Celo moralna vprašanja v stiskah – v skalah – čutimo ostreje in jih moramo, hočemo rešiti.

Vsa lepota in zahtevnost, celo krutost planin pesnici Slavica Štirn ni le podoba – je del nje ali bolje: ona je del planin.

Oblika, s katero izpoveduje in izrisuje svoja občutja ter podobe poti in pohodov v gore, o katerih se zdi, kot da se porajajo sproti, prilagaja vsebini, tako dolžine verzov, ritem in rime. V vsem je enotnost, ki nas pritegne, prepriča – in zariše v nas belo sled. «

Na predstavitvenem letaku, ki ga je ob nekaterih svojih zadnjih izdajah izdala Planinska založba, pa je o tej knjigi napisano:

»Četudi je to avtoričina prva pesniška zbirka, Slavica Štirn ni novinka v pesniški javnosti.

Zbirka je razdeljena na dva dela, drugi nosi podnaslov Okameneli odkruški svobode; prvi del je mimohod svobodno izraženih impresij ob srečanju z gorami, drugi del se skozi štiri letne čase preizkuša v strožji obliki haikujev. Impresije podpirajo realistično spočete, a dokaj impresionistično nadaljevane slike gorskih mitovov, ki jih je v knjigo prispeval avtoričin soprog **Alojz Štirn**, slikar krajinar.

Zbirka – pravo skladišče čustev in dožemanja mnogoobraznosti gorskega sveta, kot taka posebej dragocena, ker gorska motivika ni v slovenski poeziji niti najmanj preobilno zastopana – bo popestrila samotno urico tihih bralcev, na moč priročna pa se lahko izkaže za recitacije na proslavah in za branje na literarnih večerih.

Objavljamo nekatere pesmi Slavice Štirn, ki doslej še niso bile objavljene – večina pesmi iz pesniške zbirke, ki je zdaj izšla v knjižni obliki, je bila namreč natisnjena v Planinskem vestniku. (Op. ur.)

Poznojesenske megle

Zamrli so mehki šepeti
drevesnih krošenj,
onemele so ptice.
Mrzla reka
polzi čez nebo.

Ne vidim gora,
le spačene sence.

Nekaj zavzeto mrmrlja
in vabi.

Potonem v sivino.

Prebujena planina

Nabrekli vejevje
obliznjeno od
sončnih žarkov,
pričakujoče, da se
brsti razpočijo
in poženejo v rast.

Pijem vse odtenke
toplih barv
in se pnem
preko cvetočih
pobočij teloha,
da se srečam
s pravkar prebujeno
planino.

Vodotočnik, jezero pod Desko

*Obdan s kipečimi
lepotci,
smaragdni lesk
odsevajoč,
sramežljivo
skrivaš se
pod strmimi
bregovi.*

*Ohranjaš čas
in večno mlad
drgetajoč
v jasni noči
poljubljaš
zvezdnati obok.*

Bil je praznik

*V mlečnem jutru
preko mehkih trav
ob melanholičnem
potoku
prihajam
– v rani pomladi –
k tebi,
gora.*

*Pričakaš me:
ožarjena,
sveta,
dobra.*

*Šepetaš o:
samotnih oblakih,
mirmih pašnikih,
skrivnostnih gozdovih.*

*Veter mi veli,
kdaj
naj sestopim.*

MINIATURA

VALOVI NAVDUŠENJA

HELENA GIACOMELLI

Sedeli sva na hlodasti klopici na robu travnika. Pod nama v dolini hiše kot kocke, svetli trak reke ob vijugavi cesti, stisnjeni med bregove, nad nama raztegnjena plošča oblakov, skoraj dotikajoča se vrhov gora, pred obzorjem pretrgana s pasom modrega neba.

Hlad je puhtel iz trav, a ga nisva čutili. Nenadoma je izpod oblakov zasijala pahljača sončnih žarkov.

»Lep sončni zahod bo. Počakajva nanj,« se je tiho oglašila prijateljica. In kot bi se sončeve niti dotaknile strun njene duše, so v mir poznega popoldneva polegale njene besede:

»Kadarkoli opazujem to nebo, to slutnjo sonca pod oblaki, te griče, te zamolke barve, me prevzame občutek brezkončnosti, želja po življenju, slast po doživljanju teh čudovitih stvari. Vsakokrat, ko pridem sem gor, in to ni malokrat, drugače doživljam to pot, to naravo. Ker je tudi moje razpoloženje vsakokrat drugačno. Ko sem pred mnogimi leti odkrila hojo, sem se najprej držala nižinskih poti; sprehajala sem se, ne, skoraj tekla ob reki, po trimskih stezah, čez travnike, ob robu gozdov. Potem me je začelo vleči vse višje. Sprva je bilo kar težko pustiti družino, napol urejeno gospodinjstvo... ampak ko se enkrat odločiš, ko je želja dovolj močna, te potegne in preprosto greš.«

In, pomislim, ko greš prvič v hribe, ko ti utrujenost hromi telo, ko si želiš obstati za hip, in to tudi storiš, in potem nadaljuješ pot in prideš na vrh in se oziraš okrog sebe in začutiš vso to lepoto, pozabiš na napor, na težave, ki so te pestile na poti, na spraševanja o smislu hoje v gore – zliješ se z vsem, kar te obkroža. Naglas bi tedaj pripovedoval o tem, pa se zliješ z vsem, kar te obkroža. Naglas bi tedaj pripovedoval o tem, pa le molče vpijaš spreminjajoče se podobe narave. In potem greš še drugič in tretjič in še mnogokrat in vse lažji je korak.

Sediva na hlodasti klopici in strmiva: svetlobna pahljača se je zaprla, na robu oblakov se je prikazal oranžni sončni krajec. In kot bi slikar s čopičem rahlo potegnili po platnu, se je čez svetlomodri pas neba razlila nežna rožnata barva. Postajala je vse bolj ognjenordeča. In ko se je od oblakov odlepila žareča krogla – sonce in zdrsnila v to žarenje, je čez pokrajino pljusnil val škrlatnega sija.

TREH OKROGLIH OBLETNIC SLOVENSKEGA ALPINIZMA SE JE SPOMNILA TUDI TELEVIZIJA

ZAMUDNIK, KI JE PREHITEL VLAK

NEVA MUŽIČ

Med dvema prelomnima datumoma koledarskega leta 2000 smo lahko lanskega 29. decembra popoldne (in ponovljeno dan pozneje) videli tudi televizijsko oddajo o himalajskih prelomnicah, ki jih je Planinska zveza Slovenije sicer javno obeležila 21. novembra lani v dvorani stolpnice TR3 na Trgu republike v Ljubljani. Seveda si ne bi mogli zamisliti boljšega ustvarjalca takšnega TV pregleda, kot je **Jože Hudeček**, ki ni le izvrsten mojster portretov in govorec zlahtnega slovenskega jezika, ampak je bil nekoč tudi sam še kako udeležen na zgodovinski poti našega gorništvu in alpinizma.

Zato tokrat ne more biti govor le o amaterskem pristopu k tematiki, ampak seveda še za strokoven zgodovinski pregled, ki mu Hudečkov estetski nazor, neštetokrat izpričan in preverjen, dodaja tisto patino, ki se spodobi za praznovanje takšnih obletnic, kot so 40-letnica prvega slovenskega pohoda v Himalajo (Trisul), 25-letnica prvega slovenskega osvojenega osemstisočaka (Makalu) in petletnica zadnjega slovenskega osvojenega osemstisočaka (Anapurna). Vse je bilo seveda podprto s spomini kompetentnih oseb, ki jih je avtor oddaje izbral med prisotnimi pričami dogodkov ali pa slavnostnimi govorniki na javni prireditvi v TR3, začenši kar s predsednikom države **Milanom Kučanom**, ki je na svoj način potrdil Messnerjevo misel, da smo Slovenci ne le narajeni alpinisti, ampak talentirani kar nasploh.

PRVI SLOVENSKI HIMALAJSKI KORAKI

V tem vzdušju je oddaja lahko dobila le krila in poletela s preglednimi slikami med Slovincem znane in domače jim vršace, za katere smo izvedeli, da jih je bilo nekoč silno težko obiskati, še teže obiskati uspešno, ker ni šlo le za politične dovolilnice, ampak tudi za miselne zavore. Vendar je v ob času splavil na površino nekaj posameznikov, ki so po trdem treningu želeli preveriti moči tudi v gorah, kjer se je potrjeval svetovni cvet alpinizma, če smo prav razumeli, predvsem Švicarji, Francozi, Avstrijci, Angleži, Poljaki iz Evrope, sicer pa seveda Novozelanec **Hillary** – in ne pozabimo na serpe.

Po podatkih sodeč nam je usoda prinesla na alpinistično pot **Aleša Kunaverja**, ki je očitno podedoval po očetu **Pavlu Kunaverju**, skavtu in taborniku Sivem volku, neizmerno ljubezen do narave, moč prepričevanja in organizacijske talente. Vse to, zavito v iluzijo sanj, se je uresničilo na sveti gori boga Šive, na Trisulu, in če so nas sprejeli bogovi, so nas počasi morali tudi ljudje, spet s pomočjo »papeškega« Messnerja, kot je povedal novinar in pisec **Zoran Jerin**, Tirolca torej, ki je na lastni koži preizkusil mogočnost Makaluja, in se mo-

ral pokloniti 58-dnevni slovenski kalvariji z njim, kot nam je prepričljivo zaupal edini slikar in pisec med prisotnimi alpinisti, **Danilo Cedilnik**, potem pa seveda še *novi smeri v južni steni – in pot slovenskega alpinizma* je bila začrtana.

Prvenstvene smeri, vrhunsko odpravništvo, skupen duh, najboljši alpinisti, novinarji v baznem taboru in nepogrešljiva kamera: kapo dol, filmski posnetki iz prvih dveh prelomnih odprav so enkratno bogastvo; imenitno so posneti, prikazujejo razmerje med človekom in naravo, dajejo občutek iskanja skupne točke, prikazujejo težave in radost ob uspehih, tretji film pa je zgodovinski zapis bratskega smučanja. Avtorji treh filmov s treh prelomnih slovenskih himalajskih odprav so bili Aleš Kunaver, **Rado Riedl** in **Stipe Božič**.

VSESTRANSKO USODNE GORE

Marjan Keršič Belač je bil seveda najkompetentnejši, da pove vse o začetnem duhu in razvoju tako plezanja kot opreme in drugih pripomočkov, predvsem komunikacijskih, in to je izpeljal na simpatičen in odločen način, ki ga premore le tisti, ki je vse, kar je povedal, tudi doživel. Živa legenda torej, ki pa se je dotaknil tudi tistega segmenta pri alpinizmu, ki kljub vsemu človekovemu vložku odločilno vpliva na končen uspeh, se pravi vprašanja usode.

Da je usoda nujna (lahko ji rečemo tudi sreča, vendar gre še za veliko več), kažejo statistični podatki uspehov in neuspehov v Himalaji, ki so najbolj drastični prav pri našem zaključnem uspehu, se pravi osvojitvi Anapurne, o kateri je vodja zmagovite odprave **Tone Škarja** povedal razmerje 2 (neuspeh) proti 1 (uspeh), kar nas je stalo dobrih deset let obleganja le lepote in porodilo vprašanje, ali je imel slovenski karakter s to goro vendarle nekakšne težave. Naj bo tako ali drugače, usoda je hotela, da smo prav na tej gori zaključili štiridesetletni trud in petindvajsetletno plezanje ter se uvrstili med največje. Vlak smo tako prehiteli, pred lokomotivo pa so se porodile tiste ideje in želje, ki nas zadnje desetletje uvrščajo med prve na svetu, se pravi premagovanje težkih sten na način solo vzponov (Dauglagiri) in posebni posegi, kot je smučanje z Everesta. Kot je dejal Tone Škarja v svojem imenitnem govoru, polnem izrednih misli in razmislekov, premikamo meje človekove zmogljivosti in se gibljemo na meji (z)možnega, kar je v končni posledici nujen generator človekovega napredka; v tem sklopu je alpinizem delček zgodovinskega kolesja.

Predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar** je tako v uvodu lahko podal izčrpen pregled, na katerega so se navezovali misli mlajših alpinistov. Predvsem brata Karničar sta izborna spregovorila o kontinuiteti in zaključenem krogu, v katerem vsak alpinist dodaja kamenček k skupnemu mozaiku in je hkrati tudi zgled in

vzor naslednjemu. Skratka, brez Trisula ne bi bilo Everesta.

ALI SMO NA MATEMATIČNI NIČLI?

Nekaj pomembnih besed smo slišali tudi o argentinskem Slovencu **Dinku Bertonciju** (Daulagiri, 22 let pred uspešnimi Japonci), v TV oddaji nam je spregovoril še **Reinhold Messner** in podal odlično sliko splošnega odnosa do našega alpinizma znotraj Evrope. V svetovnem merilu je dodala pohvalne besede kronistka himalajskih odprav, sicer vedno resna in zadržana **Elizabeth Hawley**.

Obsežno gradivo so pomagali zbrati ali so ga posodili (poleg že omenjenih avtorjev) **Dušica Kunaver**, **Viki Grošelj** in **Marjeta Keršič Svetel**, sicer tudi voditeljica prireditve v TR3 in nekako vseprisotna muza televizijske oddaje, poleg številnih mladih alpinistov, ki jih kamera posebej ni beležila, so pa ustvarjali živo scenografijo ne le dogodka, ampak tudi prihodnosti, in kot je zaključil predsednik komisije za odprave v tuja gorstva Tone Škarja, so nekateri med njimi vodji nesrečne lanskoletne odprave Janak Himal na podarjeno majico ročno izvezli letnico 2002, kar pove vse ne le o naši alpinistični zgodovini, ampak tudi o prihodnosti.

Zaključek o obletnicah in oddaji je lahko le pozitiven, saj smo videli, s kakšno resnostjo so se organizatorji (tu je potrebno izpostaviti našega alpinističnega prvaka **Vikija Grošlja**, ki je doživel krst prav na Makalaju in svojo dolgo in uspešno pot predstavil v številnih knji-

gah) lotili proslave, na kateri so se predstavili člani odprav in so vodje spregovorili o najpomembnejših dejstvih – namesto Kunaverja je govoril Marjan Keršič-Belač za Trisul in Viki Grošelj za Makalu, za Anapurno pa Tone Škarja – in s kako enako resnostjo so se nadalje lotili televizijske oddaje in v kakšnem velikem številu so se alpinisti treh generacij odzvali vabilom; manjkali so le upravičeno odsotni (ki pa bodo v prihodnosti zagotovo še imeli priložnost povedati svoje misli in spregovoriti o izkušnjah, npr. **Stane Klemenc** in **Tomaž Humar**). Pohvalno je tudi, kako kmalu je bila oddaja na sporedu slovenske televizije; zahvala gre odgovornim na televiziji, saj vemo, kako težko je najti prosti termin, in alpinistom, ki so imenitno obeležili (resnični) prehod tisočletij.

Zdaj lahko z najvišja točke začno tako rekoč z matematične niče, ki pa ima še kako bogato vsebino in je le vmesna točka na neskončni poti življenjskih izkušenj, ki so jih prispevali prav vsi, ki so sodelovali na slovenski alpinistični poti, tudi tisti, ki so na njej ostali in ki so se jih ob teh praznovanjih spoštljivo spomnili.

Zaradi objektivnosti na koncu vendarle povejmo, da Messner ni omenil slovenskega Lotseja, v prevod se je vtihotapilo, da je bil Hillary v oddaji Britanec, in da obstaja o osvojitvi vseh osemtisočakov izvrsten film »Tretji zemeljski pol«, ki ga je leta 1998 pokazal javnosti **Matjaž Fištravec**, alpinist, snemalec, režiser in producent. Prav z veseljem bi si ga še enkrat ogledali.

AVTENTIČNI FILM O PODHIMALAJSKI POKRAJINI, KAKRŠNEGA NE BODO POSNELI NIKOLI VEČ

HIMALAJA, OTROŠTVO NEKEGA VODJE

NEVA MUŽIČ

Film »Himalaja, otroštvo nekega vodje«, ki ga od konca lanskega leta še vedno predvajajo v slovenskih kinematografih, so napovedali s kakovostnimi uvodnimi dogodki (tibetanske nune iz Nepala, dobrodelna akcija za tibetanske otroke, koncert, nastop v Studiu City itn.) in teksti, ki so sporočali že marsikaj, tako da je kar težko dodati kaj novega. Vendar bomo poskusili pogledati na film najprej z očmi gledalca, potem pa še ustvarjalcev.

TOVORNIKI SOLI IN DRUGEGA

Film je pravzaprav preprosta zgodba o prebivalcih pokrajine Dolpo visoko v nepalski Himalaji s približno pet tisoč prebivalci. Do začetka petdesetih let (1952) zanj niso vedeli niti v Nepal, kajti pokrajino ločijo od nepalskih dolin visoka hribovja, po katerih hodiš kar tri tedne, da se dokoplješ do Dolpa. Od leta devetdeset je pokrajina dostopna za turiste, seveda za tiste, ki to fizično in psihično zmorejo. Gre torej za pripoved o ljudeh, katerih kultura je še avtentična, kajti treba je priznati, da se o Tibetu veliko govori, prav malo ljudi pa pozna pravi Tibet.

In film »Himalaja, otroštvo nekega poglavarja« je film, ki se koncentrira na ta problem. Na življenje v pokrajini, kjer živijo od svojega pridelka le tretjino leta, zato morajo prebivalci po sol severneje, v tibetansko pokrajino,

ki pa ji že vladajo Kitajci, da jo nakopljejo in jo potem z jaki v poletnem času pripeljejo najprej k sebi domov, nato pa v novembru mesecu nadaljujejo potovanje v dolino, na nepalsko stran, kjer sol, ki je v teh krajih vredna zlata, zamenjajo za žito.

Film prikazuje pot takšne karavane v hudih vremenskih razmerah in v posebnih okoliščinah, ki jih ne narekuje le narava, ampak tudi človeški faktor: vodji vasi (Tingleju) se v karavani, ki je pripeljala sol, ubije sin, za to smrt pa naj bi bil po njegovem kriv sinov prijatelj (Karma), češ da stremi po poglavarstvem mestu, zato ga izloči iz konkurence in se preprosto javi za vodjo karavane. Vsi vedo, da je prestar, vendar mu večina sledi, tako kot tudi datumu odhoda, ki ga določijo vaški modreci. Mlajši pa odidejo s sinovim prijateljem že prej in tako imamo v filmu dva nasproti si stoječa akterja, ki se bosta srečevala in oddaljevala, dokler ne bo dramski zaplet dosegel vrhunca, ko stari vodja umre in preda svoje mesto prav tistemu, ki ga je v začetku razglasil za sovražnika.

DIVJE ELEMENTARNA POKRAJINA

Gre torej za zgodbo, v kateri en šef prihaja in drugi odhaja, vzporedno pa tečeta še dve pripovedi. Gre za tiho in prikrito ljubezensko čustvo ter vzgojo mladega poglavarja, se pravi sina na začetku ponesrečenega Dolpo-paja, kar pomeni gonilca jakov iz pokrajine Dolpo. Na kratko lahko rečemo, da gre za preprosto zgod-

bo, ki je hkrati lahko referenčna točka za katerega koli gledalca na zemlji, saj govori o elementarnih človekovih potrebah, o čustvih in o prijateljstvu ter odnosu človeka do narave. V konkretnem primeru gre še za določeno kulturo, ki jo je film vzpostavil kot problematično, saj je jasno, da bo po vdoru najrazličnejših vplivov v to sicer odmaknjeno pokrajino doživela spremembe in verjetno kmalu čutila posledice ekonomskega vpliva na prvobitne kulture. In prav v tem je veličina tega filma.

Seveda ne gre zanemariti pokrajine, ki je prikazana v vsej divji elementarnosti; kamera jo je zajemala v velikem cinemaskopskem formatu, z objektivni Panavison Primo, da bi dosegli kontrast naravne svetlobe v Dolpu in na od vetra izbrušenih obrazih – nazorno je prikazano surovo življenje, surova svetloba, surova fotografija, brez trikov; edini trik, ki je v filmu uporabljen, je padec bika, ki ni padel v znamenito jezero Phoksundo takrat, se pravi med snemanjem, ampak je avtor filma vse to v resnici že doživel. Veličina je v tem, da nam bo film ohranil avtentične prebivalce in njihovo življenje, v katerega so vpleteni tudi običaji in noša, ter predvsem neverjetne osebnosti teh krajev, kot so v filmu Tingle in njegova žena, pa vnuk Passang in snaha Pema, mladi Karma, ki bo postal novi vodja, Norbu, Tinglejev drugi sin, lama in prebivalci vasi Tarap, Charka, Ringmo in Saldang.

Znano je, da se pokrajina že spreminja v kulturnem in ekonomskem smislu, da jo je pomagal spremeniti celo ta film, saj so prebivalci s filmom dobili tudi denar, kar seveda zanje pomeni eldorado, hkrati pa se že ozirajo po svetu. Mladi odhajajo, se želijo izobraževati, nekaj nastopajočih v filmu je že na pariških šolah, celo glavni akter in gonilna sila tega filma, Tindle, v resnici **Thilen Lhondup**, zadnji Mohikanec, kot mu je pravil režiser, sicer njegov dober prijatelj, bo v pokrajini zgradil šolo, da se bodo otroci lahko šolali kar doma in ne bo treba v tibetansko šolo v Katmandu. Vsi se zavedajo nevarnosti vdora tujega sveta, a vedo, da je neizogiben, zato skušajo držati niti dogodkov v svojih rokah, da bodo lahko uravnotežili vplive in domačo tradicijo.

USTVARJALCI NENAVADNEGA FILMA

Zdaj pa še beseda, dve o režiserju in scenaristu ter seveda glavnem človeku v senci tega filma, izvršnem producentu.

Režiser **Eric Valli** je znan po svojih avanturah in foto reportajah, tudi knjigah. V svojem pestrem življenju je odkril tudi Dolpo in se od njega ni mogel več ločiti. Pokrajina in ljudje so ga prevzeli. Posnel je nekaj dokumentarnih filmov, med drugimi Lovce na med (1988) in Lovce teme (1990), potem pa srečal producenta, velikega sanjača in avanturista, borca za etnološke vrednote in ohranjanje narave **Jacquesa Perrina**. Želel je

posneti dokumentarni film o Dolpu na formatu, ki bi ga lahko gledali kjerkoli po svetu. In Perrin je imel idejo. Dokumentarec ne bi nikoli uspel povedati vseh doživetij in običajev na tako emotiven način, kot jih je doživil Valli. In zmenila sta se za zgodbo, v kateri bi bilo mogoče prikazati ne le dokument, ampak tudi čustva.

In tako imamo zdaj možnost videti film Himalaja, otroštvo nekega poglavarja, ki je nastal v francosko-švicarsko-angleško-nepalski koprodukciji in ga je podprl evropski sklad za scenarije, Nepal pa predlagal za kandidaturu za oskarja. Tako bi se svet avtorjem vsaj na simbolni ravni oddolžil v prvi vrsti za pogum, da so se lotili tako tveganega podviga, potem za nečloveški napor pri snemanju, ki je trajalo devet mesecev na višini pet tisoč in več metrov, kjer se je družilo kakšnih petnajst članov tehnične ekipe, od sto petdeset do dvesto jakov, domačini in nekaj prišlekov, kjer so včasih scenarij priredili tudi po namigih tamkajšnjih prebivalcev ali celo glavnega protagonista, in na koncu za film, kakršnega ni še nihče posnel in kakršnega verjetno v tako avtentični obliki tudi nikoli več ne bo mogel posneti. Film je na največjem filmskem festivalu o alpinizmu in gorah v italijanskem Trentu lanskega maja že prejel najvišjo nagrado, grand prix – Zlati encijan mesta Trenta, za svoj prispevek h gorniški tematiki in kulturi in seveda kakovosti umetniškega izraza.

Film je posnet kot *road movie*, ki se je najprej uveljavil v vesternih ameriške proizvodnje, se nato preselil v

Evropo (najbolj značilna predstavnika sta gotovo **Wenders** in delno **Herzog**), nato pa še na vzhod, tako rekoč na streho sveta, čeprav s francoskimi ustvarjalci. Dodaten čar in nenadomestljiv ton daje filmu zagotovo originalna glasba, predvsem nekaj izvrstnih pesmi, ki jih poje **Tsering Lodoe** ali pa lame in jih zvočno podpirajo tradicionalni instrumenti. Tem je v dodatni glasbi skladatelj **Bruno Coulais** dodal glasbo, ki naj bi po njegovem ustrezala njegovemu občutenju tibetanske glasbe in jo izvaja korziški ansambel »A Filetta«. To naj bi bil dodatek zahodne kulture, nekakšen ogledalen odsev, most med obema kulturama.

KNJIGA O FILMU

In če gre v filmu za odnos med ljudmi, za vprašanje življenja in smrti, ni odveč podatek, da je šlo prav za enako reč tudi med ustvarjalci tega filma, da je film sam epopeja takšnega sodelovanja med ljudmi in naklonjenostjo narave. Ne nazadnje se je v desetletnem prijateljstvu režiserja z ljudmi v Dolpu zgodilo tudi tisto, kar se nikoli ne pozabi, namreč, da kdo reši drugemu življenje.

Valli, Thilen in njegov prijatelj so med seboj povezani tudi tako. Ne brez vzroka je eden od obeh Thilenovih sinov, Norbu, lama, in tudi igra ga resnični lama, in ta spremlja karavano na poti, na kateri na nov in drugačen način kot do zdaj dozoreva tudi sam, predvsem pa sodeluje v odločilnih trenutkih kot referenca širših pogledov in prvobitne, vesoljne modrosti.

Vse to in še kaj je najti v tej veličastni epopeji, velikem spektaklu slike, ki izpostavlja veliko dušo ljudstva, ki, čeprav odmaknjeno, lahko pomeni tudi referenčno točko svetovne krize človekove identitete. Globalizacija, ki išče in najde vse, vzpostavlja temeljno vprašanje: kako se družiti, sprejemati, dajati in vendar ohraniti lastno bit in ne posegati v drugo. In do kam naj seže želja po drugačnem. Tako tukaj kot tam gori na himalajskih planotah.

Film so snemali na območju Dolpa v Nepalju od septembra 1997 do julija 1998, dokončali pa so ga leta

1999. To je francosko-švicarsko-angleško-nepalska koprodukcija. Film je dolg 108 minut.

Eric Valli je napisal osem knjig, med njimi tri, ki se nanašajo neposredno na prebivalce Dolpa: *Skrita dežela*, 1987, *Popotniki s soljo*, 1994 (z **Dianne Summers**), *Himalajske karavane*, 1993 (z **Dianne Summers**).

O snemanju filma sta izšli dve knjigi: **Debra Kellner**, *Himalaja, otroštvo nekega vodje* (foto album o snemanju), 1999, in **Evelyne Brisou-Pellen**, *Himalaja. Otroštvo nekega vodje*, 1999.

V petdesetih letih sta o pokrajini Dolpo prva pisala velika tibetologa **Tucci** in **Snellgrove**. Po teh reportažah se je počasi ime Dolpo pojavilo tudi na zemljevidu. **Giuseppe Tucci** je napisal knjigo *Tibet, dežela snega*, Editions Kailash, 1998, **Petr Matthiessen** pa *Snežni leopard*, Gallimard, 1993.

Omenimo še velike raziskovalke Tibeta **Alexandro David Neel** in vsaj dve njegovi deli: *V deželi robustnih kavalirjev*, Pocket, 1991, in *V osrčju Himalaje: po poteh Katmanduja*, Pygmalion, 1985.

Vse fotografije so iz filma *Himalaja, otroštvo nekega vodje* in nam jih je dal slovenski distributer, Kinematografsko podjetje Ljubljana.

ALI SI DEC ALI PA BUTARA!

FRANCE MALEŠIČ

*Imel boš srečo,
imajo jo vsi,
ki švedrajo navznoter...*

Nekdaj je bilo čevljev bolj malo, novih pa še manj. Še največ sem dobil bratovih. Tudi kasneje so bili prvi planinski čevlji mamini, drugi pa spet bratovi. Čevlje smo nosili popravljat k staremu, dobrodušnemu **Jerneju Krtnu**, po domače **Delavčevemu**. Z ženo, ki jo je ljubeče klical ženka, sta bila kot iz pravljice in tudi njuna izba je dišala tako. Ko sem nekoč prinesel k njemu pošvedrane čevlje, da bi jih potempjal in iz njih spet naredil skoraj nove, mi je mimogrede zaupal, da bom imel srečo.

Kolikokrat sem se potem spomnil na njegov prijazen obet!

V kasnejših prešernih časih smo kolovratili vsepovsod. Prepevali smo in če se je le dalo, vmes ni bilo nobene preveč žalostne, se smejali in družbe nam ni manjkalo. Takrat smo se s **Karlom Korbarjem** čisto resno dogovarjali, da bomo šli vsi skupaj po grebenu na Planjavo s harmoniko. Saj bi šli danes še vedno lahko, ali pa po Zeleniških špicah, in še sekirico ali žagico bi lahko vzeli s seboj.

Drugovali smo z brati **Narobè** iz Podgorja, ki so govorili počasi, zdržema in s poudarkom, vedno pa tako pametno, da smo vsi ponavljali za njimi. Ko je Ivana v Kamniški Bistrici ustavljal miličnik in ga povprašal, kako se piše, mu je zložno odgovoril: »N-a-r-o-b-e-n-a-p-i-š-i-t-e-p-a-b-o-p-r-a-v!« In si je skoraj prisluzil kazen. Imel je navado povedati svoj prav: »J-a-s-n-o! S-a-m-i-s-t-r-o-k-o-v-n-j-a-k-i! I-n-k-a-j-s-o-k-u-p-i-l-i? K-o-n-j-j-e-b-i-l-s-l-e-p-n-a-l-e-v-o-o-k-o!«

Franci Bauman je takrat prinesel brihten izrek: Ali si dec ali pa butara! In smo nekaj časa ponavljali tudi to in je seveda veljalo za butare, da so mevže in nerodni. Dedcev pa je bilo že takrat nad Bistrico kar precej. Lučki Dedec na Korošici ima seveda prednost, s Kamniškim Dedcem se začenjajo Zeleniške špice, Kranjski Dedec je desno pod Presedljamem, četrti je pod planino Košutno.

Pa jih še ni bilo dovolj. Malo spregledan je bil Kompostelski Dedec in potem še Dedec pod Debelim špicem. Gotovo se bo oglasil še kakšen – in tudi Bab čaka kar nekaj.

ZANIMIVOST BREZ IMENA

Leta 1993 sem se spet podal z Jermance po strmem južnem pobočju proti Brani. Po starodavnih lovskih prehodih se je po prvi svetovni vojni kot prvi turist podal skalaš **Lojze de Reggi**. Bil je **Jugov** tovariš, ki je z žalostno slutnjo izpovedal: Naslednji bom pa jaz. Leta 1926 je padel v Turncu.

Grofov štant nad Šibjem

Priplezal sem na predvrh, ki mu alpinisti pravimo Kaptanska glava (pravi Kaptan je spodaj, na začetku vzhodnega grebena glave). Za njo je sedelce, do katelega pride z vzhoda Bôsova grapa, z zahoda pa Bobnárjev plaz (drvar **Bobnár** iz Tunjic je po tej strmi grapi gonil macesne, toda do dna plazu je prignal le še trske; imenu primerno bobnijo tudi plazovi po njem). Z vrha sem v jugozahodnem grebenu opazil zanimivo škrbino. Sestopil sem do nje. Za robom me je pozdravil planinski zajček, a čisto na hitro. Oba sva bila presenečena, kaj neki iščeva tukaj gori. Smuknil je v eno od lukenj. Škrbina je bila približno deset metrov velika in okroglaste oblike, z velikimi kladami na tleh, prepadnimi stenami in luknjami v kotih, verjetno ostanek podrte kraške votline.

Pred mano se je postavila pokonci desetmeterska zaobljena skalnata postava, podobna keglju ali otroški igrački z glavo in krilcem. Na skali nasproti nje je bila z rdečo barvo zapisana številka 3. Znašel sem se nad strmim lijakom Bobnárja. Ko sem se ozrl, je bil skalnati kegelj s severne strani bolj zajeten, čez sredino pa je šla povprek razpoka. Vreme ni bilo najboljše in nanj nisem bil več dovolj pozoren. Po prehodu sem se povzpел navzgor do sedelca za Kaptansko glavo. Tamkaj je bila rdeča številka 2, na vršnem delu Brane, kjer se začinja travnata planota V Bleku, pa številka 1.

Torej nekam čuden vrstni red od zgoraj navzdol. Kasneje so mi lovci povedali, da so številke pomenile mesta gonjačev pri enem od nekdanjih velikih lovov. Ob dopolnjevanju imen za novi zemljevid Grintovcev mi je leta 1994 **Vlasto Kopač** med številnimi podatki povedel, da se škrbini za predvrhom pravi Za Butaro. Nenavadno ime mi je postalo sumljivo. Kje je potem kraj, ki bi mu bilo ime Butara? Kakšen neki je le? Čisto preprosto – zdelo se mi je, da sem jo že videl. Naslednje leto sem jo omenil **Andreju Stritarju**, ki jo je potem uvrstil v svojo knjigo (*Grintovci, Južni pristopi, Sidarta, 1995, stran 123*).

PASJI SPREHAJALEC BREZ PSA

Vsako pomlad sem počakal, da je v razkošno belem cvetovju zadehtela marabela. Sosega **Marička Zlatnarjeva** je izza žive meje spet vprašala – na posebno prijazen način, kot je znala samo ona: »Sosed, ali ni lepo!« Takrat sem počasi nabral vse obrezano vejce po vrtu in začel delati butare – čisto počasi, da bi mi bilo čim dlje tako. Spomnil sem se tudi na Butaro, s potjo pa sem odlašal.

Spet sem imel veliko srečo, saj so lani sosedje podrl veliko češnje in se mi je odprl pogled prav na Planjavo z Zeleniškiimi špicami. Tudi v spremenljivem vremenu jih je bilo mogoče videti vsaj malo ali vsaj nekaj, vedno drugače in komaj ponovljivo. Ves čas se mi je zdelo, da sem vseskozi tam gori in mi nič ne manjka. Samo obrnil sem glavo in že sem se počutil kot stari kapitan **Thomasa Dylana**, ki hodi vsak dan na obalo gledat, ali je morje še tam.

Vmes je prišla kopica dogodkov. Malo sem začel zaozstajati in zgodilo se je, da sem šel – po domače rečeno – »v remont«. V Ljubljani so se nekateri pošalili, da sicer takšno stvar hitro zamenjajo tudi pri Renaultu in lahko tam kar počakaš, stalo pa bi le kakšnih 13 jurjev. Vendar so mi vseeno svetovali, naj ostanem pri njih in bom kmalu na vrsti; razen če bi šel na čakalno listo, kar pa pomeni pol leta. In tako so mi zamenjali, kar je bilo pač potrebno. Vse je šlo tako tekoče in prijazno, da lahko povsod, kjer sem bil, pritožne knjige enostavno vržejo stran. Hvaležen sem vsem, ki so mi podaljšali in polepšali življenje.

In tako sem spet začel hoditi, najprej po ravnem okoli zdravilišča, nato po Radgonsko-kapelskih gorica in potem po okolici Kamnika. Neverjetno, koliko je povsod lepih gričkov in hribočkov, ki so čisto dovolj veliki za odsluženega alpinista, vsepovsod pa tudi sami dobrodušni ljudje, ki vedo, kaj je utrujenost in žeja.

Le dva psa sta se v vinorodnih krajih vpričo zvedavih domačih zagnala vame in grozno tulila: »Veva, da veš in da tudi naši vedo, da naju vzgajajo, naj bova zoprna!«

Potem sem se nekako navadil in vedno bolj sem dajal videz pasjega sprehajalca brez psa. Po položnem mi je šlo dobro, v Klanec sem počasi drobil sem in tja in postajal, da ne bi redki mimoidoči mislili, da sem bil že navsezgodaj žejen.

Pogled v Lonec v Lučki Beli

Kompetelski Dedec

Šele precej kasneje so prišle na vrsto tudi višje gore. Saj jih ni bilo težko počakati. Zlagoma mi je šlo bolje. Sosedove Maričke letos pod cvetočo marabelo ni bilo več, samo njen vnuk Peter je začudeno povedal, da je čez noč padel sneg in da diši. Spet sem delal butare in si želel obiskati Butaro.

Nisem bil več bolan, zdrav pa tudi še ne. Morda je pa to, kar se mi je sedaj dogajalo, res pravi tako imenovani davek na dodano vrednost. Torej: ali sem dec ali pa butara?

Sledilo je nekaj zelo zanimivih izletov na vedno višje kraje. Šel sem pogledat, kako je z Dedci in sem se znašel – kje drugje kot v Zeleniških špicah. Na Srebrnem sedlu (turistično ime je verjetno nastalo po soimenjaku na Monte Rosi ali na Nanga Parbatu; vendar se odlično poda, posebno pozimi in spomladi. Staro domače ime je Vrh Repovega kota) sem srečal **Janeza Benkoviča**. Bil sem ga res vesel, prav nič manj kot takrat, ko me je prišel obiskat v bolnico. Sedela sva in se pogovarjala, vmes pa opazovala planinsko miško, ki je ni bilo prav nič strah. Kruh in jabolka so ji bila praznični priboljšek. Morda se nama je le zdelo, a njene velike oči so kazale otroško veselje. Ko so prijadrli radovedni in lačni kavri, sva ji hrano pokrila s kamni, sama pa se je previdno umaknila.

Butara v škrbini Na trek številk

Butara z jugovzhoda

NA TREK ŠTEVILK PRI BUTARI

Predzadnji prosti petek grem na ogled k Butari v Brani. Vroče je in soparno, vendar je v gozdu nad Jermanco vseeno sveže. Zaradi vročine so se kače že poskrile, gamsje sledi pa me varno vodijo po najboljših prehodih navzgor. Pogledat me pridejo siničke, oglasi se krokar, sicer pa je vse mirno. Strmina počasi popušča, gozd se razredči, ostane le še ruševje in vmes dovolj prehodov.

Od velikega pričakovanja se ustavljam in zavlačujem. Da bi le še trajalo! Planike gledam, Zoisove zvončice (prvo zvončico je botaniku **Karlu Zoisu** prinesel **Jurij Princ**; »nabral jo je Nauratah, kir se na Hudem graben gre, ktir se u Konz Bisterze sazhe«. Vrata pomenijo ožjo dolino s strmima pobočjema in prevalom; ime Na Vratih je najbolj verjetno staro ime za Kokrsko sedlo), Freljihov in tudi že kosmati svišč, ki naznanja jesen. Čisto potihno pridem do škrbine. Morda bo tamkaj še kdo od pravnukov mojega zajčjega znanca. Pod previsom najdem le še bobke. Morda pa vseeno niso tako stari in se bodo plahouhci vrnili, ko bom odšel.

Pred mano se spet vzdiguje skalnati kegelj, sijajna igračka posebej zame. Grem na drugo stran prehoda in pogledam navzgor s severne strani. Seveda, zadaj je kegelj širši, nezaobljen, vendar ima čez sredino vodoravno prepoko. Kot bi nekdo naredil malo bolj zanikrno butaro, jo povezal in postavil pokonci. To je torej prava

Škrbini, kjer se nahaja, se po Kopačevih Krajevnihi imenih pravi Na trek številk, ker je med nekdanjim lovom tamkaj stal tretji gonjač. Sedlo, kjer se stikata Bobnár in Bosova grapa, se imenuje Na zunej grabna ali še bolj preprosto in lepše Za Butaro. Kako neopazni bi ostali ti lepi kraji brez lepih imen in koliko revnejši bi bili brez vseh teh lepo zvenečih igračk!

Potem se spustim samo še po Bosovi grapi k usahlemu Studencu in se v Klinu osvežim v tolmunu. Pri skali z napisom Srečno, a ne za večno! se spomnim, da smo danes 18. avgusta. Tam zgoraj se je prav na današnji dan leta 1927 smrtno ponesrečil **Avgust Prohinar**, ko je šel na svoj rojstni dan iskat planike za zaročenko, s katero naj bi se čez teden dni poročila. Ganljivo je brati opis mladih gorskih reševalcev, bratov **Erjavškov** in njihovih tovarišev, kako so ga našli bosega, ob čevljih pa je imel lepe planike. To je bil prvi v dolgi vrsti njihovih smrtno ponesrečenih.

Že davno ni več tudi njegove sestre **Urške Prohinarjeve**, ki je bila izredno naklonjena domačemu planinskemu društvu: »Kadila je ko Turek, vedela je vse o vsem Kamniku in je tudi uredila vse,« mi je o njej pripovedoval **dr. Niko Sadnikar**.

Še vedno pa živi njegova mlajša sestra, 87-letna profesorica **Zora Bergantova**, ki ji je vse, kot da bi se zgodilo pred nedavnim. Neizmerno je vesela, ko jo pokličem in spregovoriva nekaj besed o njenem ljubem bratu.

ln potem še obisk v Lučki Beli, sestri dvojčici Kamniške Bele, še bolj samotni in prvobitni med prepadnimi ste-

nami Skakalojce in Kipršnice, Žagarskega vrha, Bukovca in Jerohov. Sama nenavadna imena. Lonec v koncu doline je verjetno brez primere in vendar je videti kot nekakšen dvojček Orglic. Grofov štant nad staro planino Šibje postreže z razgledom, ki me bo prav tako kot tisti z Ladje spremljal še dolgo.

Šele to pomlad sem povprašal nekdanjo sosedo, **Šuštarjevo Jožico**, kaj neki bi bili mladi cigani, ki mi jih je nekoč obljubil njen oče. Zvonko se je nasmejala in dejala: »O, naš oče je pa zelo rad koga nahecal!«

Saj me sploh ni potegnili. Dal mi je nenavadno darilo. Bil je eden od tistih, ki so spodbudili mojo radovednost, ta pa se je potem še stopnjevala in je postala navdušenje za šarjenje in stikanje po davno pozabljenih kotih in stvarih. In za povrh mi je še **Delavčev Jernej** zagotovil, da bom imel srečo.

Pravijo, da daj otroku navdušenje, če mu daš lahko le eno darilo. Čisto mogoče je, da bom tudi sam jeseni naročil kateremu od otrok, naj pride k nam pogledat mlade cigane. In gotovo bodo vsi od njih imeli čevlje vsaj nekoliko pošvedrane navznoter in jim bom lahko zaupal, da bodo imeli srečo. Če nikakor ne bo šlo, si bo za srečo potrebno pomagati s čim drugim, kar bo pač pri roki.

Potem bomo šli počasi gledat skrite kraje z lepimi imeni. Morda bo katera Taja spet izjavlja: »Najbolje bi bilo, da bi bil svet iz kislega mleka,« kak razposajeni Nejc pa bo spet kot za stavo dajal nogo za vrat. Klepetali bomo sladke neumnosti in naša dežela bo še naprej nenavadno velika in skrivnostim ne bo ne konca ne kraja.

Stari alpinist in reševalec **Dolfe Čebulj** je imel navado, da se je na koncu pogrujujoč opravičil: »Saj nisem zleht, sem pa zgovoren.«

POZNO POMLADI NA GROSSVENEDIGERJU IN GROSSGLOCKNERJU

VELIKI ENCIJAN IN VELIKI KLEK

IGOR ZLODEJ

Zima 1999–2000 je bila povsem povprečna, torej takšna, kakršne so bile zime v zadnjih letih. Razveseljivo je bilo le to, da je sneg že kmalu zapadel, tako da je bilo mogoče že novembra izpeljati kakšen manj zahteven turni smuk. Kasneje je snežilo bolj poredko. Nad 2000 metri je bil sneg zelo spihan; tako so bili nekateri gorski grebeni povsem kopni. Še največ snega je bilo od 1500 do 2000 metrov. Kljub s snegom revni zimi sem do konca maja 2000 zabeležil 32 turnih smukov in več zimskih vzponov na Mangrt, Triglav, Prestreljenik, Jalovec, Rombon, Krn, Montaž, Škrbino prednje špranje in na številne druge nižje gore.

Glede na dobro psihofizično kondicijo in na opravljene vzpone sem se odločil, da bi bilo treba sezono turnega smučanja dostojno zaključiti. Toda pri nas snega za smučanje že nekaj časa ni bilo več, zato sem sklenil, da to zadnje dejanje opravim v Avstriji. Prav na hitro sem se odločil, da obiščem Grossvenediger (3667 m) ali po naše Veliki Encijan, na katerega sem se odpravljal že več let.

IZHODIŠČE NA PARKIRIŠČU POD GORO

Vremenska napoved je bila nadvse ugodna, ko sem se 31. maja popoldne odpeljal iz Bovca. Vso pot do Lienza me je spremljalo sonce in prav užival sem v čudovitih razgledih, ki so se ponujali naokoli. Še lepše je bilo od Lienza naprej, ko sem se peljal po felbertauernski panoramski cesti. Kolikor bolj sem se bližal kraju Matrei in Osttirol, slabše je kazalo in pričelo je celo deževati, gore pa so bile v megli.

Nič kaj prijazen pogled se ni nudil, ko sem prišel do vasi Matreier Tauernhaus. Ker je bilo še zgodaj, sem se nekoliko razgledal naokoli. Zapeljal sem se do

ploščadi pred znamenitim felbertauernskim predorom, ki je dolg kar 5200 metrov, potem pa obiskal eno od tamkajšnjih gostišč, ki je bilo skoraj prazno. Glede vremena me ni skrbelo, pa tudi prijazna točajka mi je zagotovila, da bo naslednji dan lepo. Z dobrimi obeti za naslednji dan sem odšel do bližnjega parkirišča, se spravil v spalno vrečo in poskušal v avtomobilu zaspati. Dežne kaplje, ki so padale na streho avtomobila, so me le počasi uspavale.

Ko sem se čez nekaj časa zaradi neugodnega položaja prebudil in pogledal skozi okno, sem na nebu videl zvezde. To me je tako pomirilo, da sem takoj spet zaspal.

Brž ko se je pričelo daniti, sem začel pripravljati nahrbtnik. Dolgo sem razmišljal, ali naj se zapeljem po cesti mimo dvignjene zapornice ali naj pustim avto na parkirišču. Slednjič sem se odločil, da avto ostane na parkirišču, sam pa sem ob petih s 1512 metrov nadmorske višine zakoračil po cesti. Medtem se je toliko zdanilo, da sem razločno videl gore na obeh straneh doline, nad seboj pa jasno nebo, na katerem so ugašale zadnje zvezde.

Šele čez kakšne pol ure hoje sem zagledal široka snežna prostranstva s samimi tritisočaki, ki jih je ravnokar ožarilo jutranje sonce. Prevzet od videnega sem še bolj strumno zakoračil po cesti in prav nič nisem čutil bremena, ki sem ga nosil. Zdad me je pot vodila ob rečici, v katero so se z obeh bregov zlivali številni potočki, ki so ponekod padali preko čudovitih slapov.

Po približno uri hoje po lepi makadamski cesti sem prišel do Venedigerhaus. Za krajši čas sem se ustavil in s kamero posnel kočo, pa tudi okoliške značilne tirolske lesene hiše. Po zunanjem videzu sodeč so bile nekatere zapuščene, nekatere pa preurejene v vikende; vsaj zdelo se mi je, da tam stalno nihče ne prebiva. 75

MED ZASNEŽENIMI TRITISOČAKI

Zasnežene gore pred mano so bile vse bližje in kmalu sem prišel do spodnje postaje tovorne žičnice, ki je speljana do Neue Prager Hütte. Kot sem od tukaj lahko opazil, so bila vsa pobočja pod to kočo že skoraj povsem kopna. Takoj za spodnjo postajo žičnice – gledano proti zahodu – pa sem opazil sneg, pravzaprav veliko snega, izpod katerega je tekel potoček. Sklenil sem, da se povzpnem po tej strani, saj zgrešiti tako ne morem, v zgornjem delu pa pridem nazaj na začrtano smer proti vrhu Grossvenedigerja.

Pripel sem si turne smuči in si oprtal nahrbtnik, ki je bil zdaj občutno lažji. Sneg je bil zbit in pomrznjen, psi so dobro prijemali in prav lahko sem se vzpenjal po ne prestremem snežišču. Naredil se je krasen sončen, vendar kar precej hladen dan. Nizka temperatura pa me sploh ni motila, saj sem bil dobro opremljen, pa še sneg bo dlje zdržal, sem si mislil.

Dolina, po kateri sem se vzpenjal, je zavijala ves čas rahlo v levo, kar je povsem ustrezalo stanju na planinski karti, in bil sem povsem pomirjen.

Že po slabi uri in pol vzpenjanja sem prišel do kote 2993 metrov. Na zelo razgledni točki sem se odločil za počitek in malico. Do tukaj in še nekoliko nižje je včeraj snežilo in pršič se je krasno svetlil v soncu. Glede na mraz – po občutku okoli -5 stopinj Celzija – ni bilo nobene strahu, da bi se kmalu ojužil. Pod seboj sem gledal osamljeno Neue Prager Hütte, prav pred seboj des-

76 Pozno pomladi na vrhu Grossglocknerja

no navzgor pa sem že lahko videl Kleinvenediger (3477 m). Mojo pozornost je pritegnil Schwarze Wand (3511 m), ki se je s svojo piramidno podobo bohotal sredi snežnih prostranstev. Šele sedaj sem opazil, da sem sredi teh snežnih prostranstev povsem sam, kar pa me ni niti najmanj motilo. Od tu bi se lahko razmeroma hitro povzpел na vrh, vendar je bilo pred mano še toliko dneva, da sem se odločil iti še malo naokrog.

Še enkrat sem si ogledal karto Venedigerjeve skupine, si določil smer in s smučmi oddrsals po zamišljeni poti. Najprej sem v levo skoraj vodoravno prečil široko snežno pobočje. Ko sem prišel pod mogočni Schwarze Wand, sem naletel na prve ledeniške razpoke, na katere sem seveda računal. Sedaj bo potrebna previdnost, sem si rekel, toda kljub temu sem stopil prav do roba razpoke in pogledal v globino, a dna nisem videl.

V KRISTALNEM DNEVU NA VRHU

Mojo pozornost pa so bolj kot ledeniške razpoke pritegnili ogromni skladi snega in ledu, ki so se razprostirali levo od Schwarze Wanda. Vzel sem fotoaparatski aparat in slikal, prav tako pa tudi snemal s kamero. Po opravljenem delu sem se odpravil naprej. V snegu sem opazil še nekaj večjih in manjših razpok, ki sem jih spretno obšel in pod goro Hoher Zaun (3457 m) nadaljeval proti Kristallwandu (3329 m), potem pa zavil v desno in pot nadaljeval proti Rainerhornu (3560 m), ga obšel po južni strani in se med Hohes Aderl (3504 m) in Rainertorl (3422 m) spustil na osrednji ledenik pod Grossvenedigerjem.

Od tu sem se v slabi uri končno povzpел proti vrhu, na katerega sem stopil točno ob 13.10. Ravno v tem času je manjša skupina, ki je na vrh prišla iz druge doline, odsmučala z vrha, tako da sem bil spet sam.

Dan je bil še zmeraj kristalno jasen, razgled enkratno, le veter je začel pihati čez to mogočno goro. Po krajšem počitku sem se od križa po ozkem snežnem grebenu peš odpravil do mesta, kjer sem si tik pod vrhom pripel smuči in se pripravil na spust v dolino.

Ker se običajno smuča po smeri vzpona, pa tudi bolj varno je tako, saj si teren že med vzponom dodobra ogledaš, sem bil zdaj kar v rahlih težavah. Smučati bom moral po neznanem terenu – ne sicer v celoti, toda kar precejšen del. Glede na dobre snežne razmere kakšnih nevšečnosti nisem pričakoval, lahko pa bi naletel na skrite ledeniške razpoke. Za nekatere je to morda tvegano početje in izzivanje usode, vendar drugače ne gre, sem pa povsem zaupal vase. Sicer pa je v vsakem početju nekaj tveganja in ravno to je tisto, kar človeka povleče v takšno dejanje.

Odmislil sem neprijetne stvari in začel tisti lepši del. Sprva sem preizkusil sneg, ki je bil naravnost odličen, potem so zavojji tako lepo stekli, prostranstva pa so tako velika, da je bilo uživanje res brezmejno. Seveda pa se nisem povsem prepustil uživanju pri smučanju. Skrbno sem gledal, kje smučam. Vmes sem se tudi ustavil, da so se oči naužile lepote naokoli – in takrat ga zagledam tam nekje proti vzhodu z značilno ošiljenim vrhom. Prešine me drzna ideja, toda smučam naprej in

Schwarze Wand

Foto: Igor Zlodej

kmalu prismočam do kraja, kjer sem dopoldne malical. Tudi zdaj se ustavim, saj je ta kraj nadvse primeren za počitek, tudi zaradi krasnega razgleda. Kasneje nadaljujem smučanje po nekoliko od sonca odpuščenem, vendar še zmeraj odličnem snegu v dolino.

POTEM PA ŠE PROTI GLOCKNERJU

Spodaj je bilo sedaj pravo poletje. Pospravim smuči in hajd po cesti proti dolini! Zdaj je tukaj kar precej živahno; kar nekaj ljudi srečam, vendar so to le bolj sprehajalci. Zato še bolj občudujejo svoje pravkar opravljeno smučanje. Dve gospe sploh ne skoparita s pohvalami. Na poti se ustavim še pri zanimivi kapelici, zgrajeni v skali in iz kamna, in po kakšni uri pridem do parkirišča. Sonce je še visoko in prav prijetno greje. Ko vse pospravim, zavijem še k svoji včerajšnji znanki na pivo, potem pa odpeljem proti Kalsu.

V kraju Huben zavijem na grossglocknersko cesto, ki se kar strmo vzpenja iz doline. Kmalu se pripeljem v Kals, ki je tako čudovit, da se moram za nekaj časa ustaviti, da si ga ogledam, nato pa se odpeljem naprej. Ob cesti, kjer pobirajo cestnino, ni nikogar, zato kar nadaljujem vožnjo. Kmalu se pripeljem do konca ceste, kjer se ustavim na parkirišču. Razgled na vrh je kljub bližajočemu se večeru še zmeraj jasen in nekako blizu je videti vse skupaj.

Ob prvem jutranjem svitu že odrinem. Tudi tukaj ni snega, zato smuči seveda nosim. Po slabih 40 minutah pridem do Lucknerhütte in ugotovim, da je kočica že odprta, pa tudi nekaj turnih smučarjev je že rinilo v pobočje. Približno sto metrov za kočico se razprostira snežni jeziki, ki se steka sem dol z zgornjega prostranega snežišča. Ravno dovolj ga je, da omogoča hojo s smučmi, s tem pa seveda razbremenim ramena. Sicer pa ne čutim nobene utrujenosti in razbolelih mišic od prejšnjega dne.

Vzpenjam se po ne prestremem pobočju in kmalu na levi zgoraj opazim Studelhütte. Tam seveda nimam kaj

iskati, saj je precej z moje začrtane poti, zato zavijem v desno. Povzpnem se preko nekoliko bolj strmega pobočja, ki pa se v zgornjem delu lepo poravnava. Tukaj je tudi že sonce in sneg se pod poševnimi sončnimi žarki prav lepo svetlika. Prečim zelo položno pobočje, nad mano pa se dviga vršna kupola Grossglocknerja. Prav nobene ledeniške razpoke ne opazim, med vzpenjanjem pa opazujem smučarje, ki so pred mano. Na širokem in dolgem osrednjem snežišču zavijem nekoliko v desno in pridem do neizrazite rame, ki je približno na vpadnici pod Erzherzog-Johann Hütte. Dokler je še kaj snega, rinem navzgor, potem pa med skalnimi bloki snamem smuči, jih pripnem na nahrbtnik in nadaljujem po delno zasneženi, delno kopni stezi proti koči. Prehitim nekaj smučarjev, ki se vzpenjajo bolj počasi, in kmalu stojim pred kočico, ki je na višini 3451 metrov. Pogledam na uro in ugotovim, da sem od parkirišča do kočice porabil natančno tri ure in pol.

Dan je jasen, precej topel in povsem brez vetra. Pred kočico poseda nekaj turnih smučarjev, nekateri pa se pripravljajo na vzpon na vrh. Pogledam naokoli in opazim, da se jih precej vzpenja tudi s severne strani.

GNEČA OKOLI ZASNEŽENEGA KLEKA

Na hitro pomalicam in odidem naprej proti vrhu. Pri prečki, ki zavije s sedla na prostrano snežišče, pustim smuči in peš nadaljujem proti vrhu. Do rame je strmo pobočje povsem zasneženo, v snegu pa je toliko stopinj, da hodim kar brez derez. Sneg je že precej južen, saj je pobočje že nekaj ur izpostavljeno močnemu soncu. Nekateri že sestopajo peš, nekateri pa smučajo prav z vrha rame.

Na rami si pripnem dereze, v roke pa vzamem cepin. Po zasneženem grebenu in deloma golih skalah hitro napredujem, ustavim pa se na škrbini med Malim in Velikim Grossglocknerjem. Vodnik, ki pelje na vrh dva klienta, preko škrbine napeljuje varovalno vrv, kar traja skoraj 15 minut. Zatem drugega za drugim navezana

varno prepelje čez nekaj metrov dolg in približno pol metra ozek greben. Nekateri pravijo, da je to ključni problem Grossglocknerja, saj sta na obeh straneh grebena kar globoka prepada. V kopnih razmerah, kar pa je silno redko, je nekoliko lažje, saj je tam celo nekaj metrov žične vrvi. Sedaj je seveda vse pod snegom.

Ko sta oba na drugi strani škrbine, se tudi sam – seveda brez varovanja – previdno podam preko škrbine. Tam mi vodnik namigne, naj kar nadaljujem, kar seveda z veseljem storim. Vodnikova gesta me preseneti, saj so običajno do samohodcev precej osorni. Po nekaj metrih vzpenjanja dosežem vrh, na katerem je okoli deset gornikov. Enega od njih zaprosim za fotografiranje, potem pa po krajšem postanku pričnem sestopati.

Sestopam brez težav, tudi prečenje škrbine z lahkoto opravim. Pri sestopanju se nekajkrat umaknem tistim, ki se vzpenjajo, zatem pa opazim nekega gornika, ki je nekoliko zašel z običajne poti in prav lahko bi zdrsnil v prepad. Svetujem mu, da se vrne na uhojeno pot, kar takoj tudi stori.

Do rame pridem brez težav, prav tako ni nobenih težav na strmih pobočju. Srečam še nekaj gornikov, ki se vzpenjajo. V skupini še posebej izstopa od sonca lepo zagorela temnolaska prijetnega videza v kratkih hlačah. Že tako lep dan postane še lepši.

Kmalu sem spet na kraju, kjer sem pred vzponom na vrh pustil smuč. Po ozki, delno skalnati gredini sestopim do snežišča, kjer se pripravim na spust. Sneg sicer ni tako dober, kot je bil prejšnjega dne na Grossvene-

digerju, vendar še zmeraj dovolj dober za smučanje. Hvaležen sem tistim, ki so smučali pred mano, saj so odrinili precej južnega snega, tako da lahko kar prijetno zavijam. Nekoliko nižje je zatem še bolje, saj je sneg doobra predelan in od dežja opran. Smučanje mi je v pravo veselje, le da se po približno pol ure vse skupaj konča.

PRIHRANJENI ŠILINGI

Pri Lucknerhütte srečam gospe, s katerimi sem se srečal že prejšnjega dne pri Venedigerhaus. Pozdravim se kot stari znanci. Tudi sicer je pri Lucknerhütte kar precej ljudi, ki jim je bila koča končni cilj. Oglemam si notranjost koč, ki bolj spominja na hotel, in ne glede na ceno popijem zaslužno pijačo.

Ko si kasneje pred kočico smučim ponovno pritrjujem na nahrbtnik, se mi pridruži fantiček, star okoli štiri leta, in mi prijazno poda palice, potem pa se odpravim v dolino. Ko pridem na parkirišče, kar ne morem verjeti, saj je popolnoma polno. Po nekaj kilometrih vožnje naletim na avtobus, ki pa ga na ozki in ovinkasti cesti seveda ne morem prehiteti. Toda kmalu se pripeljem do cestninske postaje, kjer možakar ustavi avtobus in mi z roko nakaže, naj peljem naprej. Tega sem sicer vesel, vendar se ustavim in mu poskušam razložiti, da nisem še nič plačal. Pove, da je vse OK. Ostane mi sto šilingov, kolikor stane cestnina.

Po dveh čudovitih dneh se z zelo lepimi vtisi vračam domov.

TELEVIZIJA JE KRIVA, DA SPOZNAVAMO NOV SLAP

HUDIČEV SLAP NA LOVRENŠKEM POHORJU

JOŽE DOBNIK

Ste že slišali za Hudičev slap na Pohorju? Ne, ne, še nikoli! Kar precej bi jih odgovorilo, da poznajo Veliki in Mali Šumik, Bistriški šum in Framski slap, da pa Hudičevega slapa na Pohorju ni. Kako bi zanj vedeli, saj tudi na planinski karti Pohorja ni označen, pa tudi v vodniški literaturi o Pohorju ni omenjen. Tudi jaz nisem do lanske jeseni še ničesar slišal o tem slapu. Kar nerodno mi je bilo, še zlasti, ker sem doma iz občine Lovrenc na Pohorju, na katere območju je slap. Malo sem se potolažil, ko so mi povedali, da veliko Lovrenčanov slapa ne pozna. Odločil sem se, da bom v Planinskem vestniku opisal, kako sem ga spoznal in ga na kratko tudi predstavil.

DELČEK ESEJA O POHORJU

Zadnje dni lanskega oktobra je ekipa Televizije Slovenija pod vodstvom avtorja in režiserja Igorja Likarja ter snemalca Janeza Kališnika posnela zgodovinske, kulturne, etnološke in naravne znamenitosti Lovrenca na Pohorju in njegove okolice. Filmsko gradivo bo uporabila za dokumentarni filmski esej o Pohorju v televizijski seriji Razgledi slovenskih vrhov. Že od prvih esejev,

posnetih za 100-letnico ustanovitve Slovenskega planinskega društva, sodelujem s to ekipo. Televizija Slovenije je že predvajala 22 esejev, nekaj pa jih bo kmalu uvrstila v program. Tudi za esej o Pohorju, verjetno jih bo več, je posnetega veliko gradiva. Čeprav sem menil, da Pohorje kolikor toliko poznam, pa sem z ekipo ter v sodelovanju s planinskimi in turističnimi društvi, gozdarji, župniki, pohorski kmeti in drugimi domačini odkril še nekaj skrivnosti, ki jih varujejo pohorska prostranstva. Spoznal sem tudi Hudičev slap na Recenjaku oziroma na Lovrenškem Pohorju.

Z Joškom Manfredom, predsednikom Turističnega društva Lovrenc na Pohorju, je bilo dogovorjeno, da bo ekipa Razgledov posnela krajevne znamenitosti, za katere skrbi to društvo. Pred snemanjem pa sta predsednik Manfreda in vodnik Jože Javornik predlagala, da bi posneli tudi Hudičev slap. Presenečen sem bil, saj za ta slap še nisem slišal. Tudi vodnik Jože je povedal, da ga je prvič obiskal dan prej, ko je bil določen za spremljevalca televizijske ekipe. Presenečeni smo bili, da se do slapa lahko pripeljemo z avtomobilom.

Po snemanju v Lovrencu smo se z vodnikom Jožetom odpeljali po regionalni cesti Lovrenc–Pesek do mosta čez Radoljno, pred mostom pa zavili po gozdni cesti po

pobočju Kasjakovega brega in Fokovega kogla nad levim bregom Radoljne. Po 30 minutah vožnje smo se pripeljali do Hudičevega slapa. Presenetila nas je lepota vode, ki pada v več strmih stopnjah po tonalitem skalovju. Snemalec Janez in vodnik Jože sta se povzpela po skoraj neprehodnem pobočju do ustja slapa in še naprej ob strmem skalnem koritu potoka. Prepričan sem, da so se mojstru fotografije, kakršen je Janez Kališnik, posrečili posnetki, ki bodo navdušili gledalce serije Razgledi slovenskih vrhov. Verjetno so to prvi filmski posnetki Hudičevega slapa. Tudi fotoografskih posnetkov baje ni veliko.

ZAKAJ SE SLAP TAKO IMENUJE?

Hudičev slap je stopničast slap na potoku, ki priteče iz Lovrenškega barja. Potok teče po strmem vzhodnem pobočju stranskega pohorskega hrbta, ki se spušča s planje Planinka na Lovrenško-Ribniško podolje, med globoko dolino Radoljne na vzhodni in grapami pritokov Velke na zahodni strani. Imena potoka nisem našel na nobenem zemljevidu Pohorja in tudi v Atlasu Slovenije ne. Do ustja slapa priteče potok po strmem kamnitem koritu, potem pa pade prek skalnega praga kot dvojni slap kakšnih deset metrov globoko v majhen tolmun. Kadar je veliko vode, zlasti spomladi, ko se sneg topi, je to verjetno le širok enojni slap. Iz tolmuna se voda prebija po tonalitem skalovju v številnih manjših slapovih, skakalcih in ozkih koritih. Pod cesto se potok malo uravnava, potem pa se po ozki in strmi grapi spusti v Radoljno.

Kraj oziroma ožje območje slapa nima posebnega krajevno uveljavljenega imena. Spada v razloženo naselje Recenjok, ki se razprostira od Lovrenškega podolja do planote z Lovrenškimi jezeri. Domačini pravijo, da je Hudičev slap na Recenjaku ali pa na Lovrenškem Pohorju.

Zanimalo me je, kako domačini imenujejo potok in zakaj ime Hudičev slap. Ker to tudi vodniku ni bilo znano, sem po njegovem nasvetu poiskal pomoč pri **Cvetki Arh**, vodnici in mentorici PD Lovrenc na Pohorju. Prav ona je predlagala vodniku, da nas popelje k Hudičevemu slapu. Presenečena je bila nad mojim vprašanjem. Obljubila je, da se bo pozanimala pri gozdarjih in lovcih. Domačini pač govorijo o Hudičevem slapu, za potok pa pravijo, da nima imena. Oba sva menila, da je slap dobil ime po nekdanji težko dostopni strmem pobočju, kjer ni bilo gozdnih cest. Takrat je bil dostop na pobočja nad Radoljno, podiranje drevja in spravilo lesa v dolino izredno težko delo, ob katerem so preklinjali hudiča, povzročitelja težav. Tudi Hudičev slap naj bi bil njegovo delo.

Kmalu sva se spet slišala. Povedala je, da gozdarji imenujejo pritok Radoljne, na katerem je Hudičev slap, »Potok«. Opozorila je na staro poimenovanje Hudi kot, ki ga nekateri še zdaj uporabljajo za območje ob gornji Radoljni. Tam je tudi Hudičev slap. V Krajevnem leksikonu Slovenije, IV. knjiga (Državna založba Slovenije 1980) sem pri kraju Recenjok prebral tudi tole: »Ker potok Radoljna pogosto nenadno zelo naraste, nazivajo gozdno področje ob njem in proti Plešiču Hudi

Hudičev slap

Foto: Jože Dobnik

kot«. Avtor zapisa o Recenjaku je **dr. Mavricij Zgonik**, univerzitetni profesor v Mariboru. Podatek o Hudem kotu v Krajevnem leksikonu daje nekaj možnosti najini prvi domnevi o nastanku imena Hudičev slap. Morda pa bo ta prispevek spodbudil kakšnega dobrega poznavalca Lovrenškega Pohorja, da se bo oglasil in pomagal razrešiti to pohorsko skrivnost.

PLANINCI BODO OZNAČILI POTA

Kako priti do Hudičevega slapa? Mimo ni označene planinske poti. Zaenkrat je najbolj zanesljivo po cesti iz Lovrenca na Pohorju. Od slapa lahko nadaljujemo po gozdni cesti mimo Ribnika Jezerc do regionalne ceste in po njej do Koče na Pesku. Iz Lovrenca (436 m) do Hudičevega slapa (okoli 1150 m) je približno dve uri in pol, naprej na Pesek pa približno dve uri. Žal mi natančnih časovnih razdalj ni uspelo ugotoviti. Po hrbtu nad slalom pelje označena pot iz Lovrenca do Lovrenških jezer. Od te poti se pri Tičarjevi lovski koči odcepi markirana pot na Pesek; ko se priključi na že omenjeno gozdno cesto, je po cesti navzdol 10 do 15 minut. Slišal sem, da namerava PD Lovrenc na Pohorju označiti pota do Hudičevega slapa in urediti pristanek do njegovega ustja.

Želim, da bi moj prispevek o Hudičevem slapu spodbudil tiste, ki ga poznajo, da bi o tej lepi naravni znamenitosti povedali kaj več. Zavedam se, da sem zapisal le to, kar sem videl in ugotovil ob svojem prvem srečanju s Hudičevim slalom. Za strokovno predstavitev pa naj bi poskrbele ustanove, ki so za to delo usposobljene.

PLANINI KRNICI V SLOVO

JANEZ TURK

V zadnjih nekaj letih so v Zgornji Soški dolini obstajale samo še tri planine, kjer se je pasla izključno le drobnica. Koritničani so imeli planino Mangart, Bovčani planino Krnico, poslednja trentarska planina pa je bila Duplje. Življenje na slednji je, kot kaže, žal dokončno zamrlo leta 1998, podobna usoda pa bržkone čaka tudi planino Krnico, na kateri je lani še zadnje leto sam vztrajal njen dolgoletni sirar **Danilo Kravanja**.

OSAMLJENA PLANINA

Planina Krnica leži v Kaninskem pogorju nad Bovcem na nadmorski višini 1252 metrov. Po dolgoletni zapuščenosti je bila pred dobrimi desetimi leti zopet oživiljena in obnovljena. Ime je dobila po številnih krnicah, ki leže pod sedlom Prevala. Prevala nudi najnaravnejši prehod v samem kaninskem masivu med Laško Planjo in Rombonom, in sicer iz Bovca na italijansko stran, natančneje, na sedlo V Žlebeh (Nevjsko sedlo). V preteklosti je bila znana predvsem po tem, da je čeznjo vodila tihotapska pot. Planino obdajajo vrhovi Lopa, Vratni vrh in Stador. Do nje vodi iz Bovca gozdna cesta, ki pa se konča kakšnih sto metrov pred planino. Ker pa je cesta slabo vzdrževana, planina ne doživi veliko obiskov. V okolici so le manj znani in brezpotni vrhovi z izjemo Prestreljenika, pod katerega se planinci pripeljejo z žičnico, kar pa le še bolj pripomore k večji osamljenosti planine. Po cesti so v zadnjih letih zgodaj poleti pripeljali drobnico, ki se je nato pasla na prostranih in bogatih pašnikih pod Lopo in Prevalo, kamor so jo gnali vsako jutro in jo nato pozno popoldne prignali zopet nazaj v stajo na molžo.

Življenje na planini ni lahko, zato rejci drobnico dandanašnji raje pasejo v dolini, in sicer na pašnikih, ki jih ogradijo z električnimi pastirji. Tako imajo ovce in koze vedno pri roki in jih lahko strojno pomolzejo. Nasprotno terja življenje na planini veliko več truda in časa, kar današnjemu človeku prav gotovo ni več pogodu. Pastirji na planini Krnici so vstajali vsak dan že ob pol petih zjutraj, saj so morali najprej pomolziti ovce in koze. Molža je trajala nekako dve uri, odvisno od števila drobnice, ki so jo tisto leto pripeljali na planino. Nato so kozarji ob osmih gnali drobnico na pašo in se vrnili na planino, po drobnico pa so se zopet odpravili pozno popoldne in jo v staji ponovno pomolzili. Pašniki pod Prevalo in Lopo terjajo s planine za navadnega pohodnika približno dve uri hodat ter dobro uro nazaj, to pot pa so pastirji opravili vsak dan dvakrat.

BAJTA, PREPUŠČENA ZOBU ČASA

Ovce se niso prav nič menile za državno mejo in so jo večkrat mahnilo čez Prevalo na italijansko stran, vendar so se same vrnile na Prevalo. Velikokrat se posamezne ovce niso vrnile na planino s čredo, tako da jih

Pristopni greben na Lopo

je bilo večkrat potrebno poiskati, kar je bilo lahko tudi nevarno opravilo, še posebno, kadar so se zaplezale na izpostavljenih policah. Veliko ovac je postalo tudi žrtev različnih nesreč, predvsem strele in padajočega kamenja.

Zelo pomembno vlogo na planini je imel sirar, saj je izdelovanje sira precej zahtevno opravilo, za katero so potrebne dolgoletne izkušnje. Uspešnost planine je bila v veliki meri odvisna prav od njega.

Pastirska bajta, ki je bila v celoti obnovljena in na novo pokrita, bo odslej prepuščena zobu časa in izgredom različnih vandalov, ki so se v zimskem času, ko je samevala, že večkrat znesli nad njo. Čeprav so imeli naključni obiskovalci odklenjena vrata v predprostor koč, so neznanci vdrali tudi v druge prostore, ki so bili zaklenjeni. Prav neverjetno je, da takšni brezobzirni ljudje prodrejo tudi v tako osamljene kraje, kot je planina Krnica.

S planine prav gotovo pritegne največ pozornosti ostri vrh Stadorja oziroma njegov predvrh z imenom Sklep. Slednjega gledamo s planine kot tudi iz Bovca v pročelje, pri čemer se ponavadi ne zavedamo, da je to le konec grebena, ki se vleče od Prestreljenika prek Stadorja do Sklepa. Ostra konica privablja številne poglede, a le redki vedo za njegovo ime, le peščica pa je tistih, ki so stali na njegovem temenu, saj je to eden od najbolj osamljenih vrhov v Julijcih.

Kljub navidezni nedostopnosti pa Sklep ni pretirano zahteven vrh. Sirar Danilo nam je zaupal pristop, ki vodi po južnem, strmo padajočem grebenu, ki se nato spodaj v trikotni obliki razširi v položnejši svet, ki je poraščen z ruševjem. Vendar pa se na omenjeni južni greben ne povzpne po opisanem rušnatem svetu, pač pa s planine po melišču najprej v zatrep med vzhodnim grebenom in južnim grebenom Sklepa, od koder vodi prek strmega travnatega in skalnatega pobočja travnata polica v levo, na rob z ruševjem poraščenega pobočja pod južnim grebenom. Med ruševjem je potrebno poiskati najlažji prehod, dokler se ne pride do kraja, kjer se pred nami prične strmo dvigati greben. Vseskozi se je potrebno držati desne strani grebena in iskati

travnate prehode med skalnatimi pragovi. Ključen je začetni del grebena, kjer je strmina največja, spodaj pa zija navpičen žleb. Strmina proti vrhu počasi pojenjuje – in naposled dosežemo vrh Sklepa, ki je 2136 metrov visoko. Od tod vodi naprej proti Stadorju položen, a oster in prepaden skalnat greben, na katerem gre računati z nekoliko zahtevnejšo plezarijo.

PREČUDOVITI RAZGLEDI PO ALPAH

Druga mogočna gora, ki se pokaže šele kakih sto metrov nad planino, je Lopa (2406 m), ki ima nadvse ustrezno ime. Nanjo se je priporočljivo povzpeti preko Prevala, od koder zavijemo na desno po poti, ki poteka že po italijanski strani mimo ruševin italijanskih stavb, ki so kot orlovska gnezda stisnjene pod skalnatimi stenami. Pot se počasi vzpenja do roba, kjer se prevesi navzdol. Tu zapustimo markirano pot in nadaljujemo po stezi čez melišča do sedelca med Vršiči pod Lopo in rogijem z imenom Prevalski Kuntar. Tu se na desni strani že dviga severna stena Lope. Svet nižje pod steno je poln globokih in neprehodnih kont, saj se je manjši ledenik od tod moral umakniti šele pred nekaj leti. Steza se vzpenja še naprej do škrbine med vrhom Lope in Konjskimi policami.

Tu se tudi prične zahtevnejši del vzpona. Iz škrbine je potrebno splezati čez krajši skok, kjer je skrita vpisna knjiga. Nad njim je izrazitejša izravnava, ki vodi do vršne strmine. Te se je priporočljivo lotiti po desni strani, ki je poraščena s travo, saj se tako izognemo bolj strmemu žlebu, ki pada z vrha naravnost navzdol. Strmina se nato poleže in do vrha ni več daleč, z njega pa se odpre prečudoviti razgled na domala celotne Julijske Alpe.

Zelo zanimiv je tudi greben, ki se od Lope vleče prek Konjskih polic (2297 m) in Grdega vršiča (2327 m) proti Hudemu vršiču. Iz škrbine pod Lopo je sprva najpriporočljiveje nadaljevati po stezi pod grebenom Konjskih polic in se šele kasneje povzpeti na njihov razpotegnen hrbet. Prvi del tega je preveč razbit, zato je udobneje narediti majhen obvoz. Na razgibanem grebenu so še danes vidni ostanki italijanskih položajev iz prve svetovne vojne. Med Konjskimi policami in Grdim vršičem je manjša škrbina, iznad katere se lagodno vzpenja travnat greben Grdega vršiča.

VRŠIČI IN ŠPICE

Ko se človek tako nič hudega sluteč sprehaja po njegovem grebenu proti Hudemu vršiču in občuduje prestlne razglede, nenadoma pred njim zazija globoka škrbina, katere dna zaradi hude strmine ni videti. Grebena rez navpično pade v škrbino in se nato zopet požene prav tako navpično navzgor po travah, prekinjenih z gladkimi desetmetrskimi skalnatimi skoki, na katere je pogled naravnost grozljiv. Prehod na greben na drugi strani škrbine prav tako ni možen po italijanski strani grebena zaradi navpičnih sten, torej je edina možnost obhod škrbine po slovenski strani. Potrebno se je spustiti po travah, strmih kot cerkven stolp,

Planina Krnica

Foto: Matija Turk

in nato iti po nič manjši strmini nazaj gor na greben Hudega vršiča, od koder do njegovega vrha ni nikakršnih težav več. Z grebena Grdega vršiča pa bržkone ni možen sestop naravnost navzdol na Krnico. Čeprav travnato pobočje ni prestirno, se na koncu konča s skalnatim skokom.

Hudi vršič (2344 m), ki sem ga že omenil, spada v skupino Črnel, ki jo sestavljata še Velika (2332 m) in Mala Črnelska špica (2273 m). Velika Črnelska špica se kot pravilna piramida dviga iznad zakraselega kraškega sveta. Desno, torej vzhodno od nje je dvoglavi vrh Male Črnelske špice, imenovane tudi Špička, na kateri so lepo ohranjeni italijanski položaji iz prve svetovne vojne. Skrajni levi vrh naše skupinice je torej Hudi vršič, ki se kar nekako ponižno skriva v senci Velike Črnelske špice. Še bolj mogočen videz kažejo Črnele na italijansko stran, kamor padajo v strmih in mogočnih stenah izrazito črne barve, po katerih so tudi dobile ime. Od tod je najbolj mogočen Hudi vršič, vendar tudi obe Črnelski špici ne zaostajata dosti za njim.

Na vrh Velike Črnelske špice je speljana markirana pot. Najbližje je, če se nanjo napotimo s planine Krnice. Z markirane poti, ki pelje na Prevalo, se že kmalu na desno odcepi mulatjera, ki sicer vodi na Vratni vrh. Tik pod njegovim vznožjem pa se znova odcepi naravnost navzgor po travnatem pobočju druga steza, ki ves čas poteka pod stenami Vratnega vrha, Jlenka in Pri Banderi. To stezo poleg pastirjev, ki so tu gnali drobnico, uporabljajo tudi jamarji, velik del iz Italije, ki na prostranih kraških podih med Črnelami in Rombonom raziskujejo brezna.

Naša steza se priključi markirani poti, ki se začne na Prevali in preči pobočje Lope ter nato vodi na vrhova Velike Črnelske špice in Rombona. Tik preden markirana pot doseže vznožje vršne piramide Velike Črnelske špice, se levo navzgor odcepi enostaven dostop čez kraške pode na Hudi vršič. Dostop vodi skozi kamnito puščavo na travnat in s cvetjem posejan greben tik pod vrhom Hudega vršiča. Na vrhu se odpre prekrasen razgled, ki je prav tako kot tisti na Veliki Črnelski špici naravnost veličasten.

VZPONI S PLANINE

Vzponu na Hudi vršič je vredno priključiti še vzpon na obe Črnelski špicici. Markirana pot se povzpne v škrbino med obema špicama. Od tod naprej na višjo špico ni več prave poti, vendar smer vzpona kažejo na novo porbarvane markacije. Vrh je prostoren in poraščen s travo, tako da je zelo primeren za počitek, ob katerem človek ponavadi največ časa porabi za občudovanje prelestnega gorskega sveta vsenaokrog. Na povratku je zanimivo obiskati še nižjo izmed obeh Črnelskih špic, kjer je na grebenu lepo ohranjen zid s strelskimi linami. Še posebej so slikovite ruševine stavb v policah nad vrtoglaviimi prepadi severne stene.

S planine se je vsekakor najbližje povzpeli na Vratni vrh (1996 m), od koder je pot zanimivo nadaljevati po grebenu še na Jelenk (2050 m) in Pri Banderi (2054 m) ter morda še prej obiskati sosednji Plešivec (1962 m), ki je sicer izven grebena omenjenih vrhov. Vsi ti vrhovi so ob svojih mogočnejših sosedih manj pomembni, a zanimivi že zaradi svoje odmaknjenosti, saj razen gamsov in ovac tu ne srečaš nikogar.

Na te vrhove vodi že omenjena mulatjera, ki se kmalu nad planino odcepi od poti, ki vodi na Prevalo. Mulatjera se sprva dviga do roba gozda, ki raste na pobočju Vratnega vrha, tu pa se prevesi navzdol, vendar se že kmalu začne dvigati proti sedlu med Vratnim vrhom in Plešivcem. Od tod vodi pristop na Vratni vrh po ne prestrmem travnatem pobočju in na Plešivec, ki je bil v prvi svetovni vojni močno utrjen vrh, kar je vidno še danes.

Tako s Plešivca kot Vratnega vrha je možno obiskati še Jelenk in Pri Banderi, od koder sestopimo na markirano pot, ki pelje s Prevale na Rombon. Z nje vodi na planino že omenjena pot, ki se spušča pod stenami vrhov, ki sem jih ravnokar omenil. Skoraj lepši pa je sestop na planino kar po položnejšem travnatem pobočju zahodno od omenjene poti, kjer so sestopali tudi pastirji.

S planino Krnico smo začeli in z njo tudi končajmo. Z njenim zaprtjem izgubljammo še en košček tradicionalnega življenja v mozaiku slovenstva in le stežka ga bomo nadomestili. Njene gore bodo sicer še naprej ostale lepe, a idilo planine bomo na obiskih vrhov vedno pogrešali.

odmevi

Nazaj v »planinski raj«?

Pod vtisom članka gospoda **Andreja Brvarja** v PV št. 12/2000, str. 549/550 podajam naslednji povzitek svojega pisanja:

Alpski narodi so tvorili izraze za svoje gorske pašnike iz besed Alb, Alp, Alpe in Alpen; edini Slovenci smo si znali ustvariti lastni izraz: »planine«. Pod vplivom tuje terminologije – mogoče s hrvaškim posredovanjem – pa so naši predniki uvedli pojem »planina« za gore v celoti. Tako smo dobili izraze »planinski, planinstvo« itd.

To je bila napaka. Veliko ljudi se je navadilo na tako rabo, zato bo precej težko navaditi nekatere Slovence na stalno rabo besed »gora, gorski, gorniški«. Toda če smo se lahko odvadili kratic SHS, SFRJ, SRS, se ne smemo bati niti vrnitve h »goram«. Ni potrebna nikaka panika, niti prepiranje, najmanj pa mobilizacija političnih groženj.

dr. Vladimir Škerlak

Spominska plošča za 40-letnico

Območno združenje ZB NOB Spodnje Savinjske doline s se-dežem v Žalcu ni nikoli sklepalo o

tem, da se na podstavek oskrunjenega obeležja na Gori Oljki lahko vgradi druga plošča, v tem primeru Planinskega društva Polzela; nasprotno, sklep je bil, da se na podstavek namesti novo spominsko obeležje z isto vsebino, kot je bila poprej.

Svet prejšnje skupščine občine Žalec je že v letu 1998 takoj po oskrunitvi sprejel sklep in naložil takratnemu županu g. **Dobniku** nalogo, da se mora oskrunjeno obeležje na Gori Oljki postaviti v prejšnje stanje, vendar to ni bilo izvršeno. Smatramo, da je zelo neumestna razlaga predsednika PD Polzela, da je prejšnji predsednik OZZB NOB tov. **Janko Cviki** dal ustno soglasje za vgraditev njihovega spominskega obeležja. Izgovarjati se na preminulega človeka ni primerno. Bolje bi bilo, če bi g. **Vybihal** napisal, kdo je hotel podstavek podreti; morda bi potem laže našli storilca oskrunitve.

Verjetno bi bilo prav, da bi PD Polzela sporočila območnemu združenju ZB NOB svoje namene; tako bi bila prihranjena polemika. Ker pa PD Polzela ni bila v stikih z nami, smo mi kontaktirali z občino Polzela in od njih tudi dobili pisni odgovor o poteku postopka po oskrunitvi obeležja.

Člani ZB NOB Spodnje Savinjske doline smo na vseh svojih zborih

obsodili vandalska dejanja na obeležjih in spomenikih.

Obnovi spominskega obeležja na Gori Oljki se ne bomo odrekli.

Predsednik OZ ZB NOB
Rado Cilensek

Odprto pismo avtorjem knjige »Z Everesta«

Z veseljem sem prebiral knjigo »Z Everesta«, napisana je v nekem novem slogu in popisuje marsikaj, kar so mnoge odprave zamolčale. Marsikje se seveda ne strinjamo z vami, kar je seveda normalno.

Toda na koncu knjige ste me globoko razočarali. Kako morete blatiti moža, kot je **Tone Škarja**? Kako morete dajati v nič Planinsko zvezo Slovenije? Ali se ne zavedate, da se hodi v Himalajo po stopinjah in po ramah drugih? Brez izkušenej prejšnjih pristopnikov bi stopicali pod Everestom 50 let, tako kot so to počeli Angleži. Kako morete blatiti moža, kot je Tone Škarja, ki se je ne vem kolikokrat odpovedal svojim osebnim ciljem, da je omogočil posameznikom slovenskih odprav čim bolj premišljen in varen dostop do vrha himalajskih osemtisočakov? Take stvari se ne piše, ker so nepopravljive. Ne da se jih izbrisati in ne opravičiti, zato so neodpušljive. Da uporabim vaš stil: usrali ste se sami sebi na glavo.

Odšli ste kot vaški pobalini na bližnji hrib. Zmrazi me, ko pomislim na opis v vaši knjigi, ko vodja odprave ni hotel povedati, koliko kiska ima v gornjem taboru. Kakšna umazana sebičnost, kakšna strahotna neodgovornost! Ob vremenskem preobratu bi se vaša smučarska odprava lahko spremenila v tragedijo slovenskih alpinistov. In zakaj? Zato, ker si je nekdo izbral nebo za obok cirkuškega šotora in Everest za najvišji cirkuški trapez, kjer je lahko za denar izvajal svoje akrobacije.

Moram vam iz srca čestitati, da ste imeli toliko sreče.

Edvard Pišler,
Morgongåva, Švedska

Mirno reševanje sporov

V Savinjskem meddruštvenem odboru planinskih društev je bilo v zadnjih mesecih preteklega leta čutiti razhajanja, izrečenih je bilo tudi precej ostrih besed o pravnem nasledstvu nekdanje Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, ki je po obsegu primerljiva s sedanjim Savinjskim meddruštvenim odborom.

Dejstvo je, da je med zgornjesavinjskimi in celjskimi planinci vsekozi prisotna nedorečenost o tem, kdo je in kdo ni pravni naslednik Savinjske podružnice. Očitno je plaz sprožil predsednik mozirskih planincev **Franci Steiner**. V govoru ob 50-letnici PD Mozirje na Mozirski planini je načel pereča vprašanja nasledstva, ki so zapisana v časopisju dvignila prah med celjskimi planinci. Nekoliko presenetljivo, saj je mogoče v arhivih zaslediti besede **Martina Aubrehta**: »Iz nekdanje podružnice, predhodnice današnjih 33 planinskih društev, ki delujejo v sklopu Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev, so neposredni nasledniki planinska društva iz Gornjega Gradu, Mozirja, Celja, Ljubnega, Luč, Solčave, Polzele, Šoštanja, Braslovč, Zabukovice, Žalca, Velenja.« Kot je znano, ni Aubrehtovim besedam – izrečene so bile pred Goričarjevo hišo v Mozirju ob 100-letnici Savinjske podružnice – nihče oporekal, dasiravno je nedvoumno

govoril o skupnem nasledstvu podružnice.

Podobno je zapisal novinar **Janez Plesnik** v Našem času ob odkritju spomenika **Kocbeku** in **Frijschauftu**: »Celjski planinci so v soboto, 11. septembra, ob svojem domu v Logarski dolini obeležili 100-letnico planinstva na Slovenskem, obenem pa tudi enako obletnico Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, ene od dveh njegovih utemeljiteljic. Dediči te podružnice so seveda planinska društva v vsej Savinjski in Šaleški dolini.« Torej tudi on govori o skupnem nasledstvu vseh društev in povsem na kraju zapisa dodaja: »Prijetna slovesnost je pri vseh domačinih pustila trpek občutek. Sredi Logarske je izzvenela povsem 'celjsko', kot da ni bila tam, kjer je resnično bila, kot da so vse zasluge samo celjske. Udeležencev ni bilo veliko, domačinov le za vzorec, še ti so bili prizadeti, užaljeni; tisti, ki že mnoga desetletja zahajajo v planine, tisti mladi, ki so danes napredek doline vzeli v svoje roke. Navsezadnje so prav solčavski vodniki vodili oba moza po še neokrnjenih Savinjskih gorah, spomenik stoji v osrčju doline in celjski planinci bi jih lahko vsaj povabili k sodelovanju v pripravah in gradnji spomenika. Morda je to »začutil« tudi predsednik države, ki je v svojem nagovoru na koncu dejal: Naj z njim živijo skladno in lepo domačini, ki so več kot drugi zaslužni, da je Logarska dolina takšna, kot je.«

Na jesenski seji je predsedstvo Savinjskega MDO v Mozirju na podlagi predloženih dokumentov ugotovilo, da je pravni naslednik Kocbekove podružnice Planinsko društvo Celje. Gre za materialno lastnino v Logarski dolini, na Korošici in Okrešlju, s katero Celjani vrsto let vzorno upravljajo. Kako je bila pridobljena, to ni naša stvar, pravi Aubreht in dodaja, da dogodki iz leta 1927 niso najbolj svetli trenutki celjskega planinarjenja. Kar pa seveda sedanje generacije ne more bremeniti. Po sklepu predsedstva so idejni (?) nasledniki podružnice vsa planinska društva na območju MDO, vključno s celjskim. Po mnenju članov predsedstva gre za

korekten razplet, kateremu naj bi sledila vsa planinska društva. Za meddruštveni odbor je stvar zaključena, zagotavlja predsednik Savinjskega MDO Martin Aubreht.

Edi Mavrič-Savinčan

iz planinske literature

Tumovi izbrani spisi

Dr. Henrik Tuma je dal poseben pečat slovenskim goram, posebej Juljskim Alpam, ki jih je v začetku dvajsetega stoletja dodobra raziskal. Po gorah je hodil kot gornik in kot znanstvenik, ki ga zanimajo krajevna imena, njihov izvor in pomen. Nekakšen povzetek njegovega dela je knjiga Imenoslovje Juljskih Alp, ki je izšla leta 1929. Seveda pa je do izida take knjige preteklo trideset let Tumovih pohajanj po gorah, vestnega zapisovanja in neprestanega iskanja. Vse to je sproti popisoval v Planinskem vestniku in tako je nastala obsežna pisna dediščina njegovih planinskih spisov. Pred nedavnim je Založba Tuma izbor le-teh objavila v knjigi Planinski spisi, ob tem pa v kompletu ponatisnila še Imenoslovje Juljskih Alp. Izbor spisov je opravil **Vladimir Habjan**, ki je prispeval tudi uvodno besedo in množico opomb, dodal pa je tudi pregled ostalega Tumovega pisanja in tega, kar so o Tumi zapisali drugi.

Tako je zdaj na enem mestu zbran velik del Tumove zapuščine – objavljenega gradiva je bilo samo v Planinskem vestniku toliko, da tudi sicer zajetna knjiga (preko štiristo strani) vsega ni mogla sprejeti. Izbor je bil torej prepuščen urednikovi roki. Lotil se ga je po geografskem načelu in tako pokrill Bohinjski kot, Trento in Sočo, Kaninsko in Mangrtsko skupino in Špik nad Policami. Posebno težo daje zaključni spis, v katerem Tuma razmišlja o alpinizmu in vrednotah, na katere še danes prisegajo ljubitelji gorskega sveta. Takole je zapi-

sal: »Človek je iskal in vedno išče srečo, stremljenje po sreči je izvor in razvoj življenja, stremljenje po sreči je človeku dalo vero, umetnost in vedo. Da se je dandanes veliko število ljudi, in smelo trdim, ne najslabših ljudi, z vso strastjo oprijelo alpinizma, je storilo to, ker človeka krepi, dviga in blaži. Bivanje pod milim nebom, v sončnem svitu, v svežem alpskem vzduhu, občevanje z zemljo, rastlinami in sopotovalci, svobodno, ljubo delo s fizičnim naporom, kar daje dober tek in mirno spanje, zdravje in nebojazan pred smrtjo, to je, kar donašata alpinizem in alpinistika bogato in obilo.«

Planina v Plazeh

Foto: Marjan Bradeško

Vsebina ostalih spisov pa je neprecenljiv zapis stanja v gorah v začetku dvajsetega stoletja, ko so po vseh planinah in robih še pozvaljali zvonci, ko je bilo pastirjev toliko, da so si lahko postavili celo kegljišče (npr. na Planini za Črnim vrhom na soški strani), ko so bili »turisti« še redki in včasih ne prav prijazno sprejeti. Vpliv doline še ni segel v gore in življenje je teklo ustaljeno, z navadami in običaji, ki jih je Tuma zapisal in jih tako ohranil tudi nam. Zanimivo je brati gospodarski spis o planini Zapotok, pa njegove zapise o soških planinah, kot so npr. V Plazeh, Za Skalo in Črni vrh. Pastirji so trdo delali, pa vendar našli čas tudi za veselje, igre in poležavanje, še posebej, če »spravnika« ni bilo doma.

Tuma je pastirjem zelo naklonjen, saj so prav ti praviloma poznali

vsak košček svoje planine, vsak rob, vrh, skalo in tako bili izvor vsega, kar je Tuma zapisal, najbolj seveda krajevnih imen. Zelo je poudarjal, kako lahko le domačini zares vedo za prava imena, saj je opazal, da so pastirji po prehodu meja svoje planine nenadoma slabše poznali okolico, še slabše pa poimenovanje. Tam, kjer so opustili pašo drobnice in so pasli le krave, so tudi slabše poznali okolico; krave se pač ne gibljejo tako stran in v take strmine kot ovce in koze.

Tuma je bil nezadovoljen nad prepogostim menjavanjem osebja planin, ki se zaradi začasnosti nastanitve (le za eno sezono ali nekaj

nec, za njo v rožasto-vijolično, umazano-lilasto, temno-sinjo barvo, ki se zliva v mrklo modro barvo neba. Sledovi zadnjih luči zamro okoli 5.30 popoldan. Na temnem nebu visoko nad teboj zamiglja komaj vidna prva zvezdica. Še četrte ure in luna dobiva na zahodu svojo moč. Snežine na vrhovih zopet zasinijo, okoli tebe se zaiskre sem in tja snežinke in kristalci ivja. Stojiš in strmiš okoli sebe pošastno širono preprogo snega in sipkega ivja. Kako si lepa in božja, priroda!«

Za današnjega človeka je jezik nekoliko starinski, čeprav je urednik nekatere arhaizme (npr. solnce) zamenjal s sodobnejšimi izrazi. Ljubitelja zgodovinske dediščine pa prav ta avtentičnost še bolj pritegne. Kjer je uporabljena kakšna beseda, ki je danes ne poznamo več, bo bralec našel razlago v eni od mnogih opomb, ki jih je urednik dodal v pojasnilo. Opombe so tudi pri imenih, ki so danes drugačna, dodan je še priločen, nekoliko skromen seznam gornjskih izrazov, ki jih v spisih uporablja Tuma.

Dr. Henrik Tuma je bil vsestranska osebnost; ne le, da je pisal, tudi risal je skice in zemljevide, ki so v dodatno pomoč bralcu knjige: toponomastični (domača krajevna imena) zemljevid Triglav-Škrlatica, pa barvni zemljevid Vzhodnega Krnskega pogorja, Loško gorovje (nad Logom pod Mangrtom) in Rezija. Knjigo popestri še barvna priloga z reprodukcijo nekaj slik iz Tumovih časov in z lepimi fotografijami območji, ki jih je Tuma raziskal na svojih popotovanjih (avtor Vladimir Habjan).

Zbrani planinski spisi so take narave, da jih bo vsak obiskovalec naših gora, predvsem pa tak, ki se že vrača in že nekoliko pozna predele, braf z velikim veseljem. Ne le, ker mu bo Tuma iz spomina priklical podobo takratnega časa (resnici na ljubo, mnogo se je spremenilo, predvsem izginilo – vrsta planin je zapuščenih, o nekaterih ni več sledu), pač pa tudi zaradi neprecenljive imenoslovne dediščine. Resda so nekatera imena iz Tumovih časov danes drugačna, vendar se bo obiskovalec ob dobrem zemljevidu in Tumovih opisih prav gotovo vrnil

v dolino bogatejši za marsikatero spoznanje in novo znanje. Ker so poti, kraji in vrhovi dokaj natančno popisani, bi utegnili priti prav iskalcem zapuščenih steza in ljubiteljem brezpotij še danes. Planinski spisi so knjiga, ki je ni treba brati od začetka (urednikovega uvoda pa vendarle ni dobro preskočiti), ampak si bralec lahko izbere katerega koli od spisov. V resnici spisi niso povsem samostojni, saj jih je Tuma objavljaval v sklopu nadaljevanj, v katerih je popisoval določeno območje. Bralec tako predlagamo, da knjigo bere kot gornik, kot jezikoslovec, kot zgodovinar, kot ljubitelj dragocene narodove naravne in kulturne dediščine. Verjamem, da jo bo vsakdo jemal s police pogosto, če ne zaradi drugega zaradi veselja nad današnjemu ušesu nekoliko nenavadnim načinom izražanja.

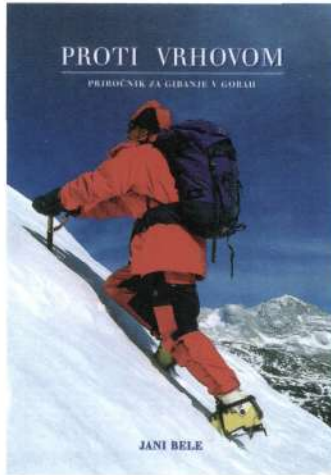
Založba Tuma in urednik Vladimir Habjan sta z izbranimi spisi dr. Henrika Tumo zopet postavila pred slovensko, posebej gorniško javnost in ji z obsežnim gradivom prepuščala mnenje o tem pomembnem možu slovenske zgodovine. Ličen komplet knjig v estetski modrosivi barvi je vložen v karton in bo širil obzorja in duha, obenem pa bo tudi praktični pripomoček, kadar bo lastnika hrepenenje zvabilo v gore.

Marjan Bradeško

Proti vrhovom Janija Beleta

V zadnjih dneh starega leta, stoletja in tisočletja je pri Planinski zvezi Slovenije izšla knjiga Proti vrhovom – Priročnik za gibanje v gorah avtorja **Janija Beleta**, ki je po zasnovi, vsebini in videzu povsem naravnana v tretje tisočletje.

Večina gornikov nas ve, da je zadnje podobno delo (**T. Mihelič**, **T. Škarja**: Hoja in plezanje v gorah, Planinska založba, 1984) izšlo že pred več kot 15 leti in da je bil nov, posodobljen priročnik več kot potreben. A le Jani Bele je premogel dovolj strokovnosti, zagnanosti in potrpežljivosti, da se je izjemno zahtevne naloge lotil in jo tudi izpeljal. In to odlično. Pred bralcem

je sodobno zasnovano, pregledno in nevsiljivo poučno delo, ki ga dodatno ilustrirajo risbe in skice **Dena Cedilnika** ter številne fotografije več avtorjev. Največ, namenoma posnetih za knjigo, je prispeval **Marko Prezelj**.

Knjiga je razdeljena v več poglavij, med katerimi so najbolj obširna prva tri. Poglavje z naslovom Proti vrhovom ponuja vrsto informacij in napotkov – od priprave na vzpon, opreme, hrane, pijače, gibanja po lahkih in zahtevnih poteh do hoje v brezpotju in nevarnosti v gorah.

Poglavje V kopnih stenah natančno predstavi plezanje v brezpotju, varovanje, samoreševanje, tehnično plezanje in gibanje naveze, če omenim le nekatera od podpoglavij.

Logično nadaljevanje je tretji sklop z naslovom V gorah pozimi, kjer je nazorno predstavljeno vse, kar

mora vedeti in obvladati obiskovalec gorskega sveta pozimi.

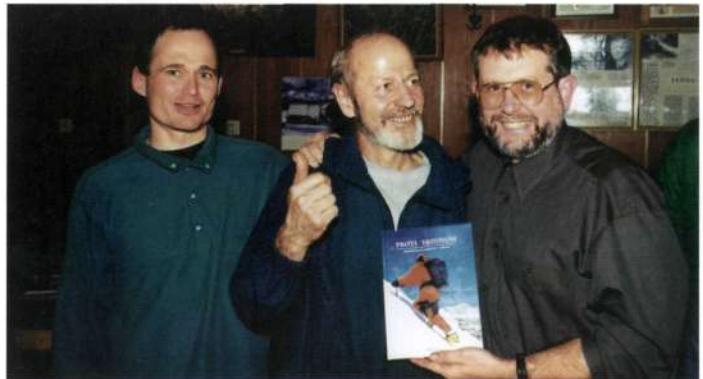
Plezanje zaledenelih slapov je poglavje, ki nam predstavlja eno od novejših smeri alpinizma. Vsa naslednja, V svetu ledenikov, Turno smučanje, Na trekingu, Bivakiranje in Nesreča v gorah, pa kratko in jedrnato podajajo najbolj bistvene informacije o navedenih aktivnostih v gorah s predpostavko, da znanja s prvih treh obširnejših poglavij že kolikor toliko obvladamo.

Komu je priročnik namenjen? Prav vsem, ki jih zanima gorski svet. Od začetnikov do najbolj izkušenih. Od tistih planincev, ki se lotevajo le lažjih izletov, do ekstremnih alpinistov, saj kot pravi avtor »... ni mogoče potegniti ostre ločnice med planinstvom in alpinizmom, med hojo in plezanjem. Vsi se nekako ukvarjamo z obojem. Alpinisti hodijo do sten, planinci plezajo, čim primajo skalnati oprimek, klin, ali jeklenico.«

Vse čestitke avtorju, ali kot je v predgovoru zapisal Tone Škarja: »Jani Bele je napisal doslej najboljše in najpopolnejši priročnik o gibanju v gorah na Slovenskem. Pa vendar je vse znanje nanizano okrog iste rdeče niti, ki povezuje že vse dosedanje knjige o gibanju v gorah, ta nit pa je, kako čim bolje in čim bolj varno hoditi v gore, plezati, smučati... Nadvse uporaben in že dolgo nadvse nujen priročnik je pred nami in nam na razpolago. Bogato vsebino pretočimo skozi sebe v dejanja.«

Obvezno čtivo za vsakogar, ki mu je gorski svet blizu!

Viki Grošelj

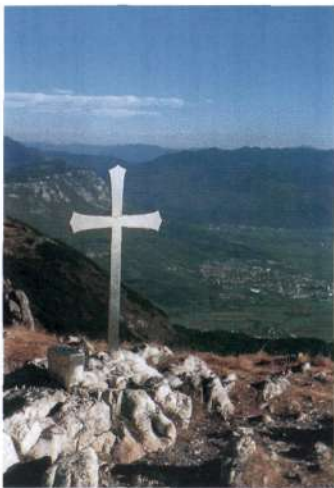
Ustvarjalci knjige Proti vrhovom Marko Prezelj, Danilo Cedilnik in Jani Bele

Znamenja na Gori

Da, na Gori z veliko začetnico! Tako poimenujejo mnogi domačini vrh vzpetine nad naseljem, kjer bivajo. Z veliko začetnico zato, ker imajo svojo Goro radi, ker se vsak dan ob slabem in lepem vremenu spogledujejo z njo, se ob velikih in majhnih praznikih povzpnejo na njen vrh, in tudi zato, ker jim predstavlja simbol lepega. Tako je za Korošce Gora njihov Plešivec ali Uršlja gora, za Polhograjce Gora sv. Lovrenca, Zagorjane Zasavska Sveta gora itd.

Gora v našem primeru pa leži ne le na robu Trnovskega gozda, pač pa tudi nad skoraj prepadnim robom nad Vipavsko dolino od 700 do 1000 metrov visoko, kjer se poraja zloglasna vipavska burja. Iz Ajdovščine vodi več lovskih in planinskih poti prek teh strmin na rob, od koder je lep pogled na trnovske očke, kot so pogorje Čavna (1353 m) ter Veliki in Mali Golak (1495 m), kakor tudi v dolino in prek Krasa do Jadranskega morja. Najvišji vrh te planote je Sinji vrh (1002 m) z lepim znamenjem, ki si ga je leta 1988 postavil župnik **Janko Kosmač**, preden je kot misionar odšel v Afriko.

Po tem svetu je speljana tudi Slovenska planinska pot. Poteka vse od Vojskega (1077 m) z najvišje ležečo župnijo na Slovenskem in

Križ na Kuclju (1237 m) z Ajdovščino v dolini
Foto: Ciril Velkoverh

Iztokova koča (1260 m) pod Malim Golakom

prek Mrzle Rupe vse do Iztokove koče (1260 m), ki je po obnovitvi vse bolj podobna koči iz čokolade, koči iz pravljice o Janku in Metki. Preden se pot spusti na Goro, obišče še Čaven, zahodni branik Vipavske doline, od koder ni več daleč na zelo razgleden vrh Kucelj (1237 m). Na Gori sami je več zaselkov, kot so Predmeja s spomenikom **Josefu Reslu**, izumitelju ladijskega vijaka, Otlica z znamenitim naravnim oknom v živi skali, ter Kovk, Gozd in Zagolič. Vzporedno s planinsko potjo je tod speljana lepa asfaltirana cesta do Cola, kjer je križišče poti; v dolino nas pripelje v Ajdovščino, proti severu v Črni vrh, kjer je bilo nekoč ob hotelu Bor lepo urejeno smučišče za začetnike, proti vzhodu pa nas pot vodi proti vasi Vodice, nad katero kraljuje Javornik (1240 m) s kontrolno točko Slovenske planinske poti in z astronomskim observatorijem. V knjigi Znamenja na Gori so opisana vsa znamenja v širši okolici. Podatke in besedila je zbral **Franc Černigoj**, profesor slovenskega jezika na osnovni šoli na Colu, večino fotografij pa je pripravil njegov sin **Urh**. Knjiga je izšla v samozaložbi. V uvodu je avtor zapisal: »Vsepovsod naletimo nanje, na brezpotjih, ob že pozabljenih stezah, sredi dolin in bregov, na dnu vrtač in na vrhovih, ob cestah iz današnjega in minulega časa. Čez

dvesto znamenj srečamo v tej knjigi, nekaj manj kot dvesto pripovedovalcev mi je povedalo več kot štiristo zgodb.« Kakšna simbolika je lahko pri delu: knjiga ima točno 400 strani, izšla pa je ob 400-letnici naselitve Gore. Ali je avtor to načrtoval in hotel ali pa mu je to le darilo za trud, naj bo za bralca skrivnost.

Knjiga Znamenja na Gori je spomenik časa in spomenik ljudem, ki so živeli in še živijo tod. Ljudje so tod složni in delovni. Kaj vse so storili, da bi ohranili vsaj del naravne in kulturne dediščine zanamcem, se lahko prepričamo, če jih obiščemo. Avtor je v tem delu povedal: »V tej knjigi ni politike, čeprav jo bo kdo iskal in morda celo našel. Je le zapisan spomin posameznikov in skupnosti. V knjigi so tako znamenja s križem na vrhu in partizanski spomeniki z rdečo zvezdo.« Znamenja najpogosteje postavljajo ljudje ob nesrečnih dogodkih, ko so svojci izgubili svojega bližjega. To pa se dogaja v vsakdanjem življenju in še bolj intenzivno v vojnem času. Naj bo to delo še en prispevek k resnični spravi med ljudmi.

Ciril Velkoverh

Tuji popotniki na slovenskem Krasu 1537–1900

Jamarstvo je bilo nekoč, ko so več ali manj posamezni navdušenci le odkrivali podzemne kraške jame,

vključeno v delo planinskih društev. Sčasoma pa, ko se je to delo razširilo tudi na raziskovanje kraških jam in je to postala samostojna stroka, so ustanavljali samostojna jamarska društva. »Klasični planinci« pa še vedno s simpatijami gledamo na to področje dela in življenja človeka v naravi. Zato predstavljamo naslednjo knjigo.

Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti je pred kratkim izdal pregledno študijo z naslovom *Foreign travellers in the Slovene Karst 1537–1900*. Njen avtor dr. **Trevor R. Shaw**, ki je bil od leta 1992 častni sodelavec te institucije, je zbral objavljene in neobjavljene opise slovenskih jam in kraških značilnosti, kakor so jih v nekaj preteklih stoletjih doživeli in zabeležili popotniki iz Nemčije, Francije, Italije, Velike Britanije, Združenih držav Amerike, Madžarske, Češke, Hrvaške, Švedske in Rusije po slovenskem Krasu. V 16. in 17. stoletju so bili to večinoma trgovci in študentje, kasneje pa botaniki, uradniki, umetniki, vojaki in mornarji.

V knjigi so zbrani opisi 89 popotnikov. Edina bolj splošno znana osebnost med njimi je maršal **Marmont**, guverner Ilirskih provinc, ki je leta 1810 opisal Postojnsko jamo in Cerkniško jezero.

Ti opisi, objavljeni večinoma v malo znanih publikacijah znanstvenih poročil, nekateri pa tudi na novo odkriti v rokopisnih zbirkah, niso zanimivi samo za zgodovino raziskovanja in poznavanja krasa, temveč so obenem bogat vir za slovensko zgodovino nasploh in še posebej za lokalno zgodovino ter zgodovino posameznih panog tedanjega gospodarstva, pa tudi za etnografsko podobo Krasa v preteklih stoletjih. Izvirnim opisom, ki so podrobno dokumentirani in opremljeni s potrebnimi stvarnimi opombami, je v uvodu dodana izčrpna študija avtorja, ki najprej predstavi popotovanje po slovenskih dezelah z vidika prometnih komunikacij in srestev ter vsakdanjih okoliščin potovanja, nato pa predstavi tudi kraške pojave in območja, ki so bili glavni cilji obiskov.

Knjigi, ki je na 224 straneh izšla v angleškem jeziku, je dodan obsežen slovenski povzetek. Izid knjige je podprlo Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije.

Ciril Velkovrh

Obrotniki med najdelavnejšimi planinci

Območna obrtna zbornica Trbovlje je ob svojem 30-letnem jubileju izdala in založila med drugim tudi knjigo z naslovom »Obrt in podjetništvo v Trbovljah«. Knjiga je izšla sredi novembra 2000 in je bila domači obrtniški javnosti predstavljena v času praznovanja njenega jubileja. Izšla je v 750 izvodih na 262 straneh in je mehko vezana, gradivo zanjo pa je zbral, priredil in uredil **Tine Lenarčič**. Knjiga zajema razvoj obrtništva od začetkov pa vse do leta izida. V knjigi je torej opisan razvoj obrtništva, trgovine in gostinstva od leta 1524, ki so v takratnem urbarju omenjeni prvi mlini, pa vse do leta 2000, in sicer za območje Trbovelj.

V knjigi je posebno poglavje, ki govori o delovanju obrtnikov vseh vrst v različnih kulturnih, športnih, izobraževalnih in tudi planinskih društvih. Iz tega pregleda je razvidno, kako pomembno vlogo so imeli obrtniki v Trbovljah pri razvoju planinstva vse od leta 1912 dalje, ko je bilo ustanovljeno Planinsko društvo Trbovlje oz. Trboveljska podružnica SPD. V prvih začetkih so bili med najdelavnejšimi planinskimi organizatorji in delavci tudi tile obrtniki vseh vrst: **Jože Mahkovec, Franc Dreo, Jože Prelogar, Franc Šporin, Ignacij Rancinger, Janko Počeh, Ivan Kramar, Franc Dežman, Niko Pinterič, Alojzij Šuln, Jože Goropevšek, Josip Moll, Janko Forte, Franc Florenini, Ana Dimnik, Hinko Knez** in še kdo. Ker društvo ni imelo svojih društvenih prostorov, so se društveni odborniki sestajali v gostilnah ali obrtnih delavnicah, najpogosteje v gostilnah **Ane Forte, Ane Dimnik** in Franca Dreoa. V povojnem času, to je po letu 1945, pa so bili med najdelavnejšimi planinci obrtniki **Viktor Simčič, Tone Škoberne, Ivan Jereb, Ivan Rovšnik, Milan**

Cerinšek, Franc Šetinc, Drago Radej, Jože Plevčak, Vlado Crnkovič, Tone Mahkovec in še kdo. Mizararska delavnica V. Simčiča in krojaška delavnica Toneta Škoberneteta sta bili dolga povojna leta dnevno shajališče odbornikov in članov društva, kar je bilo povezano z delovnimi pogovori in društvenimi akcijami, predvsem v času građenj planinskih objektov na Mrzlici in Kumu. Pomoč teh obrtnikov je bila včasih odločilna za obstoj in delovanje društva.

T. L.

Enciklopedija Slovenije, 14. zvezek

Ob koncu lanskega leta je pri Mladinski knjigi izšel že 14., predzadnji zvezek Slovenske enciklopedije, ki obsega gesla od U do We. Založba bo tako izdala še eno redno številko, objublja pa dopolnila z indeksom ter nadaljevanje tega dela, seveda v povsem drugačni, tematski obliki. S tem bo enciklopedično delo lahko ažurirala. Možna je tudi še digitalizacija enciklopedičnih podatkov, priprava zgoščenke ali celo elektronske uporabe vseh zbranih in objavljenih podatkov.

Tudi v tem zvezku je nekaj planinskih gesel, kot so:

Uršlja gora (1699 m) je najvzhodnejši visokogorski vrh Karavank, na vrhu katerega stoji televizijski stolp, planinski dom in seveda umetni spomenik, cerkev sv. Uršule iz l. 1602. S tega osamelca je izredno lep razgled na vse strani, tudi na Julijske Alpe s Triglavom. Na njenih pobočjih lahko najdemo mnoge rastlinske vrste, nekdanji obsežni pašniki pa se zaraščajo z gozdom.

Velika planina je visokogorska planota do 1666 m visoko desno od doline Kamniške Bistrice. Tu je še živa poletna paša živine. Področje je razdeljeno na posamezne planine (Velika, Mala, Gojska itd.), na katerih so pastirski domovi – bajte. Arhitektura teh zgradb je zaščitena kulturna dediščina, čeprav je le ena koča, Preskarjeva, ohranjena v povsem prvotni obliki. V zimskem času pa pastirske kočje uporabljajo kot vikende ljudje iz Kamnika, Ljubljane in od drugod. Tu je več

arheoloških najdišč, predvsem keramike.

Visokogorski kras je zanimiv zaradi posebnih kraških oblik in zaradi številnih kraških sistemov jam, tudi po več sto metrov globokih. Čehi II, najgloblja jama pri nas, meri 1370 m, brezno Vrtiglavica pa je največji znani navpični jašek na svetu in meri 643 m.

Vogel je kraška planota nad Bohinjskim jezerom. Prvotno planino za pašo goveje živine so zaradi ugodnih reliefnih in snežnih razmer l. 1964 začeli preurejati v smučišče. Gondolska žičnica iz Ukanca omogoča planincem lažji dostop do Spodnjih Bohinjskih gora.

Vojsko je razloženo hribovsko naselje v Idrijskem hribovju. V njenem središču, zaselku Planina, je cerkev sv. Jožefa, najvišja župnija na Slovenskem. Tu so številne naravne in kulturne znamenitosti: gorsko rastlinstvo, kraške jame, mrazišče Smrekova draga, ostanki rimskih utrd, vodne zapornice – klavže in spomeniki iz druge svetovne vojne.

Vrata so prav zaradi običajnega dostopa na Triglav med najbolj obiskanimi visokogorskimi dolinami pri nas. Nad dolino se dvigajo tudi drugi lepi in znani vrhovi, kot so Sleme, Kukova Špica, Škrnatarica, Škrlatica, Dolkova Špica, Križ in Stenar ter opevana Severna triglavska stena. V dnu doline pa stoji Aljažev in Šlajmerjev dom ter Klin, spomenik padlim partizanom – gor-

nikom. Ob poti iz Mojstrane gremo tudi mimo lepega slapa Peričnik.

Vršič je 1611 m visok prelaz, prek katerega pelje cesta iz Kranjske Gore v dolino reke Soče. Ob cesti je Ruska kapelica, spomenik vojakom iz prve svetovne vojne, in več planinskih koč, od katerih so nekatere odprte vse leto. Od tod je možen dostop na Prisank in Razor ter dalje na Kriške pode, na Malo in Veliko Mojstrovko ali pa po južnem pobočju k Zavetišču pod Špičkom, po severnem pobočju pa na Sleme in v dolino Tamarja.

V tem zvezku sta omenjena tudi dva planinska pisatelja. Mladinski pisatelj **Josip Vandot**, rojen l. 1884 v Kranjski Gori, najbolj znan po pripovedih o Kekcu (Kekec iz naših gora, 1936, Kekec nad samotnim breznom, 1952, Kekec na volčji sledi, 1957, Kekec na hudi poti, 1965). Doživele so veliko ponatisov, prevodov v več jezikov, dramtizacij, predelane pa so bile tudi v filmske scenarije (Kekec, 1951, Srečno, Kekec, 1963, Kekčeve ukane, 1968).

Pedagog **Josip Wester**, rojen l. 1874 v Dolenjih Raduljah, je poučeval v različnih krajih po Sloveniji in napisal veliko besedil o šoli in za šolo. Po l. 1926 se je posvetil planinstvu, opisal poti po slovenskem sredogorju, največ v Planinskem vestniku, za katerega je pripravil tudi splošni kazali do l. 1950. Sam in z drugimi je objavil 27 knjig in

brošur, zbral je podatke za slovensko planinsko zgodovino ter uredil knjigo »**Baltazar Hacquet**, prvi raziskovalec naših Alp«.

Ciril Velkovrh

Bogastvo razglednic

Ob 20. obletnici smrti **Maksima Gasparija**, med širokimi slovenskimi množicami morda najbolj priljubljenega slovenskega slikarja, je založba Mladinska knjiga izdala prikupno monografijo 392 najnovejših njegovih razglednic. Veliko večino razglednic in podatke o njih je prispeval **Stanislav Čičerov**, fotografije pa so delo **Janeza Pukšiča**, znanega tudi med planinskimi fotografi. Obsežno strokovno besedilo ob razglednicah je delo prof. dr. **Janeza Bogataja**.

Knjiga je razdeljena v več tematskih sklopov.

V prvem so dopisnice in razglednice, ki jih je avtor izdelal pred prvo svetovno vojno. Že na teh in tudi kasnejših razglednicah so v ozadju glavne podobe pogosto obrisi slovenskih gorá (Triglav, Stol). Za nas še bolj zanimive pa so razglednice, izdelane v času soške fronte, saj je bila večina bojev v gorah nad Sočo.

Naslednji dve skupini sta izdani v podporo majniški deklaraciji in koroškemu plebiscitu, pogosto z značilnimi alpskimi kulisami (Špikova skupina), ki se tudi v poznejših letih pogosto ponavlja. Na razglednicah so upodobljeni tudi nekateri znameniti Slovenci.

Ob upodabljanju narodnih noš je Maksim Gaspari ostajal trdno na Kranjskem s kulisami alpskega in predalpskega sveta.

Najobsežnejši skupini razglednic pa sta posvečeni božičnim in velikonočnim praznikom ter pustnemu času. Podobe v zimskem času in trenutki iz kmečkega življenja so pogosto postavljeni v samotne vasi in ob osamljene kmetije pod gorami.

Na koncu knjige so predstavljene še razglednice, namenjene sporočanju pozdravov in spominov, med katerimi je za nas najbolj priljubljena razglednica z motivom Zlatoroga in divjega lovca.

Ciril Velkovrh

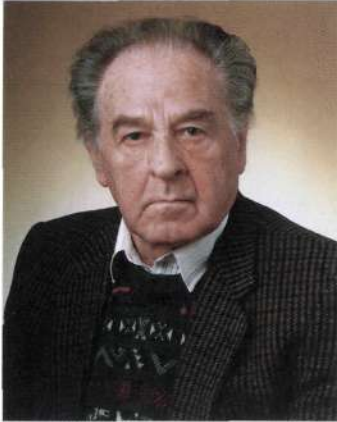

Mihov dom na Vršiču, v ozadju Špik in Škrlatica

Foto: Ciril Velkovrh

društvene novice

Marjanu Salbergerju ob slovesu

Zakonov narave in življenja ljudje ne bomo niti približno nikoli razumeli. Take misli se pojavijo, ko izvem, da je odšel znanec, tovariš, prijatelj, gorski reševalec, nekdanji načelnik podkomisije za vzgojo in tehniko reševanja KGRS in PGRS Tržič **Marjan Salberger**.

Marjan je bil rojen v družini, ki je bila vedno povezana z naravo in gorami. V svojem starejšem bratu **Nadislavu** je imel zgled učitelja in odličnega vzornika, ob katerem se je tudi sam oblikoval v dobrega smučarja, gornika, alpinista in reševalca.

Gore okrog Tržiča so nadarjenega mladeniča osvojile in mu dale podlago, na kateri je vztrajno z osebno pobudo gradil svoje znanje in se pridružil alpinistom domačega AO, s katerimi se je podal v številne domače in tuje gore.

Marsikateri alpinist se ne more upreti miku delovanja v GRS, tej človekoljubni organizaciji, čeprav samo članstvo pomeni mnogo naporov in tveganj in ne daje vselej zadoščenja v zavesti, da so bila rešena vsa življenja.

PGRS Tržič je sprejela Marjana v svoje vrste leta 1946. Dejavnosti v GRS so ga popolnoma prevzele. Svoje znanje, obogateno z novimi

spoznanji, je delil mladim prihajajočim reševalcem. Od leta 1962 do 1978 je bil načelnik PGRS Tržič. Leta 1965 je opravil izpit za inštruktorja GRS. Kmalu zatem je postal član podkomisije za tehniko reševanja in s tem KGRS. Za **Stanetom Koblarjem** je postal njen načelnik in ostal vse do leta 1994. Od 1967. je bil slovenski delegat v podkomisiji za reševanje Mednarodne komisije za reševanje v gorah IKAR. V GRS se je močno zanimal za problematiko varstva pred snežnimi plazovi in se je v ta namen udeležil tudi mednarodnih tečajev v Davosu in v Reit im Winkl pri gorskem vodniku **Walterju Kellermannu**. Večkrat se je udeležil posvetov avstrijskega kuratorija za varnost v gorah v Kaprunu, da bi našim gornikom in reševalcem posredoval tudi tuje izkušnje. Kot inštruktorja GRS in alpinista ga je pot zanesla vse do daljnega Kavkaza.

Po vzoru in izkušnjah članic IKAR je na smučiščih žičnice Zelenica z **Andrejem Robičem** in člani podkomisije za plazove KGRS ter ob pomoči in sodelovanju garnizije JLA iz Kranja že leta 1964 uvedel namerno proženje snežnih plazov z netrajnim topom, prvim te vrste v Sloveniji in Jugoslaviji.

V času njegovega načelovanja je bilo v KGRS uvedeno tudi letalsko reševanje, ki je zaradi svoje specifičnosti in tehničnega zaledja sicer postalo samostojna panoga GRS, zahtevalo pa je tesno sodelovanje pri vzgoji kadrov.

Kot načelnik podkomisije za vzgojo in tehniko reševanja je izpopolnjeval šolanje kadrov GRS. S sodelavci je na vsakoletnih pripravniških poletnih in zimskih tečajih ter izpitih na ravni republike in zveze posredoval svoje strokovno znanje številnim rodovom slovenskih in jugoslovanskih postaj GRS.

Vse od začetka je aktivno sodeloval v odboru za analizo nesreč KGRS, v katerem je povezoval podatke, analize in za širšo javnost pomembne zaključke ter jih v obliki statističnih preglednic pripravil za uporabo v gorniških in reševalnih krogih ter objavjal v Planinskem vestniku.

Delo v GRS ni nikoli lahko. V pogojih, ko se nenehno porajajo nove naloge in ko prihajajo nove tehnike reševanja ter novi ljudje, pride tudi do razhajanj. V času svojega delovanja in poslanstva Marjanu tudi s tem ni bilo vselej prizanešeno; pustilo mu je nekaj zagrenjenosti, kar pa nikoli ni zmanjšalo vrednosti njegove vloge v tržiški, slovenski, jugoslovanski in mednarodni GRS, za kar je tudi prejel priznanja. Ob njegovem preranem odhodu, ko je tako naglo sledil bratu Nadku, se spominjamo skupnih dni dela v GRS za varnost v gorah ter s ponosom ugotavljamo, da Marjan s svojimi dejanji ostaja z nami. V imenu gorskih reševalcev se mu zahvaljujemo za opravljeno delo, njegovim svojcem pa izrekamo iskreno sožalje.

Gorski reševalci postaje Tržič in
Komisija za GRS Slovenije

366-krat na Triglav

V časopisu sem prebral, da name-rava **Franc Potočnik**, za prijatelj Franjo, doma iz Mojstrane, v letu 2000 kar 200-krat na vrh Triglava. To naj bi si podaril za svoj 65. rojstni dan. Priznati moram, da sem bil ob tej časopisni novici nekoliko v dvomih. Takoj sem namreč pomislil, da vedno niso primerne razmere za vzpon, še posebno v zimskem času, ko je Triglav zelo težko dosto-

Franjo kot gams na Bambergovi

Franjo pozimi na vrhu

pen, pa ob obilnih količinah snega in nevarnosti snežnih plazov.

Zima pa je bila naravnost idealna in razmere na Triglavu več kot dobre. Le veter je večkrat močno pihal in ta je Franja pri njegovih vzponih še najbolj motil. Tako se je zgodilo, da več dni zapored ni pihal manj kot 65 km na uro.

Prvič sem Franja srečal sredi februarja pod Kredarico, ko se je okoli 10. ure že vračal v dolino. Izmenjala sva nekaj besed in nadaljevala vsak svojo pot. Že čez 14 dni sva bila v krasnem zimskem sončnem dnevu skupaj na vrhu. Takrat sem vedel, da bo Franju uspelo.

Dnevi so tekli naprej, Franjo pa je dan za dnem hodil na Triglav. Vstajal je sredi noči in se ne glede na vreme podajal proti Kredarici in vrhu. Zima je minila in Franjo je do 1. maja stal že 100-krat na vrhu. Sredi poletja je po Slovenski smeri Severne stene v navezi z alpinistom **Filipom Bencetom** stopil to leto na vrh dvestotič.

V tistem času se je tudi rodila ideja, da bi med planinci zbiral denar, s katerim bi kupoval invalidske vozičke za Splošno bolnišnico Jesenice. Tako kot se je brez težav dan za dnem vzpenjal na vrh, je tudi zbiral denar med planinci in omogočil nakup petih vozičkov. Zaradi humanitarne akcije se je potem odločil, da bo z vzponi nadaljeval vse do 366 vzponov – za vsak dan v prestopnem letu en vzpon na Triglav.

dar vetrovnem dnevu 366. stopil na vrh.

Tisti, ki smo bili tega večera s Franjem na Kredarici, smo lahko spoznali, da Franjo ni samo izjemno psihofizično pripravljen; je tudi odličen pesnik, kar smo lahko razbrali iz njegovih recitacij in zapetih pesmi, ki nam jih je namenil ob proslavitvi tega izjemnega dejanja. Poleg tega je še pisec aforizmov, slikar in fotograf. Sicer pa je skromen človek izjemnega gorniškega dejanja in odličen planinski prijatelj.

Igor Zlodej

7. novoletno srečanje na Plazu

Planinsko društvo Vipava je 1. januarja letos organiziralo že 7. tradicionalno novoletno srečanje na Plazu. Plaz je hrib, ki se strmo dviga nad naseljem Vipava, visok je 528 metrov. Dostopi na vrh so možni iz Vipave mimo Starega gradu, iz vasi Gradišča nad Vipavo. Za hojo na vrh Plaza porabimo približno pol do tričetrt ure.

Pravo »obleganje« je Plaz kljub slabemu vremenu doživel že na silvestrsko noč – pihala je kar močna burja. Blizu sto ljudi se je z baterijskimi svetilkami podalo iz Gradišča peš po planinski poti na Plaz. Tu so v veselem razpoloženju pričakali novo leto 2001 in si voščili vse dobro v prihajajočem letu.

Organizirano srečanje planincev in ljubiteljev narave se je na Plazu do-

Nekateri od udeležencev novoletnega srečanja na Plazu

Foto: Leon Kodre

gajalo na novoletni dan. Na vrhu Plaza smo planinci iz Vipave postavili šotor, zavetje pred slabim vremenom, v njem pa smo pripravljali okusen in topel planinski čaj za udeležence novoletnega srečanja. V dopoldanskem času je še pihala značilna vipavska burja, popoldne pa se je umirila, tako da smo zakurili tudi kres. Po kosilu se je vse več ljudi iz doline odpravilo malo v naravo, večina poti je vodila na Plaz. Na vrhu Plaza smo si voščili srečno in zdravo novo leto. Udeležencem novoletnega srečanja smo ponudili topel čaj, nekateri obiskovalci so prinesli domače dobrote, ki smo jih razdelili drugim obiskovalcem srečanja. Za ta srečanja imamo posebno vpisno knjigo. Letos smo uvedli novosti – vpisno knjigo za naše štirinožne prijatelje pse. Na novoletni dan jih je bilo vpisanih kar trideset.

Letošnjega novoletnega srečanja se je udeležilo 312 planincev in ljubiteljev narave, predvsem iz Vipavske doline. Vipavski planinci smo zadovoljni, da se je taka oblika novoletnega srečanja prijela med ljudmi.

Leon Kodre

Planinska znamenja

Na zadnji dan drugega tisočletja je planinska soba v gostišču Kozorog v Mozirju tudi uradno postala zbirališče planinskih prijateljev. V spomin na dogodek pred 170 leti – pri **Goričarju** so Kocbek in ostali narodnjaki ustanovili Savinjsko podružnico SPD – so **Martin Aubrecht**, **Toni Kunej** in **Emil Lenart** nad vhomom v sobo pritrtili tablo z markacijo, povabilo vsem, ki jim je planinska misel blizu razmišljanja in srca.

Podobno bodo v Gornjem Gradu v gostišču **Trobej** ponovno obeležili Kocbekovo sobo. V času gornjegrajskega bivanja se je omenjeni nadučitelj z ostalimi gornjegrajskimi intelektualci precej zadrževal pri Trobeju. Poleg napisu »Kocbekova soba« bodo sobo krasili njegov portret, fotografija s Kocbekom v skalnem prehodu znamenite Igle in prve Gornjegrajske kočne na Menini. Planinska založba bo letos izdala tudi romanizirano biografijo o **Francu Kocbeku**, za kraj predsta-

Toni Kunej, Emil Lenart in Milan Aubrecht na lansko silvestrovo pred Planinsko sobo v gostišču Kozorog v Mozirju

Foto: Ciril Sem

vitve pa bodo savinjski planinci verjetno izbrali Logarsko dolino.

Edi Mavrič – Savinjecan

Lani kar 64 znakov TV

V lepi in domala polni dvorani Pošte Slovenije v Ljubljani so lanskega 13. decembra predstavniki Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije kar 62 pohodnikom izročili 64 znakov za to leto prehojeno pot. Dva pohodnika, **Vida Piberšek** iz Maribora in **Arnold Pavlič** iz Celja, sta namreč prejela kar po dve znački, saj sta komisiji predložila po dva dnevnika o končani poti. Vida Piberšek je tako prejela že 14. znak za prehojeno pot, Arnold Pavlič pa osmega. Nesporen rekorder pa je še vedno **Slavko Krušnik**, ki je lani predložil že 26. popolnoma požigovan dnevnik poti, v katerem mora biti 88 žigov, s čimer je dokazal, da je to več kot tisoč kilometrov dolgo kurirsko in planinsko pot prehodil že šestindvajsetkrat. Krušnikov rekord je posebnost med drugim zato, ker ta pot obstaja 31 let, doslej pa jo je prehodilo le tisoč pohodnikov iz Slovenije in nekaj tudi iz tujine. Pred dvema desetletjema je to pot vsako leto končalo okoli 40 pohodnikov, v zadnjih letih pa že med 60 in 70.

Bruno Fras,
Poštni razgledi

Izpopolnjevanje VPZS v kopnih razmerah

OPLV pri KVIJZ je organiziral republiško izpopolnjevanje vodnikov PZS v kopnih razmerah. Izpopolnjevanje je bilo 22. in 23. 9. 2000 v Domu v Kamniški Bistrici. Program izpopolnjevanja je bil sprejet na Odboru za kategorizacijo leta 1999 in je bil izvajan prvič na republiškem izpopolnjevanju septembra 1999 v Bavšici. Po tem programu bodo potekala vsa izpopolnjevanja za vodnike PZS – kopne kategorije – v letih 2000, 2001 in do jeseni 2002 ne glede na to, kdo jih organizira.

Izpopolnjevanja se je udeležilo 46 vodnikov domala iz vse Slovenije. Bilo je 22 vodnikov s kategorijo B, 23 vodnikov s kategorijo A ter le 1 vodnik, ki ni registriran za leto 2000 in si je z aktivno udeležbo na izpopolnjevanju pričel nabirati pogoje za registracijo v letu 2001. Organizacijski vodja je bila **Marinka Koželj Stepic**, tehnični vodja pa **Drago Metljak**.

Prvi večer je Marinka Koželj Stepic predstavila odškodninsko odgovornost vodnikov PZS. To je le segment iz predavanj o odgovornosti vodnika, ki postaja v spremenjenem družbenem redu vedno bolj pomemben. Vodnik mora vedeti kaj tudi o zavarovanju, o pogojih za nastanek odškodninske odgovornosti, o razmerju med kazensko in odškodninsko odgovornostjo, o povrnitvi škode, o primeru, da škodo povzroči več ljudi in o novem zakonu o pravdnem postopku. Po kratkem odmoru je **dr. Miha Zajec** predaval o bolezenskih stanjih, ki jih nosimo v gore. Pomembno je, da vsak vodnik določene bolezni prepozna in planincu zna svetovati oziroma mu nuditi prvo pomoč. Vedno več ljudi zahaja v gore po priporočilu osebnega zdravnika, a s seboj nosijo različna bolezenska stanja.

V soboto zjutraj je **Bojan Pollak** osvežil znanje iz orientacije, in sicer o hoji po azimutu. Hojo po azimutu mora vodnik obvladati zlasti v primeru, če nas zajame megla na slabo označenih poteh, ki vodijo po planotastem in kraškem svetu ali po širnih gozdovih. Za vsakega

udeleženca je pripravil karto Kamniške Bistrice z vrisanimi posameznimi točkami. Udeleženci so se razdelili v več skupin, vsaka pa je morala v gibanju po azimutu najti določene točke v naravi ter jih določiti s pomočjo karte in kompasa. Z vsako skupino je bil en inštruktor, ki je skrbel, da je bila naloga v celoti opravljena. Popoldne je Drago Metljak teoretično prikazal prečenje hudourniških grap oziroma rek. Ta tema je novost v našem izobraževanju, vendar smo jo dodali zaradi poenotenja programa s programi drugih alpskih dežel. S problematiko premagovanja vodnih ovir se dejansko največkrat srečujemo v divji, nekultivirani pokrajini oziroma okoli, kjer so ledeniki in kjer vode zaradi taljenja ledu v popoldanskem času močno narastejo. Pri nas se srečujemo z naraslimi vodami po močnem deževju ali po hudih nalivih. Nato je bilo na terenu delo v skupinah: v prvi so bredli vodo, v drugi so preko struge napeljali pravcato žičnico, v tretji in četrti pa so izdelovali posamezne elemente, kot navezovanje in napenjanje vrvi. Na koncu so izpopolnjevanje skupaj analizirali in ugotovili:

- Udeleženci so izrazili željo, da bi bil kak segment na temo orientacija tudi v prihodnjem obdobju.

- Udeleženci so izrazili željo, da bi prejeli gradivo kake tri tedne prej. Prejeli so ga namreč na samem izpopolnjevanju.

- Vodstvo je ugotovilo, da so imeli nekateri udeleženci precej negativen odnos do dela, saj so prišli celo brez ustrezne opreme. Velik problem je bil tudi v prijavljanju. V prijavnem roku je bilo kakih 30 prijavljenih in za te je organizatorji uspelo zagotoviti tako namestitve kot tudi ustrezno število inštruktorjev praktičnega dela. Nato so prijave prihajale še tudi nekaj ur pred pričetkom. Sprejeli smo sicer vse, a so morali za namestitve poskrbeti sami. Problem je bil organizirati zadostno število inštruktorjev. Ko smo v petek zvečer imeli zbor, smo ugotovili, da nekateri niso prišli ali kakorkoli odjavili svojo prisotnost. Kot inštruktorji praktičnega dela so sodelovali še **Matjaž Ferjančič** – Al, **Darja Jenko** – Al, **Lojze Jerman** – Al, **Silvester Jošt** – GV,

Jože Kodre – GV, **Marjan Ručigaj** – Al in **Klemen Volontar** – Al.

Marinka Koželj Stepic

Tečaj vodnikov za B kategorijo

V skladu z letnim razpisom akcij smo v okviru KVIZ – OPLV od 17. do 20. 8. 2000 organizirali in izvedli tečaj vodnikov za B kategorijo, ki je bil v Kranjski koči na Ledinah in na Jezerskem. Izpitno turo smo uspešno opravili 16. in 17. septembra po opuščeni poti s Kokrskega sedla na Kalško goro in čez Ovčarjijo mimo lovske kočice do Žagane peči.

Tečaja se je udeležilo 19 od 22 prijavljenih vodnikov iz 14 planinskih društev, na izpitni turi pa se nam je pridružila še **Dragica Gartner**. Vseh 20 kandidatov je izpit za vodnika uspešno opravilo in so postali pripravniki za vodnika B kategorije.

Novi vodniki B kategorije – za vodenje težjih kopnih tur – so postali **Marjeta Albinini, Robi Biderman, Dušan Čretnik, Franc Čretnik, Dragica Gartner, Robert Klančar, Karmen Konkolič, Gašper Mahnič, Jože Marovt, Franci Naraks, Aljoša Rehar, Iztok Rojc, Bojana Rok, Anica Rozman, Martin Slemenšek, Vinko Stiplovšek, Ivan Šalamon, Ksenja Šalamon, Gorazd Šantej in Anton Šest**.

Za uspešno in kvalitetno izvedbo tečaja so poskrbeli **Jože Bobovnik** (vodja), **Franci Gričar** (tehnični vodja), **Darko Bernik, Stane Jablansček, Franci Kumer, Pavli Lesjak, Jože Radej in Lili Jazbec**.

Jože Bobovnik

Božični pohod

V hladnem jutru – blizu 10 stopinj pod ničlo je bilo in kot je v tej zimi običaj brez snega – smo se zbrali v gasilskem domu na Pertoči. Turistično društvo Pertoča in gorički planinci so organizirali Božični pohod Pertoča–Sotinski breg–Srdički breg–Pertoča.

Malo po deveti uri gremo – blizu pideset nas je, za prvič kar precej

– po Varaši mimo cerkve svete Helene proti Večeslavcem. Lep pogled je čez Ledavski dol proti Juriju In Rogošvcem. Hodimo nad dolino Ledave na zahodni strani skozi zaselke Večeslavcev, Jurija in Rogošovec. Čez cesto Rogošovci–Kramarovci gremo po zamrznjenih travnikih proti Serdici. Lepo se vidi ta oba naša cilja – na desni Kugla s stolpom in na levi Rdeči breg z brunarico na vrhu. Mimo enega od izvirov nuskovske slatine in nogometnega igrišča pridemo v Serdico. Potem hodimo po cesti ob Ledavi v čedalje ožjo sotesko proti maloobmejnemu prehodu Sotina. Soteska je stisnjena med Sotinski in Serdički breg. Gremo mimo kamnoloma še malo naprej proti meji in malo pred prehodom zavijemo desno strmo navzgor v mešani gozd. Strmina čez čas popusti in hodimo po prijetni poti visoko nad kamnolomom. Pridemo do hiš, še nekaj časa gremo po gozdu in potem čez travnike in med njivami do stolpa na Kugli – Sotinskega brega, najvišjega vrha v Prekmurju (418 metrov je visok). Lep lesen stolp z zvonom je na vrhu. Organizatorji so poskrbeli za čaj in prigrizek s turistične kmetije iz Fikšinec. Kar lep razgled je po naši in avstrijski strani, pa tudi mrzlo je in piha precej močan veter.

Poleti in jeseni je bilo dosti gob v goričkih gozdovih – tudi danes prineseta dva planinca nekaj gob, ki sta jih našla pod listjem.

Ker je precej hladno, gremo naprej. Zdaj prevzameta vodenje Metka in njen kolega. Spuščamo se po strmi poti ob meji. Precej strm je ta spust; nekaj časa hodimo po stopnicah, potem po prijetni gozdni poti proti mejnemu prehodu. Tam se zberemo vsi, ker bomo hodili nekaj časa po avstrijski strani.

Gremo čez prehod in potem na levo čez ledavski most in takoj za mostom spet na levo in strmo v gozd, že po severnem pobočju Rdečega brega. Kar hitro nas Metka in kolega pripeljeta iz gozda na travnike in njive na vrhu Serdičkega brega (416 m). Tu nas spet čaka čaj, prigrizek in vino. Stiskamo se v brunarico, ker je precej mrzlo in vetrovno. Spet uživamo v lepem razgledu,

posebno še po Ledavskem dolu do Ledavskega jezera.

Potem gremo v skrajni severozahodni kot Prekmurja do tromejnega kamna Slovenija–Gradiščanska–Štajerska, za katerega je zaslužna avstrijska cesarica **Marija Terezija**. Nato se spustimo v dolino Ocinjskega potoka in ob njem v Ocinje. Po makadamski cesti hodimo do Kramarovec – na desni spodaj je že maloobmejni prehod, nad mejo pa ropota avstrijski helikopter; menda so se Avstrijci ustrašili množice ljudi ob meji.

Malo pred prehodom zavijemo na poljsko pot, ki vodi malo nad mejo. Edino tu so se naši vodniki malo izgubili in vsi z njimi vred. Verjetno jih je zmedel helikopter, ki še vedno leti nad mejno reko Kučnico.

Naprej je slo vse po sreči. Še nekaj časa smo hodili ob meji, potem pa moramo po precej strmi poti do Marije Snežne v Fiksincih, vasi na slemenu. Potem se spustimo v dolino Črnca in nekaj časa hodimo ob njem po prijetni mehki poti.

Kar precej že čutimo noge, a je Pertoča že precej blizu. Vzpemo se po strmi, ozki asfaltni cesti do slemena, kjer pelje cesta Pertoča–Fiksinci, in že vidimo pod seboj pertočki Varaš s cerkvijo svete Helene. Še spust do gasilskega doma, kjer je že vse pripravljeno za zaključek pohoda. Domači godec nas pozdravlja s harmoniko, pa tudi čaja in vsega drugega je na pretek.

Prijeten pohod dva dni pred lanskim božičem je bil to. Organizatorji upajo, da se bo prijel in postal tradicionalen, da bi pohodniki lahko vsako leto pred božičem razmigali noge po najvišjih bregih Prekmurja, po neokrnjeni naravi tik ob meji.

Stanko Sreš,
Bratonci

Lunohodke in lunohodci

Dne 5. 10. 1998 je planinska skupina Društva upokojencev Polzela vabila na prvi nočni pohod ob polni luni. Akcija je uspela, dobili smo popularni Lunohod. Do sedaj se ga je udeležilo 53 lunohodk in lunohodcev, ki so opravili 367 nočnih vzponov na Goro Oljko (733 m). Čeprav je planinski dom zaprt, dobre volje ne manjka. Veliko doži-

Večerni postanek pri kmetiji Grafj: udeleženci v novih majicah Lunohod.

Foto: Stane Štorman

vetje je opazovanje neznanih ozvezdij in znanih luči spodaj po Savinjski dolini. Večerni pohod se pričinja pred bifejem DU in gre skozi Slatine, mimo kužnega znamenja in Juga do vrha, sestop pa poteka mimo Tajnšeka z izrednim razgledom, Andrejčeka in Kolšeka. Še malo nočne avanture v temnem gozdu – in smo na domačiji Bajht na domačem kmečkem okrepčilu. Večkratna pohodnika sta med drugimi **Alojz Čater** in **Jakob Štrukelj**, oba letnika 1919!

Stane Štorman

Pohod v Malo Pišnico

*Koj za Jasno, desno silnega korita,
Male Pišnice dolina res je skrita,
potke vanjo vse posute,
korak zastaja – kaj ga žene v
takšne rute?
Dušan Škodič*

Planinsko društvo Gozd Martuljek je tudi lani sodelovalo v projektu Rekreativna 2000 – Živimo zdravo za zabavo.

Tako smo se martuljski planinci in drugi pohodniki 23. septembra pod vodstvom izkušenega planinskega vodnika **Vasje Jerovška** odpravili na pohod v dolino Male Pišnice.

Na lep sončen dan smo krenili iz Jasne, kjer je znano umetno jezero. Po prečkanju vode se je steza pričela vzpenjati v prijetnih, a ne prestrihkih okljukih nad dolino Male Pišnice. To je zaprta, pet kilometrov dolga alpska dolina, naravno zaščiten rezervat v Triglavskem narodnem parku s potokom enake-

ga imena. Nad njo se dvigajo Škrbinjek, Veliki Kumleh, Kumlehova glava in Robičje, kjer sta izviri in slap Male Pišnice.

Pot smo nadaljevali po neoznačeni lovski stezi, ki je na nekaterih krajih izpostavljena, zahteva previdnost in stabilen korak dobro opremljenih in previdnih pohodnikov. Izlet je varen le z vodnikom.

Hodili smo po pobočju Malega Vratnika, prekritega z ruševjem ter smrekovim in bukovim gozdom. Po nekajkratnem prečkanju vode smo prišli do lovske kočice, kjer smo se počasi vzpenjali po brezpotju skozi bukov gozd. Približno 50 m pod sedlom Grlo smo prišli do svojega cilja – macesna. To je najdebelejši macesen v Triglavskem narodnem parku in najstarejši v Sloveniji. Njegov obseg je 422 cm, star je približno 1040 let. Z začudenjem smo si ogledovali to mogočno staro drevo, se ga dotaknili, ga fotografirali in s tem ohranili spomin na to redkost in dragocenost.

Vračali smo se po drugi poti. Prišli smo do sedla Grlo, nato pa smo se po strmih melišču previdno spustili v dolino Tamar, bogatejši za prijeten dan in lepe spomine.

Andreja Noč

Slovenski železarji so se povzpeli na Krim

Odbor za pripravo planinskih pohodov slovenskih železarjev z Inštituta za kovinske materiale in tehnologije Ljubljana je 7. oktobra 2000 organiziral pohod na Krim 93

(1107 m). Z njim so želeli počastiti spomin na tragično preminulega gorskega vodnika **Albina Rozmana**, zvestega pohodnika na izletih slovenskih železarjev, in obeležiti 50-letnico inštituta.

Kot je povedal **Franci Telcer** iz ravenškega odbora, je bilo za pohod sprva precejšnje zanimanje, vendar se je zaradi slabe vremenske napovedi precej zmanjšalo. Pohoda se je tako udeležilo 155 železarjev: 38 z Raven, 55 z Jesenic, 40 iz Celja in Štor, 3 iz Lesc in 19 iz Ljubljane.

Zbrali so se v vasi Jezero in v dežju krenili na pot. Sprva so hodili po stezah prek travnikov, potem pa po gozdu do kmeta Špelina. Tu se je začela strma steza skozi bukove gozdove, nato so po kolovozih prispeli v zaselek Planinca, od tam pa jih je pot pripeljala na vrh Krima. Dočkala sta jih gosta megla in veter. Po krajšem počitku so se začeli vračati v dolino, nekaj časa po isti poti, potem pa so zavili proti Iškemu Vintgarju, kjer so v planinski postojanki zaključili lanskoletno že četrto druženje. Organizatorji so poskrbeli za toplo malico, napitek in spominsko majico, zato so planinci kmalu pozabili na dež, za razvedrilo pa so zaigrali veseli muzikantje.

A. Č.

Martinje med Bratonci in Radenci

V lepem, jasnem in hladnem jutru po deževni noči nas je bilo 4. novembra lani spet precej zbranih pri Gasilskem domu v Bratoncih. Pozdravljamo se stari znanci s prejšnjih pohodov in tudi planinskih izletov. **Gena Viragova** je pripravila štartno okrepčilo – žgane zaganjače in pecivo. Vpisujemo se in plačujemo štartnino. Tega včasih ni bilo, zdaj pa pri tej množičnosti ne gre več brez štartnina.

Če se le spomnim začetkov – bil sem namreč na vseh teh in pohodih: bilo nas je le nekaj, najbolj kritičen je bil peti tek, takrat smo tekli le trije.

Začeli so se ti Martinovi teki v zvezi z Maratoni treh src. Začeli so se leta 1981 in so bili trije v Radencih,

Kranju in Bovcu. Takrat smo dosti trenirali; tekli smo vsak drugi dan in leta 1983 smo bili po kranjskem maratonu, ki je bil oktobra, še polni moči in smo hoteli naša dva Martina, bratonskega Viraga in radenskega Sreša, pozdraviti na malo drugačen, bolj športen način: odločili smo se še za en tek novembra ob Martinjem. Tako se je to začelo in lani smo tekli, hodili in kolesarili že osemnajstič.

Po lepi pozdravni pesmici **Marije Slavičeve** se oglasita še oba Martina in potem dá **Martin Virag** znak za štart. Gremo torej, kar precej nas štarta nekaj po osmi uri. Hodimo po cesti proti Dokležovju. Silvo in še nekaj hitrejših hodcev je kar odvihralo. Gremo čez železniško progo, čez Dobel in pri pilu na cesto proti Ljutomeru, mimo Dokležovja na murski most in v Veržej. Moramo se ustaviti pri Bobnjarju, tu je žig Pomurske poti, pa tudi kaka kavnica ali drugo okrepčilo prav pride. Jože nas vpiše v vpisno knjigo in že gremo naprej. Izmotamo se iz Veržeja in že smo na cesti Veržej–Stara nova vas. Lani so jo v celoti asfaltirali; to je dobro za tekače in kolesarje, pohodnikom pa je bil makadam ljubši. Ob cesti vidimo velike kupe sladkorne pese, pripravljene za odvoz v Ormož.

V Starinovi vasi pri gostilni Gorca je približno pol poti – tu sta Martina pripravila okrepčevalnico. Kar prav so nam prišli sendviči, potice in seveda pijača. Veselo razporeženje je, dobra družba, zato ostanemo nekaj časa na počivališču.

Potem pa naprej, po cesti proti Vučji vasi, kjer se začne gradbišče – prenova ceste Vučja vas–Radenci. Zato nas nekaj zavije po kolovozu proti jugu čez polje in travnike do samotne kmetije pri gozdu. Po mehki gozdni poti se povzpemo na cesto, ki iz Zasadov vodi proti Murskemu vrhu. Gozd je odet v čudovite jesenske barve. Lepo je.

Čeravno začne spet deževati, hodimo dobre volje po grebenski cesti med goricami. Da, proti Kapeli hodimo po samih vrhovih: Murski vrh, Hrašenski vrh, Rački vrh, Turjanski vrh – in že smo na Kapelskem vrhu. Lepe jesenske barve, nekaj grozdja, pa tudi hrušk in jabolk

najdemo. Sam skočim še do cerkve sv. Magdalene. Sonce spet prebije oblake in čudovit razgled je po Slovenskih goricah in čez Muro v Prekmurje...

Potem pa dol do gostilne Dunaj, kjer je spet žig Pomurske poti. Kar prileže se že posedeti in se okrepčati s pijačo in kavico. Pri sosednji mizi pa kolesarji že poskušajo s pesmijo...

Rečemo kakšno o poti – da bi zaradi večje varnosti za pohodnike bilo dobro, da bi vsi hodili, tekli in kolesarili tu zgoraj, ker bo spodnja cesta po prenovitvi postala preveč obremenjena.

Nato pa dol v Radence po lepo urejeni gozdni poti mimo radenskega pokopališča na pločnik ob cesti Radenci–Kapela. Kar hitro smo v Gasilskem domu, kjer je že veselo razpoložene. Pričakala nas je Cvetka, žena radenskega Martina, in nam ponudila čaj. Zvedeli smo, da nas je bilo vseh blizu dvesto.

Potem pa v dvorano k praznovanju uspešnega pohoda in nazdravljanju Martinom in vsem znancem.

Upam, da bo tako tudi v prihodnje – Martinjske rekreativne dejavnosti ne smejo in se ne morejo prenehati.

Stanko Sreš

Povečana planinska koča

Na dan državnosti, 25. junija, lani je bila otvoritev novega dela planinske Koče pri Jelenovem studencu na Mestnem vrhu nad Kočevjem.

Odločitev o dozidavi koče je dozorela pred tremi leti, saj se je število pohodnikov iz leta v leto večalo in so zmogljivosti koče postajale že premajhne. Zato je bilo nujno nekaj storiti. Odbor PD je skupaj s predsednico sklenil, da čimprej pričnejo akcijo. Veliko organizacijskega in delovnega truda je bilo potrebno vložiti, da se je delo sploh pričelo. Člani planinskega društva so vložili ogromno prostovoljnih ur. Delali so z veseljem.

Ko so bila končana posamezna dela, so zrlji na svoje delo in njihova planinska zavest je bila poplačana z zadovoljstvom. Ko je začelo primanjkovati denarja, so za to zainteresirani v občini Kočevje priskočili

Taka je polepšana in povečana Koča pri Jelenovem studencu na Mestnem vrhu nad Kočevjem.

na pomoč. Tudi različni mojstri (vododarji, zidarji, mizarji...) so delali po svojih zmogljivostih in tudi popustili pri obračunu. Za to se jim PD Kočevje iskreno zahvaljuje.

Poleg dozidave novega dela koče je bilo nujno potrebno preurediti tudi kuhinjo. To je zahtevalo še veliko dodatnih prostovoljnih delovnih ur, tudi za ureditev okolice. Entuziazem je premagal vse časovne ovire! Delo je bilo opravljeno pravočasno in prenovljena koča je dobila lepo podobo.

Na dan otvoritve je kočevski župan **Janko Veber** povedal nekaj slavnostnih besed. Ravno tako je z besedami pokazal vzhičenje nad delom planincev predsednik Planinske zveze Slovenije, ki se ni mogel načuditi, kako je kočevskim planincem v tako kratkem času uspelo opraviti tako veliko delo. Predsednica PD **Milena Vlašič** je opisala način dela, predsednik gospodarske komisije pa je nanizal število opravljenih prostovoljnih ur in način dela. Tudi kulturni program je popestril ta dan. Mladi osnovnošolski glasbeniki so zaigrali več skladbic. Klub literatov Kočevske je sodeloval s svojimi prispevki, tudi tokrat so kolesarji tekmovali iz mesta do koče.

Kljub deževnemu dnevu se je slovesnosti udeležilo veliko pohodnikov, tako domačih kot tujih. Vsakdo, ki si je ogledal kočo, je bil poln pohvalnih besed in začudenja.

Koča je sedaj res lepa. Ima petdeset ležišč in tam lahko prespijo tudi večje skupine pohodnikov. V lepem

okolju, obdana z gozdovi, prijazno vabi Koča pri Jelenovem studencu. Vabi šolske, poslovne, pohodniške in druge skupine v svoje okrilje. Vabi vse, ki se želijo odpočiti od mestnega vrveža in uživati v naravi. In tudi gostoljubja oskrbnikov ne bo manjkalo!

Dobrodošli v koči PD na Mestnem vrhu pri Jelenovem studencu nad Kočevjem!

Živka Komac

Obnovljena pot na Škadavnico

V vodniku Kamniške in Savinjske Alpe (KSA) so v vseh štirih izdajah omenjene kraške jame na Dobroveljski planoti. Najbolj znana in obiskana je Škadavnica zahodno od cerkve Tabor pri Vranskem. Pri opisu poti na Menino z Vranskega je omenjen pogled na »cerkvico sv. Jeronima na Tabru«, kot domači še danes povedo turistu. Opis označene planinske poti ni nikjer zapisan.

V kartoteki planinskih poti za PD Vransko je vpisana planinska pot pod št. 851 (l. 1974), ki so jo sedaj uredili in obnovili. Z avtobusnega postajališča Vransko (340 m) gremo mimo gostišča Slovan (Filač) na glavno ulico, nekoč staro in furmansko cesto Dunaj-Trst in ulico do leta 1953, ko je Vransko dobilo obvoznico, ob potoku Merinci navzgor v Zgornji konec, kjer se da prebrati z ene od smernih tabel Jama Škadavnica. V isto smer je še

Menina, nasprotno Čreta in čez ulico pot na Sv. Jošta. Mimo stare občine z grbom (trg l. 1868), muzeja motorjev, stare šole (pred njo je spomenik), nasproti katere je plošča **Lavoslava Schwentnerja**, in nove šole gremo do križišča. Tu so spet smerne table, za nas zanimiva je Jama Škadavnica, 45 min. Krenemo desno do naslednjega križišča, ki je na koncu oznake naselja Vransko (cestni smerokaz Tešova, Jeronim), za Čreto. Čez most nad Podgrajščico (desno je kopališče) gremo do Podgraške graščine, ki je pod strmo steno Tabora, kjer izvira Podgrajščica (Pogrešca). Ta dvorec omenjajo že leta 1426 kot last gornjegrajskega samostana. Leta 1347 so ga polovico kupili celjski grofje, pozneje je bil v njihovi lasti do propada (l. 1456). Tu je bilo že leta 1542 deželno sodišče, ki se je leta 1853 preselilo na Vransko.

V križišču (353 m) nas smerokazna tabla usmeri levo, desno po cesti pa je 8 km do planinskega doma na Čreti. (Če smo z avtom, se lahko peljemo po njej do križišča (410 m) okoli 1 km in tam levo do Tabora). Krenemo levo po asfaltni cesti čez most nad Podgrajščico, do razcepa cest in po desni cesti nad sadovnjakom, v zavoju čez dvorišče domačije, mimo kozolca prečno po stezi (pod brajdo) in pred vikendom na stari kolovoz. Po njem gremo desno do kapele oziroma cerkve sv. Jeronima na Taboru (428 m, tabla Tabor). Hodili smo okoli deset minut. Potrudimo se po stopnicah do cerkve in se razglejmo po dolini in vencu hribov okoli! Pod nami na vzhodu je za kopališčem naselje Vransko z nekaj značilnimi stavbami. Na jugu je Rigelj (554 m, daljnovid), zahodnejše Plešnikov vrh (736 m), na jugovzhodu je Grmada (704 m), za hrptom Kozice je najvišja Velika planina (Črni vrh 1204 m). Na vzhodu se vidi zvonik taborske cerkve sv. Jurija (326 m), za njo je preboldski in tovarniški dimnik, naprej je žalski »nebotičnik« sredi doline, dalje v ozadju je Boč (stolp) in izrazita oblika Donacke gore. Bljže in bolj severno lahko izkušeno oko najde le pogled na razgledni stolp na Konjiški gori 95

Sveti Jeronim na Taboru (428 m)

(Stolpnik, 1012 m). Je pa razgled na naselja po Spodnji Savinjski dolini.

Od kapele gremo še malo po kolo-vozu, pod daljnovodom in po gozdu levo na stezo, ki se vije in dviga do jame. Do tja porabimo okoli četr-ure. Pot je bila prvič označena s Knafelčevo markacijo 11. 8. 1969 (PV 1998/411).

Jama Škadavnica (Škadovnica) je na vzhodnem pobočju Medvevice (Medvešče, 604 m) na nadmorski višini 530 metrov. Vhod vanjo je pet metrov širok in štiri metre visok. Jama sama je ogromna votlina, dolga 41 metrov in široka 34 metrov, je elipsaste oblike in je danes v fazi propadanja. Leta 1998 je bila vpisana v odloku o razglasitvi naravnih

znamenitosti v občini Žalec. Varstvena namembnost je spomeniška (pričevalna), vzgojno izobraževalna in znanstveno raziskovalna. Tako naj bi ohranjali naravno stanje jame kot podzemeljskega geomorfološkega naravnega spomenika. Jarmarski podatki navajajo nadmorsko višino 490 m in globino 16 m, prvi obisk jamarjev je zabeležen 3. 7. 1937. Navedeni koordinati jame se razlikujeta.

Sedaj nam ni treba po isti poti nazaj. Spustimo se prečno po gozdu po ne preveč uhojeni označeni stezi, ki nas privede na kolovoz. Levo navzgor drži do vrha Medvedice, desno po njem do razpotja na kraju gozda. Tu je levo stara planinska pot k Sv. Joštu (napis na skali; mimo domačij Treska /602 m/ in Pečenik /642 m/ čez Pečenikovo reber smo v uri in pol; opis KSA: Z Vranskega čez jugozahodno pobočje); tako lahko jamo obiščemo spotoma ob obisku Sv. Jošta; smerna tabla je za jamo. Odtod gremo na cesto, ki drži po Širokem polju navzdol, navzgor pa v Klance. (Do tu se lahko pripeljemo z Vranskega, 3 km, to je najkrajši dostop do jame.) Pod lipo nad cesto so postavili klop. Po cesti gremo čez zaselek Klakočovec (kozolec toplar, križ); smo na asfaltni cesti, le malo nižje je desno cestni odcep proti cerkvi (Sv. Jeronim, Tabor). Le slabega pol kilometra in smo v križišču (410 m), kjer so smerne table Sv. Jošt, Čreta in Cerkev sv. Jeronima

na Taboru. Po cesti gremo navzdol do gozda. Tu nas markacije usmerijo levo na kolovoz (tabla Marelica) na Vransko. Mimo zdravstvenega doma in banke pridemo na glavno ulico, kjer smo prej začeli hoditi. To je najdaljši krog, ki je vezan na javni promet. Sami si ga lahko poljubno skrajšamo.

Pot so 22. marca 2000 obnovili **Ivan Izlakar, Božo Jordan, Florian Nuncič, Boštjan Semprimožnik in Toni Sitar.**

B. J.

Najmlajši planinci

Lanskega 14. oktobra je PD Laško prvič odpeljalo na planinski izlet otroke iz vrtca Laško in njihove starše. Malčki so se pogumno podali na Goro Oljko, kjer so jih člani PD Polzela lepo pogostili s pečenim kostanjem in krompirjem ter jih posladkali s svežim jabolčnikom. Nato so si ogledali tamkajšnjo cerkev, zapeli so in se naučili novo pesem ter zatem veselo krenili proti dolini, kjer jih je že čakal avtobus, ki je imel zasedenih štirideset sedežev.

Vreme nam je bilo naklonjeno, bilo je sončno, brez oblaka, tako da so malčki z navdušenjem dejali, da se na prihodnjem izletu ponovno vidimo.

Petra Šuster

Novomeški planinci v obsegu Visokih Tur

PD Novo mesto je prvi konec tedna v lanskem septembru organiziralo za vodnike in člane Upravnega odbora dvodnevni izlet na Petzeck v Avstrijo. Izleta se je udeležilo tudi nekaj drugih članov društva. Gora Petzeck je visoka 3283 metrov in je v ožjem območju naravnega parka Visoke Ture. Zgodaj zjutraj smo se odpeljali mimo Ljubljane, Kranja in Jesenic skozi predor Karavanke in nato mimo Spittala po grossglocknerski cesti do vasice Mortschach, ki je bila izhodišče našega vzpona. V soboto smo se povzpeli do planinske kočje Wangenitzseeehütte na višini 2508 metrov. Vzpon, ki je trajal pet ur, ni bil težak, saj pot vodi ob gorskem potoku.

Vransko s Tabora

Foto: Božo Jordan

Novomeški planinci na Petzecku (3283 m)

Žuborenje vode je bilo zelo pomirjajoče, zato smo lažje premagali pot. Številni slapovi so bili enkratni, celotna pot je bila bogata z vodo, čeprav je bilo vroče – bila je namreč sončna, topla sobota – pa žeje nismo trpeli.

Kmalu popoldne smo prispeli do kočice, ki je od leta 1964 v upravljanju nizozemskega planinskega društva. Čas do večera smo izkoristili za sončenje, sprehode okoli jezera ali za prijeten planinski klepet.

V nedeljo smo se takoj po sončnem vzhodu podali na pot proti vrhu, za kar smo potrebovali tri ure. Tudi ta del poti je zelo varno speljan, zadnji del pa preko manjšega ledenika. Modrina neba, čista belina snega in temne sive skale so nas prevzele. Lepoto gorā smo doživljali vsak po svoje, vse pa nas je prevzela prostrana širjavo. Razgled z vrha je bil prekrasen. Videli smo očaka Triglava, Jalovec, Mangart, italijanske Dolomite, pa seveda avstrijske gore z Grossglocknerjem.

Po počitku smo se vrnili do kočice. Ker je bila pred nami še dolga pot do doma, počitek ni bil dolg. Radi bi se še posončili, toda zavedali smo se, da je Novo mesto še daleč. Po isti poti, ki smo jo prehodili v soboto, smo se vrnili v dolino.

Kljub temu, da je bilo za nami v nedeljo 10 ur hoje, ni bil nihče utrujen. Vsi smo bili z izletom zelo zadovoljni. Premagali smo kar precejšnjo višinsko razliko, spusta v nedeljo je bilo 2300 višinskih metrov, vendar nikomur izmed 30 udeležencev iz-

leta ni bilo žal, da se je odločil zanj. Vreme je še dodatno vplivalo na razpoloženje. V poznem večeru smo se vrnili v Novo mesto.

Planinska šola v naravi za učence OŠ Žiri

Za učence šestega razreda je že četrto leto september tisti mesec, ko odidejo v visokogorje. Letošnja generacija žirovskih šestošolcev je izkoristila toplo vreme že kmalu po začetku novega šolskega leta. Tri-dnevna šola v naravi se je začela v dolini Lepene. Pred domom dr. Klementa Juga se je zbralo kar devet skupin, opremljenih z nahrbtniki, planinskimi čevlji in drugo obvezno opremo. Ob poslušanju napotkov vodnikov so pogledi begali po okoliških stenah in spraševali: »Nas boste res peljali tja gor? Pa še pouk bomo imeli!«

Ko se je kolona premaknila, je vsa nestrpnost minila in hoja proti domu pri Krnskih jezerih je bila prav prijetna in je hitro minila. Vodniki in vodja planinske šole v naravi **Bogdan Erznožnik** so ugotovili, da je kondicija otrok zelo dobra in da bodo hitro osvojili lastnosti pravih planincev. Popoldne se je začel pouk v naravi. Del učencev je ostal pri Krnskem jezeru, drugi pa so se vzpeli višje na planino Polje. Vsenaokrog je bil mir, sončni žarki so še prijetno grelji, ko so poslušali predavanja in zapisovali najpomembnejše. A še bolj zanimivo je bilo, ko so vadili hojo po

melišču gor in dol in ko so ob varovanju dveh vodnikov – alpinistov lahko preizkušali svoje plezalske sposobnosti in spretnost ob učenju vozlov. Tudi ure biologije s poizkusi, vremenoslovje in orientacija so bili bolj zanimivi kot pouk v učilnici. Po večerji so organizirali še družabni večer.

Naslednji dan je bilo več hoje. Pot od Krnskih jezer proti Komni je bila namenjena tudi spoznavanju zgodovine gorništvā in življenja vojakov na soški fronti med 1. svetovno vojno. Na to so učence spomnili učiteljica zgodovine in številne ostaline objektov, vojaških poti, žične ovire ipd. Teško je bilo razmišljati o trpljenju vojakov, njihovem domotožju, lakoti, žeji, mrazu in snegu, boju za lastno življenje in domačo zemljo, ko so se krepčali z dobrotami iz nahrbtnika in ko so že pogledovali na svoje mobilne telefone, če je že vendar kak signal ali klic iz doline. Koraki proti Bogatinskemu sedlu pa so bili vendarle bolj spoštljivi, ko so se skupine pomikale proti Bohinjskim goram. Še gams, ki je stal na visoki pečini, je mirno opazoval to človeško kačo, ki se je vzpenjala proti Vratcem.

Na Komni pa je bilo že vse drugače: živ-žav in veliko šolarjev, ki so na športnem dnevu, domači in tuji planinci. Popoldne je bil spet pouk, treba se je bilo spustiti na planino Govnač pod Mahavšček, ki je bil že zaviti v meglo. Na vrsti so bile tudi teme o nesrečah in prvi pomoči v gorah, zemljepisu ter pripravah na ture. Na večernem kvizu so vse skupine dokazale, da so se veliko naučile.

Tretji dan so se učenci odpravili v dolino, saj sta jih pri Domu pri Savici že čakala avtobusa. Lepa doživetja in zadovoljstvo zaradi prehojene poti pa bodo še dolgo ostali v spominu.

Planinsko šolo v naravi sta finančno podprla tudi Planinsko društvo Žiri in Občina Žiri.

Marija Kokalj, OŠ Žiri

Mali oglas

Prodajam turnosmučarske vezi Tyrolia. Informacije po telefonu 041/332-796 (Miro) ali 031/345-102 (Danilo).

Ljubljana, **SPORT EXTREME**
Emporium, spodnja etaža
Šmartinska 152
tel./fax: 01 585 26 73

Maribor, **SPORT EXTREME**
City center, drugo nadstropje
Vita Kraigherja 5
tel./fax: 02 237 25 53

Novo mesto, **MAYA MAYA**
TPC Hedera
Ljubljanska 26
tel.: 07 393 11 28

SPORT
extreme

MAYA MAYA

- trgovine z opremo in oblačili za aktivnosti na prostem
- trgovine za pohodnike, planince, plezalce, tabornike...
- trgovine z najboljšimi oblačili iz najboljših materialov

S predložitvijo tega oglasa ali člansko izkaznico PD vam v decembru ob nakupu priznamo 10% gotovinski popust. Če želite katalog izdelkov MAYA MAYA, nas pokličite na brezplačno številko 080 11 66, e-mail: mayamaya@itu.si

SPONZOR PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

NACIONALNA FINANČNA DRUŽBA

Pooblaščená družba za upravljanje investicijskih skladov